

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΑΝΤΕΙΟΥ Α.Σ.Π.Ε.

"Οι αναπτυσσόμενες χώρες των
περιφερειακών θαλασσών και η
μελλοντική ρύθμιση της Νέας
Σύμβασης για το Δίκαιο της Θά-
λασσας στους τομείς της Θαλάσ-
σιας επιστημονικής έρευνας και
τεχνολογίας"

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΑΣΟΥ Δ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΨΗ: ΗΛΙΑΣ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΘΗΝΑ 1986

"Οι αναπτυσσόμενες χώρες των περιφερειακών θαλασσών και η μελλοντική ρύθμιση της Νέας Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας στους τομείς της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας"

Τάσος Δ. Αναστασίου
Ι.Π.Α., 1986

A. Εισαγωγή	1
 ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	
Οι χώρες των περιφερειακών θαλασσών και τ'αναπτυξιακά τους προβλήματα στον τομέα της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και της τεχνολογίας	7
 1. Οι χώρες των περιφερειακών θαλασσών	11
α. Οι χώρες της Μεσογείου Θάλασσας.	12
β. Οι χώρες της Θάλασσας του Κουβέϊτ και του Περσικού Κόλπου.	16
γ. Οι χώρες της Καραϊβικής Θάλασσας στην Κεντρική Αμερική.	18
δ. Οι παράκτιες χώρες της Κεντροδυτικής Αφρικής.	22
ε. Οι παράκτιες χώρες της Ανατολικής Αφρικής στον Ινδικό ωκεανό.	25
στ. Οι παράκτιες χώρες της Ανατολικής Ασίας και του Νοτιοδυτικού Ειρηνικού ωκεανού.	27
ζ. Οι χώρες της Ερυθράς Θάλασσας και του κόλπου του Αντεν.	32
η. Οι λατινοαμερικάνικες χώρες του Νοτιοανατολικού Ειρηνικού ωκεανού και του Νοτιοδυτικού Ατλαντικού ωκεανού.	34

II

2. Το τεχνολογικό χάσμα μεταξύ του αναπτυγμένου κόσμου και των αναπτυσσόμενων χωρών των περιφερειακών θαλασσών 37
- α. Οι νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες 46
3. Η συνεργασία στη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και τεχνολογία των αναπτυσσόμενων χωρών των περιφερειακών θαλασσών 49
- α. Η συνεργασία με τ'αναπτυγμένα κράτη 51
- β. Η συνεργασία με τον Ο.Η.Ε. 55
- γ. Η συνεργασία μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών των περιφερειακών θαλασσών. 60

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η Νέα Σύμβαση για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας και η θαλάσσια επιστημονική έρευνα, ανάπτυξη και μεταφορά των θαλάσσιων τεχνικών από τον αναπτυγμένο στον αναπτυσσόμενο κόσμο 66

1. Η στήριξη της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας στις αναπτυσσόμενες χώρες 70
2. Διεθνής συνεργασία για την πραγματοποίηση της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας 72

III

3. Διεξαγωγή της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας	74
4. Η θεμελίωση του καθεστώτος της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας	77
5. Η αντιμετώπιση της μεταφοράς θαλάσσιας τεχνολογίας από την πλευρά των παράκτιων αναπτυσσόμενων χωρών και του αναπτυγμένου κόσμου στην UNCLOS III	79
6. Διεθνής συνεργασία και η Διεθνής Αρχή για την ανάπτυξη και μεταφορά των θαλάσσιων τεχνικών	82
7. Ίδρυση εθνικών και περιφερειακών κέντρων θαλάσσιας τεχνολογίας και επιστημονικής έρευνας	85
B. Συμπεράσματα.	87
Γ. Βιβλιογραφία	
α. Έργα	91
β. Πρωτογενείς Πηγές-Μελέτες	93
γ. Περιοδικά Επιθεωρήσεις	96

Α. Εισαγωγή

"Πόροι τε (έσοδα) και φόροι εξ
ων δονείται πας ο κόσμος αθλίως!"

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΣ; "Περί του εαυτού βίου",
στ. 461-2

Η εποχή του ανθρώπου, από οικονομική άποψη, διακρίνεται από τη λίθινη, στην ιστορική εκείνη στιγμή κατά την οποία παράγονται τ' αγαθά και οι υπηρεσίες της. Αυτή η ικανότητα εκδηλώνεται στα εργαλεία και στα όργανα που κατασκευάζονται, όπως επίσης και στην εφαρμογή εμπειρικών δεξιοτήτων στην πορεία της παραγωγής.

Αν και η αρχαία ιστορία της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής αφθονεί σε παραδείγματα υπεραναπτυγμένων πολιτισμών, οι αναπτυσσόμενες τριτοκοσμικές χώρες, μετά το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, βρίσκονται μπροστά στο απέραντο κενό της τεχνολογικής ανάπτυξης και της εξέλιξης της οικονομίας τους.

Ειδικότερα, οι παράκτιες και νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες της λεγόμενης περιφέρειας, είναι οι χώρες οι οποίες στερούνται τεχνολογικής υποδομής και προγραμματισμένου αναπτυξιακού σχεδιασμού. Απουσιάζουν από τις περισσότερες στοιχειώδη προγράμματα αναπτυξιακής πολιτικής, θαλάσσιων τεχνικών γνώσεων και εφαρμογής τους σ' εθνική κλίμακα.

Απαραίτητοι δηλαδή συστατικοί παράγοντες, που η υιοθέτησή τους θα βοηθήσει ακόμη και σε θέματα σίτισης και βιοτικής εξέλιξης των πληθυσμών αυτών των χωρών. Οι θαλασσές τους είναι πρόσφορες σε αλιευτικούς και άλλους θαλάσσιους πόρους, αλλά η έλλειψη κατάλληλης τεχνολογίας καθιστά αδύνατη την οικειοποίηση, την από πρώτη άποψη εύκολη, του θαλάσσιου πλούτου.

Το φυσικό πλεονέκτημα του παράκτιου αναπτυσσόμενου κόσμου - να έχει πρόσβαση στις θάλασσες και στους ωκεανούς - ατονεί εξαιτίας των καχεκτικών οικονομιών του και την αδυναμία εκμετάλλευσης των θαλάσσιων ζωντανών ή μη πηγών.

Η απουσία σχεδιασμού της τεχνολογικής υποδομής και η αδυναμία εφαρμογής των τεχνολογικών μεθόδων στον όλο μηχανισμό της οικονο-

μίας των αναπτυσσόμενων χωρών είναι οι δύο προβληματικοί άξονες συγκρότησης, του ονομαζόμενου τεχνολογικού χάσματος, ανάμεσα σε προηγμένους ή μη στον τομέα της θαλάσσιας έρευνας, επιστήμης και τεχνολογίας.

Τη συγκρότηση αυτού του χάσματος και τη συνεχιζόμενη διεύρυνσή του, ο αναπτυσσόμενος κόσμος των περιφερειακών θαλασσών τη δικαιολογεί στην έλλειψη ικανών προϋποθέσεων για έρευνα και μάλιστα για παραγωγή εθνικής έρευνας. Θα πρέπει να οργανωθεί η έρευνα με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξυπηρετεί το θεμελιώδες και το εφαρμοσμένο στάδιό της, με αποτέλεσμα το προϊόν πριν περάσει στη βιομηχανική κλίμακα να έχει πλήρως δοκιμαστεί.

Η τέτοιου είδους οργανωμένη έρευνα, πιστεύει ο αναπτυσσόμενος κόσμος, απαιτεί τεχνολογικά ενδεδειγμένο και ειδικό προσωπικό, το οποίο θα εργάζεται σ' εξοπλισμένους και εφοδιασμένους με κατάλληλο υλικό χώρους κατασκευής.

Αλλά πως να προχωρήσει η τεχνική εκπαίδευση και εξάσκηση των πληθυσμών των αναπτυσσόμενων χωρών, όταν η μόνη εκπαιδευτική απασχόληση είναι αυτή η γραφειοκρατική σχετικά μορφωμένων ανθρώπων, κατά την περίοδο της αποικιοκρατίας;

Αντίθετα με ό,τι συμβαίνει στ' αναπτυγμένα κράτη, στις αναπτυσσόμενες χώρες δεν υπάρχει σύνδεση - και μετά την ανεξαρτησία τους - ανάμεσα στην τεχνική εκπαίδευση και στη βιομηχανία. Η βιομηχανία από την πλευρά της, έστω και νηπιακού βαθμού, δεν επηρεάζει, αλλά ούτε πληροφορεί για τις ανάγκες που έχει. Μένει εκτός της εκπαίδευσης και μ' αυτόν τον τρόπο δεν μπορεί να καταναλώσει τα "εκπαιδευτικά προϊόντα".

Από την άλλη πλευρά πάλι, η εκπαίδευση συνεχίζει να εμμένει στις κληρονομημένες κοινωνικές ανάγκες της αποικιακής εποχής και να μην ανταποκρίνεται στις υπάρχουσες απαιτήσεις της βιομηχανίας. Αξίζει ν' αναφερθεί ότι, σ' εκπαιδευτικά προγράμματα πανεπιστημιακών τμημάτων - σε χώρες της Αφρικής - θεωρητικών κι εφαρμοσμένων κατευθύνσεων, το μεγαλύτερο μέρος τους διδάσκεται στην αγγλική, βελγική ή γαλλική γλώσσα .⁽¹⁾

---

¹ M. Cornoy, "L' éducation et l' emploi: une étude critique", Paris, UNESCO-IIPE, 1977.

Εφόσον οι παράκτιες και νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες επιδιώκουν να μετασχηματίσουν και να εξελίξουν τη θαλάσσια τεχνολογία τους, οφείλουν να προετοιμάσουν, να δημιουργήσουν και να καθιερώσουν ολοκληρωμένα προγράμματα τεχνολογικής δράσης και εφαρμογής σ' εθνικό, περιφερειακό και διαπεριφερειακό επίπεδο, στοχεύοντας στην ενδυνάμωση της τεχνολογικής τους ικανότητας.

Τα στοιχεία ενός τέτοιου μετασχηματικού προγραμματισμού περιλαμβάνουν τρεις τύπους συνεργασίας: αυτόν με τ' αναπτυγμένα τεχνολογικά κράτη, αυτόν με τη διεθνή οργάνωση του συστήματος των Η.Ε. και αυτόν της μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών συνεργασίας.

Κρίνεται απαραίτητη η ίδρυση και η δρομολόγηση θεσμών που θα επιτρέψουν τον αναπτυσσόμενο κόσμο να επιχειρήσει τον τεχνολογικό του μετασχηματισμό, γνωρίζοντας βέβαια ο ίδιος ότι, αυτός ο μετασχηματισμός θ' απαιτήσει ενός νέου είδους δραστηριότητα χωρίς προηγούμενο στην ιστορία του.

Αυτή την πρόδηλη αναγκαιότητα, έρχεται να εκφράσει ένα επεξεργασμένο σύνολο αρχών θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας για προγραμματισμένη ανάπτυξη, σ' εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, η Νέα Σύμβαση για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας το 1982, τονίζοντας ιδιαίτερα τις ανάγκες των παράκτιων και νησιωτικών αναπτυσσόμενων χωρών στους συγκεκριμένους αναπτυξιακούς τομείς.

Το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας όπως διαμορφώνεται από τα μέσα του 17ου αιώνα και καθιερώνεται σ' ένα σημαντικό του τμήμα από τις τέσσερεις Συμβάσεις για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1958 και 1960, υπάρχει ως δίκαιο των μεγάλων ναυτικών δυνάμεων, που είναι και μεγάλες δυνάμεις σε οικονομικό επίπεδο. Οι δυνάμεις αυτές αντιλαμβάνονται την κολοσσιαία σημασία που έχει για τους μεγάλους ναυτικούς και αλιευτικούς στόλους τους η θάλασσα, όπου διαμέσου της έρχονται σ' επαφή με τις μακρινές τους αποικίες, εξυπηρετούν τους στρατιωτικούς τους σκοπούς, ενδυναμώνουν το εξωτερικό τους εμπόριο, μεταφέρουν φθινό εργατικό δυναμικό στις μητροπολιτικές τους αγορές και γενικά έχουν αποκλειστική χρήση των θαλασσών και των ωκεανών, χωρίς όμως καμία από τις μεγάλες αυτές δυνάμεις ν' αποκτήσει τόση δύναμη, ώστε να ξεχωρίσει από τις υπόλοιπες. Υπάρχει δηλαδή μια αποκλειστική νομή των θαλασσών και

ωκεανών απ' αυτές τις δυνάμεις. Πάνω σ' αυτή τη νομή του υγρού στοιχείου βασίζεται όλο το οικοδόμημα του Δικαίου της Θάλασσας - πάνω δηλαδή στην "αρχή της ελευθερίας των Θαλασσών" - των δύο πρώτων Συνδιασκέψεων της Γενεύης το 1958 και 1960.

Η "αρχή της ελευθερίας των Θαλασσών" χάνει την αποτελεσματικότητά της όταν αρχίζει να γίνεται αντιληπτό ότι οι θάλασσες και οι ωκεανοί δεν έχουν ευεργετικές ιδιότητες μόνο για τη ναυσιπλοΐα και την αλιεία, αλλά οδηγούν - για την ακόρεστη βούληση του ανθρώπου - και στην εκμετάλλευση πρώτων υλών και άλλων σημαντικών θαλάσσιων πόρων. Διαπιστώνεται όμως, ότι ο πλούσιος βυθός και το υπέδαφος των 2/3 της υφλίου γίνεται εκμεταλλεύσιμο μόνον από τα λιγοστά εκείνα κράτη, που κατέχουν τα οικονομικοτεχνικά μέσα ν' αδράξουν το θαλάσσιο και ωκεάνιο πλούτο, καθώς είναι αυτά, βέβαια, που τηρούν κατά γράμμα τις διατάξεις της "αρχής".

Η αλματώδης τεχνολογική πρόοδος που πραγματοποιείται σχετικά με την εξερεύνηση και εκμετάλλευση του βυθού και του υπεδάφους των θαλασσών και ωκεανών, με την ταυτόχρονη εμφάνιση στη διεθνή σκηνή πολλών κυρίαρχων κρατών, που είναι πριν το 1960 υπό καθεστώς αποικιοκρατίας, δημιουργούν εκείνους τους παράγοντες αντιμετώπισης του Δικαίου της Θάλασσας των Συνθηκών της Γενεύης ως παλαιού και το οποίο εξυπηρετεί τ' αποκλειστικά συμφέροντα των μεγάλων αναπτυγμένων κρατών. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 αρχίζει ν' αναζητείται μια νέα ριζοσπαστικότερη ρύθμιση του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας, που θα κωδικοποιεί τις αντιλήψεις και τις τάσεις των νέων κρατών της διεθνούς κοινωνίας. Οδηγό στην αναζήτηση αυτή των αναπτυσσόμενων χωρών των περιφερειακών θαλασσών - ο μεγαλύτερος αριθμός των οποίων αποαποικιοποιείται και ανεξαρτητοποιείται στις δεκαετίες του 1950 και του 1960 - θ' αποτελέσει το δημιούργημα των εννιάχρονων (1973-1982) εργασιών της Τρίτης Συνδιάσκεψης για το νέο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, η υπογραφή της νέας Σύμβασης στο Μοντέγκο Μπαιη της Τζαμάϊκας τη 10ή Δεκεμβρίου 1982.

Η υπογραφή της Νέας Σύμβασης αποτελεί ένα γεγονός κεφαλαιώδους σημασίας, διότι από τη μια, κωδικοποιεί τους κανόνες της οικουμενικής χρησιμοποίησης των θαλασσών και ωκεανών σε δικαιότερη βάση κι από την άλλη, προσδιορίζει ως "Κοινή Κληρονομιά της Αν-

θρωπότητας" τους πόρους του βυθού και του υπεδάφους των θαλασσών και ωκεανών. Αν υποστηριχτεί από την αρχή και σ' όλη τη γραμμή ότι, η νέα Σύμβαση αναπτύσσεται και εξελίσσεται ως συμβιβασμός των μεγάλων συμφερόντων της διεθνούς κοινωνίας, τότε δύναται να ονομαστεί ως ένα από τα μέγιστα επιτεύγματα του Ο.Η.Ε. και αυτό, διότι είναι η πρώτη φορά στην ιστορία του πλανήτη, που συγκροτείται και θεσμοποιείται μια τέτοια συμβατική ρύθμιση, η οποία συγκάταλέγει και συμβιβάζει τα οικονομικά, πολιτικά και στρατηγικά συμφέροντα της Υψηλίου, καλύπτοντας συγχρόνως όλο το φάσμα των θαλάσσιων και ωκεάνιων χρήσεων.

Διαπιστώνοντας η νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας τις αντικειμενικές και δύσκολες συνθήκες των χωρών των περιφερειακών θαλασσών, όσον αφορά τους τομείς τεχνολογικού σχεδιασμού, εξέλιξης και γενικότερου θαλάσσιου αναπτυξιακού σχεδιασμού, έρχεται να ρυθμίσει και να καθορίσει κανόνες που θα συμβάλλουν στο ξεπέ- ρασμα και τη βελτίωσή τους. Κανόνες οι οποίοι θα αντιμετωπίσουν για π ρ ώ τ η φορά τα προβλήματα των χωρών αυτών σε θέματα τεχνολογικής εξέλιξης και μετασχηματισμού των δομών της θαλάσσιας οικονομίας τους, καθιερώνοντας τη συνεργασία με τον αναπτυγμένο κόσμο, τους ειδικευμένους διεθνείς οργανισμούς και ανάμεσα στις ίδιες με στόχο πάντοτε να σμικρύνει το τεχνολογικό χάσμα που τις χωρίζει από τ' αναπτυγμένα κράτη.

Η θαλάσσια επιστημονική έρευνα και η μεταφορά των θαλάσσιων τεχνολογιών είναι μια σημαντικότερη καινοτομία μέσα στο "σώμα" της νεοσύστατης Σύμβασης. Εδώ, καθορίζεται η κατεύθυνση και η σπουδαιότητα που θα δοθεί στους τομείς της θαλάσσιας επιστημο- νικής έρευνας, η χορήγηση κεφαλαίων για τη διεξαγωγή ερευνητικών προγραμμάτων, ο προγραμματισμός στη διεθνή συνεργασία, η εγκα- τάσταση εθνικών και περιφερειακών κέντρων θαλάσσιας επιστήμης και τεχνολογίας στις παράκτιες και νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες, ώστε ν' αποδώσουν καρπούς και αποτελέσματα οι νέες αυτές διεθνείς ρυθμίσεις.

Η νέα Σύμβαση, στους τομείς της θαλάσσιας επιστημονικής έ- ρευνας και ανάπτυξης της θαλάσσιας τεχνολογίας, καθιερώνει ένα διάλογο ανάμεσα στους πτωχούς και τους πλούσιους του "πλανήτη- -θάλασσα" ένα διάλογο που αφορά την επιβίωση του ανθρώπινου εί-

δους και όχι μόνον των πτωχών τριτοκοσμικών λαών. Ο κόσμος όλος αποτελεί ένα αλληλένδετο σύστημα μ' εύθραυστη ισορροπία. Η επιτυχία των θαλάσσιων επιχειρήσεων και οι καρποί τους δε θ' αποδώσουν χωρίς τη συμμετοχή όλων των κρατών και κυρίως αυτών που έχουν ανάγκη από καινούργιους πόρους. Απαιτείται λοιπόν, μια πρωτόγνωρη συνεργασία στην εξερεύνηση και εκμετάλλευση των θαλάσσιων και ωκεάνιων βυθών. Υπάρχει άραγε διάθεση για εφαρμογή των άρθρων της Σύμβασης, περί θαλάσσιας έρευνας και τεχνολογίας, από τους λίγους τεχνολογικά αναπτυγμένους ή υπάρχει ταύτιση με την άρνηση του μεγάλου αρνητή, των Η.Π.Α.; Μέχρι σήμερα - και τρία χρόνια μετά την υπογραφή της Σύμβασης από το σύνολο των κρατών της οικουμένης αλλά την επικύρωσή της από ελάχιστα⁽²⁾ - δεν έχει δοθεί απάντηση, πράγμα το οποίο κάθε άλλο παρά ευνοεί τις χώρες των περιφερειακών θαλασσών.

---

² Τη νέα Σύμβαση δεν έχουν υπογράψει οι Η.Π.Α., το Ισραήλ, η Βενεζουέλα και η Τουρκία. Την έχουν επικυρώσει μέχρι το χειμώνα του 1985 είκοσι χώρες, ενώ για την εφαρμογή της θα πρέπει να επικυρωθεί από πενήντα.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Οι χώρες των περιφερειακών θαλασσών και τ' αναπτυξιακά τους προβλήματα στον τομέα της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και της τεχνολογίας

Το γεωπολιτικό ανάγλυφο του πλανήτη μας έχει ουσιαστικά καταταχθεί σε δύο μέρη: σ' αυτό του βιομηχανικά αναπτυγμένου βορρά και σ' εκείνο του αναπτυσσόμενου νότου. Ο βορράς έχει στη σύνθεσή του τη Βόρεια Αμερική, τη Δυτική και Ανατολική Ευρώπη, από την Ασία έχει την Ιαπωνία, τη Νότια Κορέα, την Ταϊβάν και από την Ωκεανία την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία. Ο νότος περιλαμβάνει την Κεντρική και Λατινική Αμερική, την Αφρική και τις υπόλοιπες χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού ωκεανού.

Οι περιφερειακές θάλασσες και ωκεανοί που "βρέχουν" τις αναπτυσσόμενες χώρες ανά τον κόσμο είναι οκτώ και κατανέμονται ως εξής:

- 1) οι χώρες της Μεσογείου Θάλασσας,
- 2) οι χώρες της Θάλασσας του Κουβέϊτ και του Περσικού κόλπου,
- 3) οι χώρες της Καραϊβικής Θάλασσας στην Κεντρική Αμερική,
- 4) οι παράκτιες χώρες της Κεντροδυτικής Αφρικής,
- 5) οι παράκτιες χώρες της Ανατολικής Αφρικής στον Ινδικό ωκεανό,
- 6) οι παράκτιες χώρες της Ανατολικής Ασίας και του Νοτιοδυτικού Ειρηνικού ωκεανού,
- 7) οι χώρες της Ερυθράς Θάλασσας και του κόλπου του Άντεν και
- 8) οι λατινοαμερικάνικες χώρες του Νοτιοανατολικού Ειρηνικού ωκεανού και του Νοτιοδυτικού Ατλαντικού ωκεανού.

Οι χώρες των περιφερειακών θαλασσών και ωκεανών παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, σχετικά με το βαθμό ανάπτυξης, βαθμός που εξαρτάται από τέσσερεις παράγοντες: α) από το ύψος του κατά κεφαλή εισοδήματος και από την ύπαρξη κάποιας τεχνολογικής υποδομής, β) από το επίπεδο εξάρτησης, όσον αφορά τις πρώτες ύλες και την εκμετάλλευσή τους από τα βιομηχανικά κράτη, γ) από

το επίπεδο χαμηλού και παλαιού τύπου εκβιομηχάνισής τους και τη δυσκολία υποδοχής νέων αναπτυξιακών γνώσεων, το λεγόμενο "επίπεδο καμπής" και δ) από τις μεγάλες ποσότητες πρώτων υλών (πετρέλαιο, φυσικό αέριο, ορυκτά μεταλλεύματα, θαλάσσιοι πόροι, κ.λ.π.), την εισροή συναλλάγματος (χώρες της Ερυθράς Θάλασσας και του κόλπου του Άντεν, η περιοχή του Κουβέϊτ και του Περσικού κόλπου), αλλά και την έλλειψη κοινωνικών προγραμμάτων δίκαιης κατανομής του εισοδήματος και καταπολέμησης της ένδειας.

Παρά τις διαφορές αυτές, τις χώρες των περιφερειακών θαλασσών συνδέει ένα δομικό χαρακτηριστικό: η έλλειψη θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και ανάπτυξης της θαλάσσιας τεχνολογίας. Οι χώρες αυτές θέλοντας να επιλύσουν άλλα βασικότερα, βιολειτουργικά προβλήματα εδώ και τρεις δεκαετίες, δεν είναι σε ικανή θέση να προχωρήσουν σε τομείς θαλάσσιας τεχνολογικής ανάπτυξης. Μερικές, όπως της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, που έχουν δεχτεί θαλάσσια τεχνολογικά πρότυπα - και όχι σύγχρονα - από τα βιομηχανικά προηγμένα κράτη οδηγούνται σε μεγαλύτερη εξάρτηση, λόγω της αναγκαίας εισαγωγής κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και στην ενίσχυση του εξωτερικού τους χρέους.

Το αναπτυξιακό πρόβλημα των χωρών των περιφερειακών θαλασσών συνδέεται στενά με εκείνο της τεχνολογικής ανάπτυξης και εξέλιξης των οικονομιών τους. Για μερικούς, η δημιουργία προϋποθέσεων που θα οδηγήσουν στην τεχνολογική ανάπτυξη αποτελεί πεμπτουςία λύση και μπορεί να λύσει όλα τα προβλήματα αυτών των χωρών, ενώ αντίθετα για άλλους καθίσταται όργανο κυριαρχίας που στηρίζει την εξάρτησή τους από τα προηγμένα κράτη, κυρίως διαμέσου των πολυεθνικών εταιρειών.

Εκείνο που συνάγεται από την παραπάνω αντίθεση είναι ότι, η θαλάσσια τεχνολογία αποτελεί το σημαντικότερο αναπτυξιακό παράγοντα για τις παράκτιες αναπτυσσόμενες χώρες και που θα πρέπει να είναι σε θέση να τη χρησιμοποιήσουν. Οι ανάγκες τους είναι τεράστιες, οι ικανότητές τους λιγοστές, τα προβλήματατά τους επείγουν.

Χωρίζοντας σε τρία γεωγραφικά τμήματα τον αναπτυσσόμενο των περιφερειακών θαλασσών, στην Ασία, την Αφρική, και την Λατινική

Αμερική, είναι δυνατό να προσδιοριστούν σε γενικές γραμμές τ' αναπτυξιακά προβλήματα αυτών των περιοχών στον τομέα της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας. Στην Ασία και στον ευρύτερο χώρο του Ειρηνικού ωκεανού είναι απαραίτητη η έρευνα στη θαλάσσια επιστήμη και τεχνολογία, η επέκταση προγραμμάτων υδροκαλλιέργειας, θαλασσοκαλλιέργειας και συγκομιδής αλιευτικών αποθεμάτων. Πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για τη βελτίωση της παραγωγικότητας στον αλιευτικό τομέα, τον εκσυγχρονισμό της τεχνολογίας στη συγκομιδή της μεταλιευτικής εσοδείας, την επένδυση σε προγράμματα ανάπτυξης της εξόρυξης "off shore" πετρελαίου. Ακόμη χρειάζονται να δημιουργηθούν επενδυτικά προγράμματα θαλάσσιας και ωκεάνιας τεχνολογίας από τ' αντίστοιχα ινστιτούτα.

Στην Αφρική και στην περιοχή της Μέσης Ανατολής επείγει η δημιουργία περιφερειακών κέντρων έρευνας και ανάπτυξης αλιευμάτων και θαλάσσιων τροφών. Περιφερειακή εφαρμογή της θαλάσσιας επιστήμης και τεχνολογίας για τ' αλιεύματα, επιστημονική μέθοδος για την επίλυση προβλημάτων της διαχείρισης των αλιευμάτων, έρευνα και βελτίωση των μεθόδων για ορθολογική εκμετάλλευση των αλιευμάτων. Εφαρμογή νέων επιστημονικών και τεχνολογικών μεθόδων και πληροφορήσεων για τις διάφορες όψεις της θαλάσσιας βιολογίας, σχετικά με την τροπική αλιεία και την αφαλάτωση. Τέλος, αναγκαία είναι η εξάσκηση και εκπαίδευση έμπειρου ανθρώπινου δυναμικού που θα επαρκεί για τη χρησιμοποίηση των κατάλληλων τεχνολογιών στους αλιευτικούς χώρους.

Στη Λατινική Αμερική χρειάζεται να δημιουργηθεί επιστημονική και τεχνολογική υποδομή για την εξερεύνηση και την εκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων, ανάπτυξη για δυνατότητες νέων μεθόδων αλιείας και ιχθυοκαλλιέργειας. Επίσης θα πρέπει να υιοθετηθούν νέοι τρόποι τεχνολογίας για την καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος γενικότερα.⁽³⁾

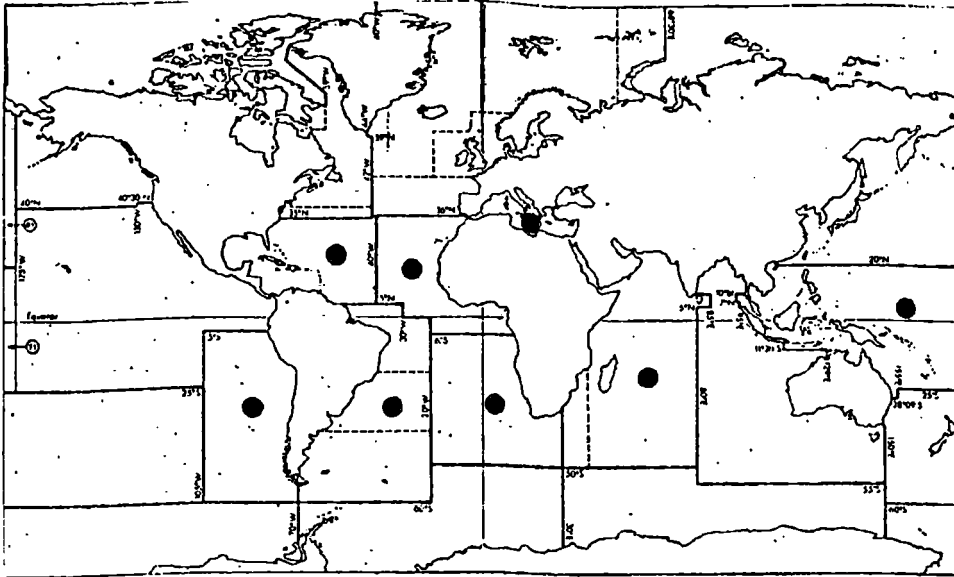
Ο δρόμος στον οποίο βρίσκονται σήμερα οι αναπτυσσόμενες χώρες μπορεί ν' αποκληθεί "σισύφειος", αλλά όχι αξεπέραστος. Οι

---

³ Βλ. "Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη της Επιστήμης και της Τεχνολογίας" (UNCSTD), συνόψεις εθνικών και περιφερειακών ερωτηματολογίων, τόμοι: 2-5, (A/CONF. 81/6), 8 Αυγούστου, 1979.

χώρες αυτές με γεωγραφικό προνόμιο τη γειτνίαση και την έξοδό τους στη θάλασσα, μπορούν να διαπραγματευθούν τις απαιτήσεις τους σε διεθνές επίπεδο και να τις στηρίξουν νομικά, πετυχαίνοντας έτσι την απόκτηση θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και προηγμένης τεχνολογίας, δύο από τις σημαντικότερες προϋποθέσεις για την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων και την αποκόμιση ωφελειών τους.

1. Οι χώρες των περιφερειακών θαλασσών

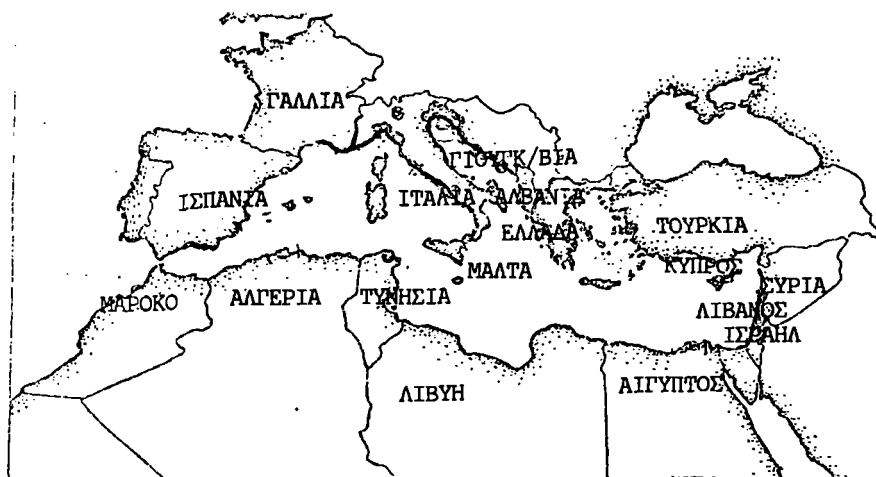
Χάρτης Ι

Με τις μαύρες κοκκίδες εντοπίζονται οι αναπτυσσόμενες περιοχές των περιφερειακών θαλασσών και ωκεανών.

Το 71% της υφλίου καλύπτεται από το υγρό στοιχείο 316.060.000 τετρ. χλμ. που είναι οι θάλασσες και οι ωκεανοί. Ο Ατλαντικός ωκεανός με τις θάλασσές του αποτελεί το 30,4% (109.708.000 τετρ. χιλιομ.) του συνολικού υγρού στοιχείου. Ο Ειρηνικός ωκεανός με τις θάλασσές του το 19,6% (179.045.000, τετρ. χιλιομ.) και ο Ινδικός ωκεανός με τις δικές του το 20% (72.307.000 τετρ. χιλιομ.). Στον Ατλαντικό, τα 70.458.000 τετρ. χιλ. "βρέχουν" τις αναπτυσσόμενες χώρες, στον Ειρηνικό τα 103.689.000 και στον Ινδικό τα 32.096.000. Δηλαδή, υπάρχει πρόσβαση του παράκτιου αναπτυσσόμενου κόσμου στα 206.243.000 τετραγ. χιλιομ. από τα 361.060.000 του συνολικού υγρού στοιχείου.

α. Οι χώρες της Μεσογείου Θάλασσας

Χάρτης II

Στην περιοχή της μεσογειακής λεκάνης βρίσκονται δεκαοκτώ χώρες: η Αλβανία, η Αλγερία, η Κύπρος, η Αίγυπτος, η Γαλλία, η Ελλάδα, το Ισραήλ, η Ιταλία, ο Λίβανος, η Λιβύη, η Μάλτα, το Μονακό, το Μαρόκο, η Ισπανία, η Συρία, η Τουρκία, η Τυνησία και η Γιουγκοσλαβία. Αυτή η περιοχή παρουσιάζει την αντινομία να συνυπάρχουν αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, με διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά καθεστώτα και ξεχωριστούς ρυθμούς θαλάσσιας τεχνολογικής ανάπτυξης. Οι έξι από τις δεκαοκτώ κατατάσσονται στο αναπτυγμένο (Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Ελλάδα, Μονακό και Ισραήλ), ενώ οι υπόλοιπες δώδεκα στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Από τα έξι μάλιστα αναπτυγμένα κράτη, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιταλία, και η Ελλάδα είναι μέλη της Ε.Ο.Κ.

Η Μεσόγειος Θάλασσα, της οποίας ο μέσος όρος βάθους είναι 1.500 μ., με μεγαλύτερο τα 5.000 επικοινωνεί με τον Ατλαντικό μέσω των στενών του Γιβραλτάρ - με βάθος 365 μ. και εύρος μόνον 15 χιλιόμετρα - καθιστώντας την έτσι μια σχεδόν κλειστή θάλασσα. Η μικρή της επικοινωνία με τον Ατλαντικό ωκεανό έχει ως

αποτέλεσμα την αργή ανανέωση του υγρού της υπεραλατούχου στοιχείου που υπολογίζεται ότι γίνεται σε ογδόντα χρόνια. Αυτή η αργή ανανέωση συνδράμει στη συγκέντρωση των μολυσματικών στοιχείων και ρυπογόνων ουσιών που χύνονται στη θάλασσα από τις γύρω χώρες, αλλά και από τη διέλευση πλοίων, δεξαμενόπλοιων, πετρελαιοφόρων, κ.ά. Η Μεσόγειος Θάλασσα και οι ακτές της είναι σήμερα από της πιο βεβαρυμένες θάλασσες της υφηλίου από πλευράς μόλυνσης του περιβάλλοντός της. (4)

Τα κύρια προβλήματα της μόλυνσης της Μεσογείου οφείλονται στη γενική έλλειψη των χωρών της περιοχής με δίκτυα υπονόμων και αποχέτευσης των αστικών και βιομηχανικών λυμάτων, στη χρήση λιπασμάτων στη γεωργία, στην πετρελαϊκή μόλυνση που γίνεται με τη μεταφορά του "μαύρου χρυσού" από τα δεξαμενόπλοια ή προκαλείται από κάποιο θαλάσσιο ατύχημα. Ακόμη, η πυκνοκατοίκηση των ακτών της και οι κατά τους θερινούς μήνες συχνές επισκέψεις πλήθους τουριστών - υπολογίζονται πάνω από εκατό εκατομμύρια το χρόνο - επιβαρύνουν περισσότερο τις παράκτιες ζώνες της. Αυτοί οι κύριοι λόγοι συμβάλλουν στη μόλυνση με τοξικές ουσίες οι οποίες κατακάθηνται στο βυθό και νεκρώνουν σιγά σιγά το θαλάσσιο οικοσύστημα από τους ζώντες οργανισμούς και το πλαγκτόν.

Το κρίσιμο αυτό πρόβλημα της Μεσογείου είναι ίσως το μόνο που απασχολεί σοβαρά, δέκα και πλέον χρόνια, αναπτυγμένους και αναπτυσσόμενους της περιοχής και τους έχει απασχολήσει για μια από κοινού αντιμετώπιση και με τη συμπαράσταση των ειδικευμένων οργανισμών του Ο.Η.Ε.

Βέβαια, οι ευθύνες βαρύνουν σε μεγάλο βαθμό τ' αναπτυγμένα κράτη της Ε.Ο.Κ. και κυρίως τη Γαλλία και την Ιταλία, όπου με τις βαριές και πρηγμένες τεχνολογικά βιομηχανίες, αλλ' όχι οικολογικά, χρησιμοποιούν ασύστολα τη Μεσόγειο ως αποδέκτη των λυμάτων τους. Θα πρέπει όμως να μνημονευθούν και τα λιγότερο αναπτυγμένα κράτη της Κοινότητας, η Ισπανία και η Ελλάδα, όπως κυρίως η δεύτερη, η οποία με το μεγάλο εμπορικό στόλο της δεν εί-

---

⁴ "Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη" (UNDP), Management of the Fresh-Water Resources of the Mediterranean basin and Protection of their quality (Geneva: UNEP, 1976).

άμοιρη ευθυνών.

Τα βιομηχανικά λύματα και η θαλάσσια μεταφορά εμπορικών και χημικών προϊόντων είναι οι σπουδαιότεροι παράγοντες μόλυνσης της Μεσογείου, οι οποίοι ενισχυόμενοι από τη ρήψη των αστικών λυμάτων, όλων των μεσογειακών χωρών, στη θάλασσα, έχουν κατάσθει σήμερα ζώτικό και επείγον το πρόβλημα της Μεσογείου.

Το πρώτο προϊόν της κοινής αντιμετώπισης της μόλυνσης της Μεσογείου είναι η "Συνδιάσκεψη των Παράκτιων Χωρών της Περιοχής για την Προστασία της Μεσογείου" στη Βαρκελώνη τον Φεβρουάριο του 1975 και ένα χρόνο μετά, θα καταλήξει στην υπογραφή τριών κειμένων: α) την Συμβάση για την προστασία της Μεσογείου θάλασσας από τη μόλυνση, β) το Πρωτόκολλο για την πρόληψη της μόλυνσης της Μεσογείου με τη ρήψη ρυπαντών από πλοία και αεροσκάφη (αυτό το Πρωτόκολλο υπογράφεται από ένδεκα κυβερνήσεις), γ) το Πρωτόκολλο που αφορά τη συνεργασία για την καταπολέμηση της μόλυνσης της περιοχής από το πετρέλαιο και άλλα επιβλαβή συστατικά σ' επείγουσες περιπτώσεις.

Το 1978 και 1979 θα πραγματοποιηθούν "Διακυβερνητικές Συναντήσεις των Παράκτιων Μεσογειακών Χωρών" στο Μονακό και στη Γενεύη αντίστοιχα για να συσταθούν "Σχέδια Δράσης Μελλοντικής Ανάπτυξης της Μεσογείου".

Το 1980 συντάσσεται ένα πρωτόκολλο και το οποίο καταλήγει στην πρώτη μεσογειακή συμφωνία που διαπιστώνει σε ποσοστό 85% τις μεγάλες πηγές μόλυνσης και προτείνει ταυτόχρονα στις κυβερνήσεις της περιοχής τη δημιουργία ενός μεγάλου δικτύου ειδικής προστασίας των θαλάσσιων περιοχών. Η εφαρμογή του όμως θα υπερβεί το κόστος των 15 δισεκατομμυρίων δολλαρίων σε όλες τις μεσογειακές χώρες για τα επόμενα 10-15 χρόνια.

Η επείγουσα κατάσταση της μόλυνσης της μεσογείου εκτός όμως από τη σύναψη συμφωνιών, πρωτοκόλλων και τη δημιουργία νομικών οργάνων που θα εντοπίζουν τις αιτίες και θα προτείνουν λύσεις, φανερώνει και την ανυπαρξία υλικοτεχνικής υποδομής των περισσότερων χωρών για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Αν εξαιρεθούν τα κράτη της Ε.Ο.Κ. και ιδίως η Γαλλία και η Ιταλία, απουσιάζουν σχεδόν παντελώς από τις υπόλοιπες χώρες ερευνητικά προγράμματα για

την πειρωτική και θαλάσσια μόλυνση, τεχνικές μέθοδοι, τεχνολογικός εξοπλισμός, κ.λ.π. σ' έναν τομέα που αφορά αποκλειστικά και μόνο το μέλλον της περιοχής.

Η απόσταση τεχνολογικής ανάπτυξης υπάρχει δυστυχώς και στους τομείς της θαλάσσιας έρευνας και τεχνολογίας. Αν επισημανθούν ορισμένες συμφωνίες με την Ε.Ο.Κ., πλην Αλβανίας και Λιβύης, σε διμερή βάση, σε θέματα αλιείας εξερευνήσεων του βυθού και διευκολύνσεων στις θαλάσσιες μεταφορές, λείπει οποιαδήποτε παροχή τεχνολογικών πληροφοριών στις αναπτυσσόμενες χώρες, δεν προωθείται η κατάλληλη τοπική θαλάσσια τεχνολογία που να στηρίζεται στην εξέλιξη της επιστημονικοτεχνικής υποδομής, υπάρχουν απαρχαιωμένες μέθοδοι εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των θαλάσσιων πόρων, κυρίως αλιευμάτων, αυτών και μόνο που βρίσκονται μέσα στα όρια της εθνικής τους δικαιοδοσίας, δίχως να γίνεται λόγος για εξόρυξη πηγών ενέργειας από το θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος, κ.ά. (5)

---

5. Βλ. για το "Διεθνές Συμπόσιο Ωκεάνιων Επιχειρήσεων" στις 12-14 Μαρτίου 1982, που οργανώνεται από την "Εταιρεία Διεθνών Σπουδών" στην Τύνιδα της Τυνησίας.

ομόφωνα αποδέχονται μέτρα που περιλαμβάνονται σ' ένα πλαίσιο που θα φροντίσει για: α) την ίδρυση κέντρου αμοιβαίας θαλάσσιας βοήθειας και συντονισμένης δράσης κατά των πετρελαιοειδών ρυπαντών στην περιοχή, β) τη δημιουργία ενός περιφερειακού πιστωτικού ταμείου και γ) την εγκατάσταση στο Κουβέϊτ μιας περιφερειακής οργάνωσης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την διαχείριση του σχεδίου δράσης της.

Παρόλη τη μεγάλη οικονομική επιφάνεια των χωρών της περιοχής της θάλασσας του Κουβέϊτ και του Περσικού κόλπου η οποία οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στην εκμετάλλευση του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, κατά τ' άλλα οι χώρες αυτές αντιμετωπίζουν την ίδια αδυναμία στους τομείς της θαλάσσιας έρευνας και τεχνολογίας με τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες. Χαρακτηριστική είναι η έλλειψή τους σε πλοία μεταφοράς ακατέργαστου πετρελαίου, όπου μέχρι το 1980, μόνον το Κουβέϊτ διαθέτει ένα τέτοιου είδους.⁽⁶⁾

Τα τελευταία χρόνια οι χώρες της συγκεκριμένης περιοχής έχουν διαπιστώσει την ανάγκη για χρησιμοποίηση της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και της εφαρμογής της σε θέματα αλιείας, οικολογικής προστασίας, θαλάσσιας μηχανικής κι εκμετάλλευσης των παράκτιων περιοχών, θαλάσσιων μεταφορών, δημιουργίας θαλάσσιων πάρκων κ.λ.π.

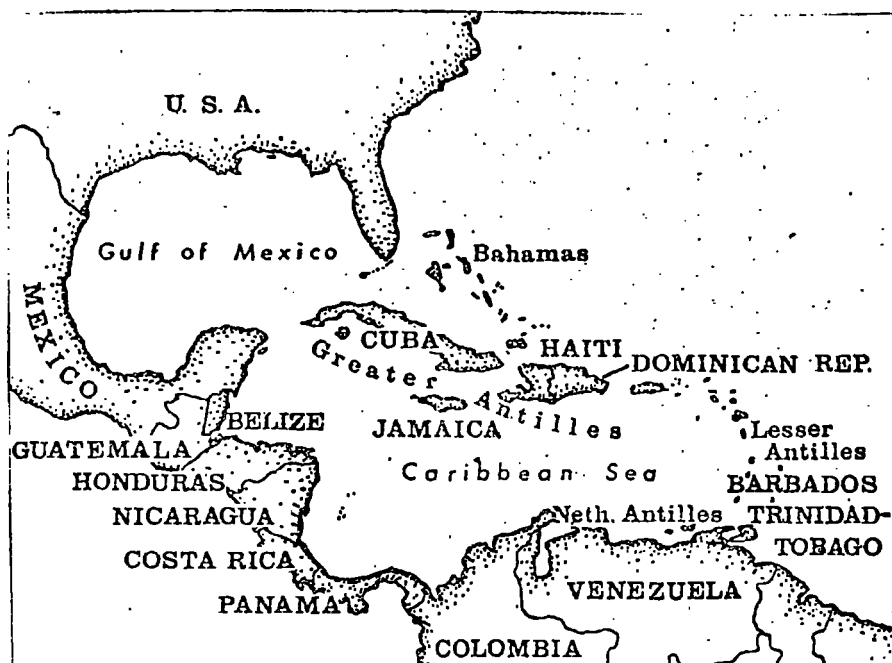
Ένας τομέας που θα βελτιώσει το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της περιοχής, είναι αναμφίβολα ο αλιευτικός, αλλά κι εδώ σύμφωνα με τα παρατειθέμενα στοιχεία οι αλιευτικοί στόλοι των συγκεκριμένων χωρών έως το 1980 έχουν την εξής δυναμικότητα: το Μπαχρέϊν διαθέτει 5 πλοία αλιείας, το Ιράν 21, το Ιράκ 16, του Κουβέϊτ 91, το Ομάν 1, το Κατάρ 3, η Σαουδική Αραβία 1 και τα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα 2.⁽⁷⁾ Όσον αφορά την κατάσταση της θαλάσσιας τεχνολογίας των παραπάνω χωρών αυτή αρχίζει και σταματά στις εγκαταστάσεις εξόρυξης πετρελαίου χρησιμοποιώντας παλαιού τύπου και δαπανηρού κόστους μεθόδους και τεχνικές.

---

⁶ Βλ. στους στατιστικούς πίνακες καταγραφής πλοίων των Λόυντς, για το 1980

⁷ Βλ. στους στατιστικούς πίνακες.....ό.π.

γ. Οι χώρες της Καραϊβικής Θάλασσας στην Κεντρική Αμερική

Χάρτης IV

Η Καραϊβική θάλασσα "βρέχει" τις χώρες της Κεντρικής Αμερικής: της Αντίγκουα-Μπαρμπούντα, τις Μπαχάμες, τα Μπαρμπαντος, το Μπελίτζε, την Κολομβία, την Κόστα Ρίκα, την Κούβα, την Δομινικανική Δημοκρατία, τον Άγιο Δομίνικο, τη Γκρενάδα, τη Γουατεμάλα, τη Γκουτάνα, την Αϊτή, τις Ονδούρες, την Τζαμάϊκα, το Μεξικό, το Ελ Σαλβαδόρ, τις Ολλανδικές Αντίλλες, τη Νικαράγουα, τον Παναμά, την Αγία Λουκία, τον Άγιο Βικέντιο, το Πουέρτο Ρίκο, το Σουρινάμ, το Τρίνιταντ και Τομπάγκο, τα Παρθένα νησιά των Η.Π.Α. και τη Βενεζουέλα.

Η Καραϊβική είναι μια περιοχή με ακραίες αντιθέσεις και ποικιλίες στο έδαφος, στους φυσικούς πόρους, στη χλωρίδα, στην πανίδα και στο ανθρώπινο δυναμικό της. Η διαφορά στην έκταση, στη γλώσσα, στον πολιτισμό, στο κυβερνητικό σύστημα και στο οικονο-

μικό καθεστώς των εικοσιεπτά χωρών (οι περισσότερες των οποίων είναι νησιωτικές), προσδίδουν μια μοναδική φυσιογνωμία στην περιοχή.

Η Καραϊβική είναι σε μεγάλη κλίμακα, ένας αναπτυσσόμενος χώρος που το επίπεδο εκβιομηχάνισης και αστικοποίησης είναι ακόμα σχετικά μέτριο. Συνεπώς, η θαλάσσια μόλυνση που προκαλείται από τ' αστικά λύματα και μ' εξαίρεση τους πετρελαϊκούς ρύπους, δεν έχει φθάσει σε καταστροφικά επίπεδα, ανφορικά με τις περισσότερες βιομηχανοποιημένες περιοχές.⁽⁸⁾ Οι μεγαλύτερες βιομηχανικές συγκεντρώσεις βρίσκονται κατά μήκος των ακτών της Βενεζουέλας, της Κολομβίας, του Μεξικού, της Κούβας, του Πουέρτο Ρίκο, των Ολλανδικών Αντιλλών, των Παρθένων νησιών των Η.Π.Α., του Τρίνι-ταντ και Τομπάγκο και της Τζαμάϊκας.

Αν και η κατάσταση της μόλυνσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος δεν έχει φθάσει σε ανησυχητικά επίπεδα, είναι αδήριτη η πλαισίωση και η εφαρμογή ενός σχεδίου δράσης που θα προσδιορίζει τις περιοχές εκείνες στις οποίες θ' ασχοληθεί και θα ερευνήσει. Πρέπει να μελετηθούν τα χαρακτηριστικά για τα βιομηχανικά, αγροτοκαλλιεργητικά και αστικά απόβλητα στις παράκτιες περιοχές, τ' αποτελέσματα των ρυπαντών και των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων στους κατοίκους των ίδιων περιοχών, να εξεταστούν οι τρόποι ανάπτυξης για την εφαρμογή ποιοτικών περιβαλλοντολογικών κριτηρίων στα τροπικά παράκτια νερά. Επίσης, είναι απαραίτητη η εκπόνηση μελετών για τις επιδράσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον από κατασκευαστικές, μηχανολογικές και μεταλλευτικές δραστηριότητες, καθώς και για τις επενέργειες βλαβερών ουσιών στις μπανανοφυτείες και σε άλλες μεγάλες εσοδείες.

Μαζί με την προστασία του θαλάσσιου χώρου της Καραϊβικής, προβάλλει επιτακτικότερη η ανάγκη για τη δημιουργία θαλάσσιων επιστημονικοτεχνικών προγραμμάτων. Πρέπει να εξελιχθούν περιφερειακά προγράμματα θαλάσσιου αναπτυξιακού σχεδιασμού, προβλέποντας την περιφερειακή και τη διεθνή συνεργασία, καθορίζοντας τους βασικούς στόχους κοινών ερευνών και συμφωνώντας για το χαρακτή-

---

⁸ United Nations, Τμήμα Διεθνών Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων (DIESA), για την Ανάπτυξη της Θαλάσσιας και Παράκτιας Περιοχής της Καραϊβικής (E/CEPAL/PROY: 3/L. INF. 13, 1979), σελ. 11.

ρα και τους τρόπους χρησιμοποίησής τους. Πολλά απ' αυτά τα προγράμματα θα σχεδιάζονται από κοινού με την UNESCO, τις περιφερειακές επιτροπές του F.A.O. και του U.N.E.P.⁽⁹⁾

Τον Φεβρουάριο του 1975, με πρωτοβουλία της "Διεθνούς Δεκαετίας για την Εξερεύνηση των Ωκεανών" (IODE, 1971-80), πραγματοποιείται μια διεθνής συνάντηση για την θαλάσσια γεωλογία και τη γεωφυσική στην περιοχή της Καραϊβικής και των πόρων της, στο Κίνγκστον της Τζαμάικας. Τους πενήντα επιστήμονες από δεκάξι χώρες της περιοχής θ' απασχολήσει το ισχύον καθεστώς της θαλάσσιας γεωλογίας και γεωφυσικής, οι προϋποθέσεις για μελλοντικό συντονισμό σε αναπτυξιακά προγράμματα και εξειδικευμένα θέματα όπως η διατήρηση του θαλάσσιου βυθού.

Τον Μάρτιο του 1976 συγκαλείται με πρωτοβουλία της επιτροπής του πανεπιστημίου του Πουέρτο Ρίκο στο Μαγιάγκεζ, μια ομάδα εμπειρογνομόνων για τα μελλοντικά προγράμματα και τη συνεργασία στις θαλάσσιες επιστήμες στην Καραϊβική και τις παρακείμενες περιοχές. Το κύριο θέμα της συνάντησης αφορά, τη συλλογή δεκαοκτώ επιλεγμένων επιστημονικών προγραμμάτων για τη μελλοντική διεθνή συνεργασία των χωρών πάντοτε της περιοχής.

Για την προώθηση και την πρόοδο της θαλάσσιας έρευνας και τεχνολογίας αναλαμβάνει να διοργανώσει ένα συμπόσιο η ομάδα για το "Συντονισμό των Ερευνών στην Καραϊβική για τις Παρακείμενες Περιοχές" (ICAR) στο Καράκας της Βενεζουέλας τον Ιούλιο του 1976.

Τον Αύγουστο του 1978 στο Σαν Χοσέ της Κόστα Ρίκα, το UNEP σε συνεργασία με τη γραμματεία της "Διακυβερνητικής Επιτροπής της Ωκεανογραφίας για την Καραϊβική και τις Παρακείμενες Περιοχές" (IOCARIBE) προετοιμάζουν μελέτες που θα περιγράφουν την κατάσταση του προσωπικού, την εκπόνηση σχεδίων δράσης των θαλάσσιων ερευνητικών ινστιτούτων στην περιοχή. Σκοπός είναι η επανατοποθέτηση των ερευνητικών προγραμμάτων και η αποδοτικότερη χάραξή τους.⁽¹⁰⁾

---

⁹ UNEP (Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον).

¹⁰ Εισήγηση της IOCARIBE κατά τη δεύτερη σύνοδό της στο Σαν Χοσέ της Κόστα Ρίκα, 7-11 Αυγούστου 1978, (Παρίσι: I.O.C., 1978).

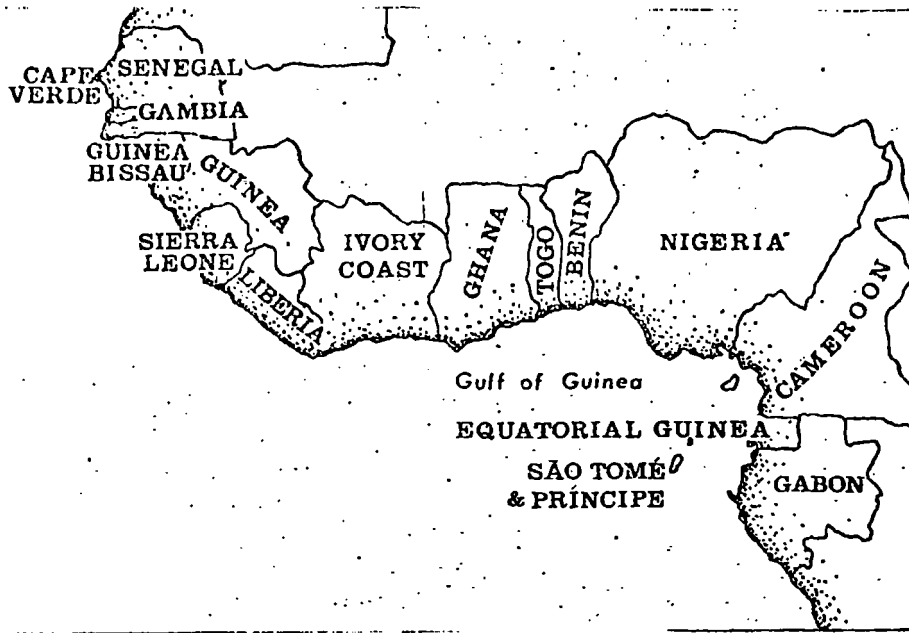
Ακόμη, πραγματοποιείται μια συνάντηση της "Περιφερειακής Συντονιστικής Μονάδας για το Σχέδιο Δράσης της Περιοχής" στην Τζαμάικα το 1983, που ασχολείται με τη συνάψη περιφερειακών συμφωνιών για την κατάσταση των παράκτιων ζωνών, τη διαχείριση της υδροδιανομής, την περιβαλλοντολογική εκπαίδευση, τον έλεγχο της πετρελαϊκής μόλυνσης κ.λ.π.

Από τα προηγούμενα γίνεται φανερό ότι στην ευρύτερη περιοχή της Καραϊβικής συντελείται κάτι σημαντικό. Σε σοβαρά ζητήματα, όπως, η καταπολέμηση της θαλάσσιας μόλυνσης, η θαλάσσια έρευνα και τεχνολογία, παρατηρούνται μεγάλες και σοβαρές δραστηριότητες σ' εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Σε συνεργασία με ειδικευμένους οργανισμούς σχεδιάζονται προγράμματα για την κάλυψη αναγκών και την επίλυση προβλημάτων. Λαμβάνονται πρωτοβουλίες - που μπορούν να χαρακτηρισθούν πρωτοφανείς για την περιοχή, αλλά ίσως και για την υφήλιο - που επινοούν και επιχειρούν προγραμματισμένες λύσεις στα πιο σύνθετα προβλήματα. "Η περιοχή της Καραϊβικής Θάλασσας αποτελεί ένα πρώτης τάξης παράδειγμα που υπερκερνά κοινωνικές και πολιτικές διαφορές στ' όνομα μιας κοινής συνεργασίας ζωτικής σπουδαιότητας".⁽¹¹⁾

---

¹¹ Peter S. Thacher and Nikki Meith, "The Carribean Example", Ocean Yearbook 3, ed Elisabeth Mann Borgese and Norton Ginsburg (Chicago: University of Chicago Press, 1982), p. 257.

δ. Οι παράκτιες χώρες της Κεντροδυτικής Αφρικής

Χάρτης V

Την περιοχή αυτή συνθέτουν οι χώρες της Αγγόλας, του Μπέ-νιν, του Καμερούν, του Πράσινου Ακρωτηρίου, του Κογγό, της Γκουϊνέας, του Ισημερινού, του Γκαμπόν, της Γκάμπιας, της Γιάνας, της Γκουϊνέας, της Γκουϊνέας Μπισσάου, της Ακτής του Ελεφαντοστού, της Λιβερίας, της Μαυριτανίας, της Ναμίμπιας, της Νιγηρίας, του Τόγκο, του Σάο Τομέ και Πρίνσιπ, της Σιέρρα Λεόνε, του Ζαΐρ και της Σενεγάλης.

Για τη θαλάσσια μόλυνση από τις μεταφορές αργού πετρελαίου των δεξαμενόπλοιων, τα βιομηχανικά και αστικά απόβλητα στις ακτές, συναντώνται τον Μάιο του 1978 στο Αμπιτζάν της Ακτής του Ελεφαντοστού, η αποστολή του UNEP για την Κεντροδυτική Αφρική με ομάδες επιστημόνων και τεχνικών της περιοχής, έχοντας ως σκοπό: α) την ανάλυση τεχνικών και την μέτρηση της συγκέντρωσης των ρυπαντών, β) τις χρησιμοποιούμενες τεχνικές για τ' αποτελέσματα της μόλυνσης στην ανθρώπινη υγεία, στους αλιευτικούς πόρους και

στα θαλάσσια οικοσυστήματα και γ) την καθιέρωση μεθόδων για την εφαρμογή ποιοτικών κριτηρίων και σταθερών στις θαλάσσιες περιοχές. (12)

Τον Μάρτιο του 1981, πάλι στο Αμπιτζάν συγκαλείται μια "Συνδιάσκεψη για τη Συνεργασία στην Προστασία και Ανάπτυξη του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος της Κεντρικοδυτικής Αφρικής". Η Συνδιάσκεψη υιοθετεί ένα σχέδιο δράσης και υπογράφει δύο σύμφωνίες: α) την πρώτη για τη συνεργασία στην προστασία και την ανάπτυξη του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος και β) τη δεύτερη για τη συνεργασία στην καταπολέμηση της μόλυνσης σ' επείγουσες περιπτώσεις. (13)

Η πρόληψη της μόλυνσης για τις χώρες της περιοχής έχει κολοσσιαία σημασία καθώς σε μεγάλο βαθμό η οικονομία τους στηρίζεται στην αλιεία και στην εκμετάλλευση ζωντανών θαλάσσιων πηγών. Εξάλλου και το δυναμικό των αλιευτικών τους στόλων δεν είναι ευκαταφρόνητο γι' αναπτυσσόμενες χώρες. Η Αγγόλα διαθέτει 6 αλιευτικά πλοία, το Μπένιν 9, το Καμερούν 34, το Κογγό 13, το Γκαμπόν 6, η Γκάνα 60, Η Ακτή του Ελεφαντοστού 42, η Σενεγάλη 71, η Σιέρα Λεόνε 1, το Τόγκο 2 και το Ζαΐρ 12. (14)

Εκεί όμως που απουσιάζει οποιαδήποτε υποδομή, οργάνωση και ανάπτυξη είναι στους τομείς της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και θαλάσσιας τεχνολογίας. Με τη θαλάσσια έρευνα και την επιστημονική τεκμηρίωση, θα επισημανθούν και θα προσδιορισθούν οι επιδράσεις της μόλυνσης, με την ίδρυση επιστημονικών κέντρων θα εκτιμηθούν περισσότερο οι ικανότητες κάθε χώρας στους θαλάσσιους ζωντανούς πόρους, θα εξακριβωθούν τα αίτια της συχνής και επικίνδυνης διάβρωσης πολλών ακτών των χωρών της περιοχής, θα υπολογιστεί η ποσότητα και η αξία των θαλάσσιων πρώτων υλών, κ.ά. Επόμενο είναι η παντελής έλλειψη θαλάσσιων ερευνητικών προγραμμάτων ν' αποκλείει και τη δημιουργία σύγχρονης θαλάσσιας τεχνολογίας. Είναι ενδεικτικό ότι, μόνον η Σενεγάλη, μέχρι το 1979, από τις χώρες της περιοχής διαθέτει ένα θαλάσσιο ερευνητικό σκά-

---

¹² Εισήγηση των IOC/FAO/WHO/ στις διεθνείς εργασίες για τη θαλάσσια μόλυνση του κόλπου της Γκουϊνέας και των παράκτιων περιοχών, IOC, ν. 14 (Αμπιτζάν, 2-9 Μαΐου 1978).

¹³ Peter S. Thacher., "The Abidjan Convention", Selected Documents and Proceedings, Ocean Yearbook 4, ed. Elisabeth Mann Borgese and Norton Ginsburg (Chicago: University of Chicago Press, 1983), p. 533-546.

¹⁴ Βλ. στους στατιστικούς πίνακες ... ο.π.

φος. (15)

Οτιδήποτε σημαντικό γίνεται για τις χώρες της περιοχής στους προαναφερόμενους τομείς ξεκινά από πρωτοβουλίες ειδικευμένων οργανώσεων των Ηνωμένων Εθνών. Το Τμήμα των Η.Ε. για τις Διεθνείς Οικονομικές Υποθέσεις (DIESA) σε συνεργασία με τον F.A.O. και την I.O.C. παρέχουν πληροφορίες και βοήθεια στη μορφή εκδοτικού, εκπαιδευτικού και τεχνικού υλικού, τρόπων χρηματοδότησης και εξασφάλισης τεχνολογικού εξοπλισμού, κ.λ.π. Ίσως κριθεί πενιχρή αυτού του είδους η χορήγηση βοήθειας από τον Ο.Η.Ε. προς τις αναπτυσσόμενες χώρες της περιοχής από τη μια, αλλά από την άλλη ζωτικά αναγκαία για το σημερινό τους επίπεδο στη θαλάσσια έρευνα και τεχνολογία.

---

¹⁵ βλ. στους στατιστικούς.....ό.π.

ε. Οι παράκτιες χώρες της Ανατολικής Αφρικής στον Ινδικό ωκεανό.

Χάρτης VI.

Κατά μήκος των ακτών της Ανατολικής Αφρικής και με πρόσβαση στον Ινδικό ωκεανό βρίσκονται οι χώρες της Κένυας, της Μοζαμβίκης, της Σομαλίας, της Τανζανίας, της Μαδαγασκάρης, των Σεϋχελλών, του Μαουρίτιους και των νησιών Κομόρων.

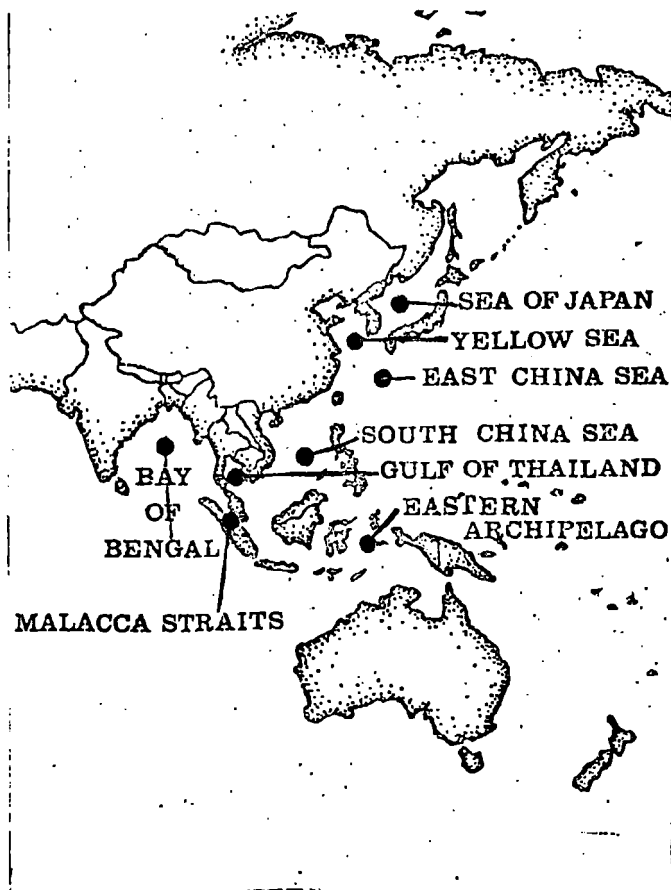
Τις χώρες της περιοχής αυτής απασχολούν περιβαλλοντικά προβλήματα σχετικά με τη διαχείριση των θαλάσσιων και παράκτιων φυ-

σικών πόρων, την ποιότητα των παράκτιων νερών, την αξιοποίηση των χρήσεων των ακτών, την προστασία των θαλάσσιων πηγών και οικοσυστημάτων από τη μόλυνση, τον εντοπισμό των μολυσματικών πηγών, όπως επίσης και της ισχνής αλιευτικής εκμετάλλευσης, εξαιτίας του μικρού δυναμικού του στόλου τους.

Είναι προβλήματα που οι αδύναμες οικονομίες των χωρών του Ινδικού ωκεανού δεν αφήνουν περιθώρια για θαλάσσια επιστημονική έρευνα και προσαρμογή θαλάσσιων τεχνικών στα ισχύοντα αναπτυξιακά προγράμματά τους. Αρκετές από τις χώρες της περιοχής δεν έχουν τη δυνατότητα στο κατώφλι του 21ου αιώνα να σιτίσουν με επάρκεια τους πληθυσμούς τους και να μειώσουν το δείκτη παιδικής θνησιμότητας (βλ. Σομαλία, κ.ά.), έτσι ώστε ο οποιοσδήποτε προγραμματισμός για τη θαλάσσια ανάπτυξη να φαίνεται πολυτελής απαίτηση.

Η δύσκολη κατάστασή τους συνεπικουρείται από την έλλειψη υποδομής σε θαλάσσια ερευνητικά προγράμματα που θα πληροφορούν και θα προσδιορίζουν για τις δυνατότητες των ζωντανών θαλάσσιων πόρων και των πρώτων υλών. Δεν υπάρχουν ειδικευμένα στελέχη που θα στηρίξουν σ' εθνική κλίμακα τη θαλάσσια έρευνα και θ' αποτελέσουν τους αποδέκτες των σύγχρονων πληροφοριών και μεθόδων από συμμετοχές σε διεθνείς συναντήσεις, σεμινάρια, ομάδες εργασίες, κ.λ.π. Ακόμη όμως κι όταν υπάρχει κάποιου είδους εκπαιδευμένη στελέχωση, η αποκόμιση πληροφοριών και τεχνικών πρακτικών προσκρούει στην ανυπαρξία εθνικών θαλάσσιων κέντρων, που θα πετύχουν την εκτίμηση, την επεξεργασία και την υλοποίησή τους.

στ. Οι παράκτιες χώρες της Ανατολικής Ασίας και του Νοτιοδυτικού Ειρηνικού ωκεανού

Χάρτης VII

Γεωγραφικά η περιοχή αυτή καλύπτεται μεταξύ του κόλπου της Μπεγγάλης, των ακτών της Βόρειας Αυστραλίας, των νησιωτικών χωρών του Νοτιοδυτικού Ειρηνικού ωκεανού και της Θάλασσας της Ιαπωνίας.

Οι χώρες που συναντώνται και των οποίων το σύνολο του πληθυσμού αγγίζει το 60% του παγκόσμιου είναι οι εξής: Ινδία, Πακιστάν, Κίνα, Μπαγκλαντές, Λαϊκή Δημοκρατία του Λάος, Λαϊκή Δημοκρατία της Κορέας, Μαλντίβες, Καμπουτσέα, Βιετνάμ, Μπουτάν, Μπρουνέϊ, Βιρμανία, Ινδονησία, Μαλαισία, Φιλιππίνες, Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη, Σρι Λάνκα, αμερικανικές Σαμόα, νησιά Κουκ, νησιά Φίτζι, γαλλική

Πολυνησία, Γκουάμ, Κιριμπάτι, Ναουρού, Νέα Καληδονία, Νιουέ, Νόρφολκ, Νέα Γουϊνέα, Παπουασία, Πίτκερν, νησιά Σάλομον, Τοκελάου, Τόγκα, τα νησιά του Ειρηνικού υπό καθεστώς κηδεμονίας (Μαριάν, Μάρσαλ, Μικρονησία, Παλάου), Τιβαλού, Βανουάτου, Ουάλλις και Φουτούνα, Δυτική Σαμόα και οι Νέες Εβρίδες.

Είναι μία από τις πιο σύνθετες περιοχές του κόσμου αναφορικά με τη μεγάλη ποικιλία σε γεωγραφικά, εθνολογικά, κοινωνικά, οικονομικά, δημογραφικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά. Εδώ κατοικούν μέχρι τα μέσα του 1985, σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του Ο.Η.Ε., τα 2.824 εκατομμύρια ανθρώπων σε παγκόσμιο σύνολο 4.282 εκατομμυρίων. Αυτό το μωσαϊκό χωρών, από τη μεγαλύτερη σε πληθυσμό έως τη μικρότερη με μερικές δεκάδες κατοίκους χώρα, δυσκολεύει την επισήμανση των σχετικών αναπτυξιακών προβλημάτων με τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και τη θαλάσσια τεχνολογία.

Η αντιμετώπιση της θαλάσσιας μόλυνσης από την Κίνα και τις Φιλιππίνες απασχολεί σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι τις ολιγάριθμες κοινωνίες των νησιών Τιβαλού και Πίτκερν. Στις δύο πρώτες μια πιθανή μόλυνση των παράκτιων περιοχών τους θα προκαλέσει σημαντικές επιπτώσεις και καθυστερήσεις στον τομέα της αλιευτικής οικονομίας τους, ενώ στις δύο δεύτερες ισοδυναμεί με αφανισμό τους, καθώς η αλιεία γι' αυτές τις χώρες είναι η μοναδική μορφή οικονομικής εκμετάλλευσης και στήριξής τους.

Παρόλες όμως τις επιμέρους αδυναμίες των πολυάριθμων χωρών της περιοχής, οι οποίες συνεπικουρούνται από την αχανή έκταση που καλύπτουν και τη δύσκολη μεταξύ τους επικοινωνία, τα προβλήματα της θαλάσσιας τεχνολογικής ανάπτυξης τις αφορούν και χρειάζεται να τ' αντιμετωπίσουν. Αρχικά τις ενδιαφέρει η όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος με σύγχρονους τρόπους και μεθοδικές τεχνικές, ο έλεγχος της παράκτιας και θαλάσσιας μόλυνσης που να βασίζεται σε τεχνολογικά και ποιοτικά κριτήρια, η καθιέρωση περιβάλλοντολογικής πολιτικής, λαμβάνοντας υπόψη κοινωνικοοικονομικές παραμέτρους για την αποτροπή της βιομηχανικής και αστικής ρύπανσης.⁽¹⁶⁾

---

¹⁶ Εισήγηση των IOC/FAO/UNEP στις διεθνείς εργασίες για τη θαλάσσια μόλυνση της Ανατολικής Ασίας, I.O.C., ν. 8, Πανεπιστήμιο Σενς στο Πενάνγκ της Μαλαισίας, στις 7-13 Απριλίου 1976, (Paris, Unesco, 1976).

Σε μερικές από τις θάλασσες των χωρών της περιοχής, όπως του κόλπου της Μπεγγάλης, του κόλπου της Ταϊλάνδης, του αρχιπελάγους της Ινδονησίας, της Νοτιοανατολικής Κίνας, παρατηρείται οξυμμένο το πρόβλημα της θαλάσσιας μόλυνσης και γίνονται προσπάθειες για υιοθέτηση τεχνολογικών μεθόδων που θα οδηγήσουν στην σταδιακή επίλυσή του.

Η μολυσματική επιβάρυνση της περιοχής οφείλεται στην πυκνή παράκτια αστικοποίηση με τα οικιακά λύματα, στη λίπανση γεωργικών και δασικών εκτάσεων, στην εξόρυξη, διύλιση και μεταφορά πετρελαίου, στην ανεπεξέργαστη έκχυση των βιομηχανικών αποβλήτων, κ.λ.π. Η Νοτιοανατολική Ασία είναι πλούσια σε φυσικούς και βιολογικούς πόρους, τόσο στη θάλασσα, όσο και στο βυθό της. Το περιβάλλον όμως και οι πόροι της απειλούνται απ' όλα τα είδη της ανθρωπίνης να εντοπίζουν τους κινδύνους και ν' αναζητούν τρόπους αποτροπής να εντοπίζουν τους κινδύνους και ν' αναζητούν τρόπους αποτροπής της απειλής για το θαλάσσιο περιβάλλον, ώστε να διατηρήσουν αυτή τη φυσική κληρονομιά γι' αυτούς και για τις μελλοντικές γενέες. (17)

Βέβαια τα θαλάσσια αναπτυξιακά προβλήματα των χωρών της ευρύτερης περιοχής της Ασίας και του Ειρηνικού μπορεί να είναι σε γενικές γραμμές ανάλογα και να επιδιώκεται η επίλυσή τους σε διεθνές επίπεδο, αλλά η διαπίστωση αυτή δεν αποκλείει ενώσεις ομάδων χωρών να προωθούν ξεχωριστά σε διμερές επίπεδο και από μόνες τους (βλ. Κίνα) καίρια οικονομικής φύσης θέματα.

Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα προβάλλουν οι σχέσεις ΕΟΚ-ASEAN (Σύνδεσμος των Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας), (18) οι οποίες "δεν περιορίζονται στους δύο αυτούς πρωταρχικούς παράγοντες των

---

17 Nikki Meith and Richard helmer, "Marine Environment and Coastal Resources in Southeast- Asia: A Theratened Heritage" Ocean Yearbook 4, ed..... ό.π., p. 294.

18 Τα πέντε ιδρυτικά μέλη του ASEAN είναι η Ινδονησία, η Μαλαισία, η Σιγκαπούρη, η Ταϊλάνδη και οι Φιλιππίνες. Το Μπρουνέϊ προσχωρεί στο ASEAN το 1984, όταν γίνεται ανεξάρτητο.

σχέσεων βορρά-νότου, δηλαδή την οικονομική βοήθεια και τις εμπορικές ανταλλαγές....." (19)

Με τη συμφωνία Ε.Ο.Κ. - ASEAN του 1980 προβλέπεται συνεργασία στον επιστημονικό και τεχνολογικό τομέα, καθώς η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αφιερώνει μεγάλο μερίδιο χρηματοδοτικών πόρων για ενίσχυση της βιομηχανικής ανάπτυξης και ιδιαίτερα στη μηχανική μετάλλων, θαλάσσιες τηλεπικοινωνίες, υποστήριξη ερευνητικών και τεχνολογικών ιδρυμάτων κ.λ.π. Με την ίδια συμφωνία θεσπίζεται ένα νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι τομείς για τη μεταφορά τεχνολογίας, τα κοινά οικονομικά προγράμματα και η συνεργασία μεταξύ πιστωτικών οργανισμών. Σήμερα, οι χώρες του ASEAN αντιπροσωπεύονται ως μια αναπτυσσόμενη αγορά για εισαγωγές βιομηχανικών και τεχνολογικών αγαθών, ξεχωρίζοντας αισθητά από άλλες αναπτυσσόμενες χώρες της περιοχής στην πορεία για τη θαλάσσια ανάπτυξη.

Αισθητή γίνεται η αντίθεση ιδιαίτερα με τις νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες του Νοτιοδυτικού Ειρηνικού ωκεανού και η οποία επισημαίνεται στην εξάρτηση της οικονομικής τους ζωής, σε μεγάλο βαθμό από τη διαχείριση κι εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων. Οι παραδοσιακές μέθοδοι αλιείας και οι προηγμένοι αλιευτικοί στόλοι της Αυστραλίας, της Νέας Ζηλανδίας, της Ιαπωνίας, της Σοβιετικής Ένωσης και της Νότιας Κορέας που σαρώνουν το αλίευμα των θαλάσσιων και πολλές φορές των παράκτιων περιοχών των χωρών αυτών, αποτελούν ισχυρές αποδείξεις για την καθυστέρησή τους στη θαλάσσια τεχνολογία.

Στον πίνακα 1 παρουσιάζονται οι μετρικοί τόνοι αλιευμάτων που έχουν εξαχθεί από τους αναπτυγμένους και αναπτυσσόμενους στόλους του Νοτιοδυτικού Ειρηνικού κατά την περίοδο 1970-1976. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, μόνον η αλιεία του τόνου από τις παραπάνω πέντε μεγάλες αλιευτικές δυνάμεις, κατά το 1974, είναι 78.268 τόνοι, σχεδόν διπλάσια ποσότητα από το σύνολο του αλιεύματος των αναπτυσσόμενων χωρών της περιοχής.

---

19 Άρθρο του Malcolm Subham στην "Ευρωπαϊκή Κοινότητα" για τη "Νέα Πολιτική Διάσταση στις σχέσεις Ε.Ο.Κ. με τις χώρες ASEAN", 152, Δεκέμβριος 1985, σελ. 17-18.

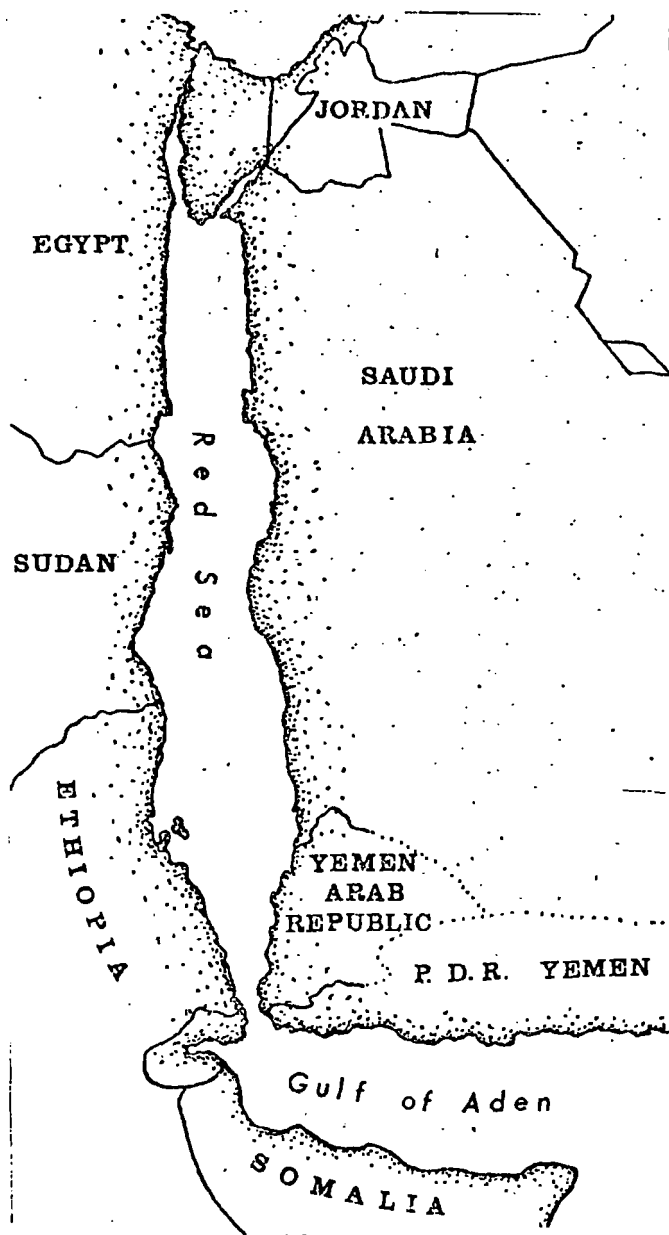
Πίνακας 1

Η αλιεία στο Νοτιοδυτικό Ειρηνικό
(σε μετρικούς τόνους)

Χώρα	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Αυστραλία	29.600	30.100	31.400	33.700	32.134	32.907	31.050
Ιαπωνία	56.400	65.100	69.600	74.200	90.526	83.157	133.402
Ν. Κορέα	-	30.300	40.500	43.600	44.261	38.474	25.165
Νέα Ζηλανδία	58.300	64.500	56.100	64.700	67.803	61.918	69.049
Σοβιετική Ένωση	-	10.400	53.700	74.300	88.800	44.767	78.020
Άλλες χώρες	21.000	23.300	23.900	25.200	40.000	44.347	43.446
Νησί Νόρφολκ	0	0	0	0	0	0	0
Νησί Πίτκερν	0	0	0	0	0	0	0
Σύνολο:	165.300	223.700	275.200	315.700	363.524	305.570	380.132

Πηγή: F.A.O., Yearbook of Fishery Statistics, Catches and Landings, 1976, vol. 42, table C-81, p.218.

ζ. Οι χώρες της Ερυθράς Θάλασσας και του κόλπου του Άντεν

Χάρτης VIII

Την περιοχή απαρτίζουν οι χώρες της Αιθιοπίας, του Σουδάν, της Ιορδανίας, του Τζιμπουτί, της Δημοκρατικής Υεμένης και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Υεμένης.

Τα σοβαρά αναπτυξιακά προβλήματα της θαλάσσιας τεχνολογίας

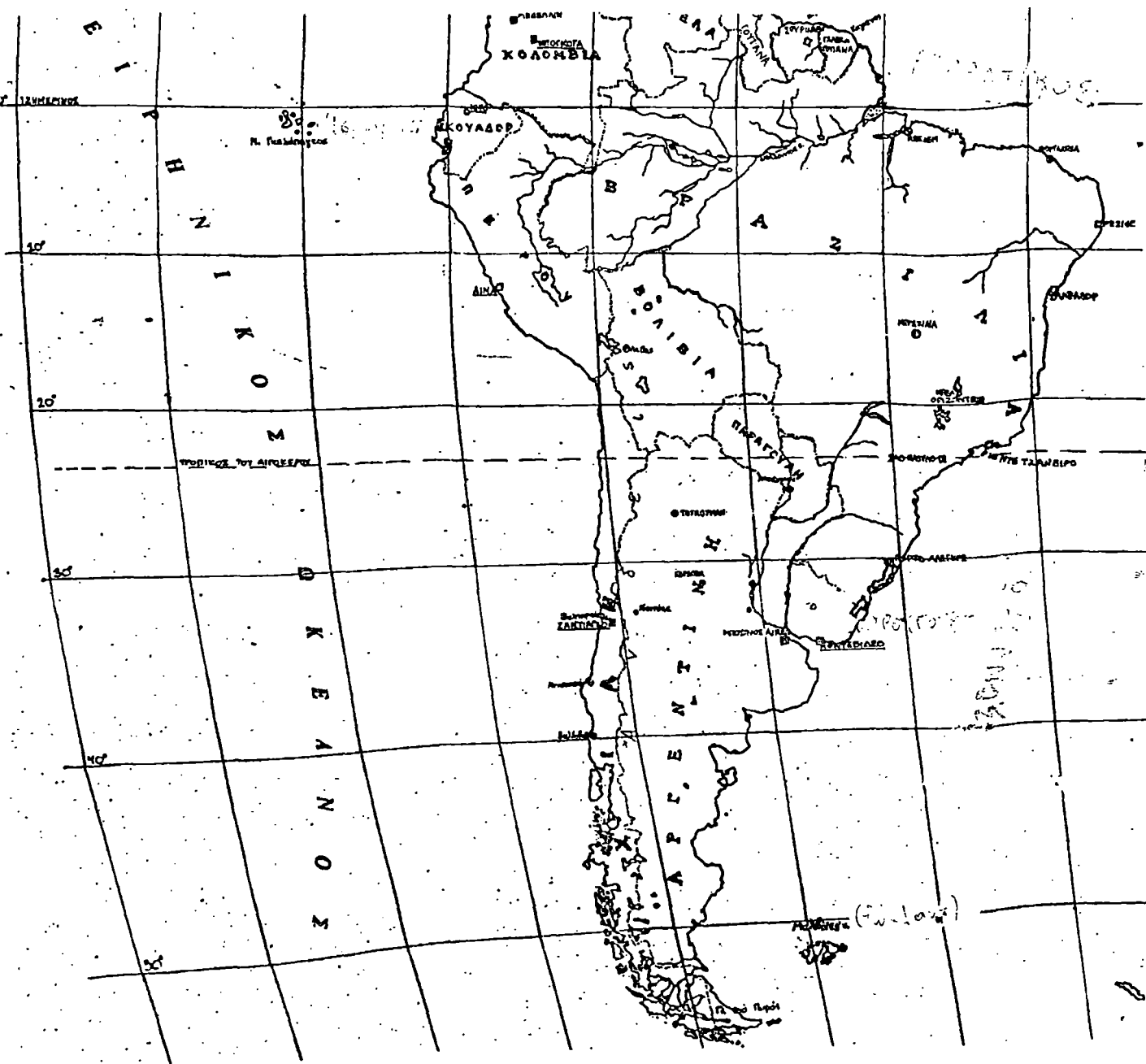
αυτών των χωρών σχετίζονται με την πρόληψη και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τη μόλυνση. Θεωρείται αναγκαία επιπλέον η δημιουργία ερευνητικών προγραμμάτων και ινστιτούτων μέσα από τα οποία θα προσδιοριστούν οι πηγές και κατόπιν οι τρόποι πρόληψης της μόλυνσης.⁽²⁰⁾ Η στελέχωση όμως των θαλάσσιων ερευνητικών κέντρων θα πρέπει να γίνει από ειδικευμένους τεχνικούς και ειδικούς επιστήμονες που θα εγγυώνται την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία τους.

Οι μικρές έως ανύπαρκτες δυνατότητες των χωρών της περιοχής σ' ερευνητικά σκάφη θαλάσσιας επιστήμης, η έλλειψη κέντρων θαλάσσιας έρευνας και τεχνολογικού εξοπλισμού, η απουσία προγραμμάτων περιβαλλοντικής πολιτικής, η ανεπαρκής προστασία των πιο φημισμένων από τη μόλυνση κοραλιότοπων, η χαμηλή παραγωγή κι εκμετάλλευση των αλιευμάτων, κ.ά., συνθέτουν σε συνδυασμό με κρίσιμα βιοτικά προβλήματα μερικών χωρών (Αιθιοπία και Σουδάν κυρίως), μια αναπτυσσόμενη περιοχή, η οποία βρίσκεται απροετοίμαστη απέναντι στους τομείς της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας.

---

²⁰ UNESCO, Marine Science Programme for the Red Sea, UNESCO Technical Papers in Marine Science, no. 25, (Paris: UNESCO, 1976).

η. Οι λατινοαμερικάνικες χώρες του Νοτιοανατολικού Ειρηνικού ωκεανού και του Νοτιοδυτικού Ατλαντικού ωκεανού.

Χάρτης VIV

Στην παράκτια πλευρά του Νοτιοανατολικού Ειρηνικού βρίσκονται οι χώρες της Χιλής, του Ισημερινού και του Περού, ενώ στην

αντίθετη του Νοτιοδυτικού Ατλαντικού, η Αργεντινή, η Βραζιλία και η Ουρουγουάη.

Στις έξι αυτές χώρες της Λατινοαμερικάνικης ηπείρου τ' αντίστοιχα θαλάσσια αναπτυξιακά προβλήματα, με τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες περιοχές, παρουσιάζονται αμβλυμένα και δε χαρακτηρίζονται επείγοντα. Βέβαια και εδώ η μόλυνση των παρακτίων έχει φθάσει σε ανησυχητικά επίπεδα, η αλιευτική παραγωγή - παρά τους μεγάλους σε δύναμη στόλους - χρειάζεται αποδοτικότερες μεθόδους, η επισήμανση νέων θαλάσσιων ζωντανών και μή πόρων πρέπει να γίνεται για να επιλύσει αργότερα ενεργειακά και μεταλλευτικά προβλήματα, κ.ά., αλλά παρόλα αυτά υπάρχει στοιχειώδης έως επαρκής επιστημονική τουλάχιστον αντιμετώπιση.

Από τις έξι χώρες της περιοχής οι τέσσερεις διαθέτουν ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα με σκάφη θαλάσσιων ερευνών και μετρήσεων. Συγκεκριμένα η Αργεντινή έχει πέντε κέντρα για τη θαλάσσια βιολογία, την ωκεανογραφία, τη ναυτική υδρογραφία και τους φυσικούς πόρους με δεκατέσσερα ερευνητικά σκάφη. Η Βραζιλία πέντε ινστιτούτα και προγράμματα θαλάσσιων, αλιευτικών και βιολογικών ερευνών και σ' έξι πανεπιστήμιά της διαθέτει ερευνητικά, εκπαιδευτικά ινστιτούτα και σκάφη. Το σύνολο των σκαφών της αγγίζει τον εκπληκτικό αριθμό εικοσιοκτώ. Η Χιλή σ' εννέα πανεπιστήμιά της έχει οργανώσει τμήματα και ινστιτούτα θαλάσσιων ερευνών, αλλά διαθέτει και δύο αυτόνομα κέντρα υδρογραφίας και αλιείας. Τα σκάφη της αριθμούν τα δεκαπέντε. Τέλος, ο Ισημερινός διαθέτει στην πολυτεχνική του σχολή τέσσερα ερευνητικά σκάφη και στο εθνικό ινστιτούτο αλιείας δύο. (21)

Σ' αυτήν την αξιόλογη οργάνωση των λατινοαμερικάνικων χωρών στη θαλάσσια έρευνα και επιστήμη προβάλλει ως αξεπέραστη διεκκυστίδα το πρόβλημα του εξωτερικού τους χρέους. Το εξωτερικό χρέος συνίσταται στ' ότι οι κυβερνήσεις και οι επιχειρήσεις πολλών χωρών της περιοχής - ιδιαίτερα της Βραζιλίας, της Αργεντινής, του

---

21 Βλ. "Tables, Marine Science and Technology", Appendix G., Ocean Yearbook 2, ed. Elisabeth Mann Borgese and Norton Ginsburg, (Chicago: University of Chicago Press, 1980), p. 641-67.

Περου και της Ουρουγουάης - χρωστούν μεγάλα χρηματικά ποσά σε τράπεζες των Η.Π.Α. και αναπτυγμένων κρατών της Δυτικής Ευρώπης και το ισοζύγιο πληρωμών δεν τους επιτρέπει ν' ανταποκριθούν στις προθεσμίες πληρωμής.

Οφείλεται στην αδυναμία των χρεωμένων χωρών να διαθέσουν δολλάρια (μετατρέψιμα σε συνάλλαγμα) για την κάλυψη των υποχρεώσεών τους. Στα τέλη του 1981, το ύψος του εξωτερικού χρέους της Βραζιλίας φθάνει τα 60,45 δισεκατομμ. δολλάρια, της Αργεντινής τα 25,68 δισεκ. δολλάρια και της Χιλής τα 11,61 δισεκ. δολλάρια. (22)

Ένα χρέος, που δεν είναι υπερβολή να υποστηριχτεί ότι, ξεκινά από τους τύπους κοινωνικής δομής της ισπανικής και πορτογαλικής Αμερικής κατά τις αρχές της αποικιακής περιόδου τον 16ο αιώνα και στη σχέση που αποκτούν οι ιβηρικές αποικίες με τη διεθνή οικονομία. "Τα δύο χαρακτηριστικά εκείνης της εποχής - η μεγάλη ανισότητα και ο προσανατολισμός της οικονομικής ζωής προς τα έξω - εξακολουθούν με τον έναν ή τον άλλο τρόπο να υπάρχουν στην οικονομία των λατινοαμερικάνικων χωρών". (23)

Η οικονομική ανάπτυξη στις χώρες αυτές προσκρούει σ' εμπόδια κοινωνικής ανισότητας βιοτικού χαρακτήρα, σε αδικαιολόγητο κόστος του τεράστιου γραφειοκρατικού και στρατιωτικού μηχανισμού, που καταναλώνει τα χρήσιμα για την εσωτερική αγορά εθνικά κεφάλαια από τη μια και για την τόνωση των εξαγωγών και την προώθηση των ξένων επενδύσεων από την άλλη, ωθώντας την έτσι σε μεγαλύτερη εξάρτηση.

Η ανισότητα και η εξάρτηση αποτελούν σήμερα τα στηρίγματα του οικοδομήματος του λατινοαμερικάνικου χρέους. Ένα γεγονός που δυστυχώς η επιτακτική κι αυτή στοιχειώδης κάλυψη κοινωνικών ζωτικών αναγκών του πληθυσμού των χωρών της περιοχής καθιστά ανενεργή και ασύμφορη τη στροφή της οικονομίας προς αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους στη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και τεχνολογία.

---

²² Βλ. πηγή: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ-FMI-IMF), International Capital Markets, 1983.

²³ Άρθρο του Arthur McEwan στη Λατινική Αμερική για το "πρόβλημα του εξωτερικού χρέους στη "Λατινική Αμερική", τεύχος 5, Ιανουάριος - Μάρτιος 1984, σελ. 70-75.

2. Το τεχνολογικό χάσμα μεταξύ του αναπτυγμένου κόσμου και των αναπτυσσόμενων χωρών των περιφερειακών θαλασσών

Για να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο τεχνολογικής ανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες χώρες των περιφερειακών θαλασσών πρέπει αρχικά να δοθεί μια ακριβής ιδέα για το τεχνολογικό χάσμα που υπάρχει μεταξύ του προηγμένου και του αδύναμου τεχνολογικά κόσμου.

Σ' αυτό το θέμα η διάσταση των απόψεων είναι μεγάλη. Κατά μία ακραία θέση το χάσμα είναι τεράστιο και συνεχώς αυξάνεται, κατά μία άλλη, αμρία επίσης θέσης, το χάσμα δεν είναι απελπιστικά τεράστιο καθώς υπάρχουν οι προϋποθέσεις να μειωθεί. Δυστυχώς όμως, δεν υπάρχει κάποια συστηματική ανάλυση που να επιτρέπει να εξαχθούν ορισμένα ασφαλή συμπεράσματα.

Βέβαια, κάθε μία απ' αυτές τις ακραίες θέσεις συνάγεται από πληροφορίες και αντιλήψεις για την τεχνολογική κατάσταση των εξεταζόμενων χωρών. Για παράδειγμα, εάν πρέπει να υπολογιστούν οι δαπάνες ανά κάτοικο και οι προοριζόμενοι ν' απασχοληθούν στην έρευνα/ανάπτυξη ή η σημερινή τεχνολογική κατάσταση σε τομείς αιχμής (όπως η πληροφορική, η πυρηνική και διαστημική τεχνολογία), τότε το χάσμα θάναι τεράστιο και θ' αυξάνει συνεχώς. Αντίθετα, αν ληφθούν υπόψη τα σημερινά επίπεδα της παραγωγικότητας διάφορους τομείς (συνδυασμός χειρονακτικής εργασίας και αριθμός απασχολούμενων στην τεχνολογία) και η υπάρχουσα εθνική τεχνολογική ανάπτυξη, τότε το χάσμα θα φανεί λιγότερο μεγάλο. ⁽²⁴⁾

Σε κάθε μία απ' αυτές τις ακραίες θέσεις αντιστοιχούν "κατάλληλες πολιτικές θεραπείες". Είναι εκείνες οι οποίες θεωρώντας το χάσμα ως πολύ σημαντικό, επιμένουν στον υπέρμετρο βαθμό εξάρτησης και στην αδυναμία απελευθέρωσης στο προβλεπόμενο μέλλον. Βλέπουν αυτά τα στοιχεία ως αξεπέραστα εμπόδια της γενικότερης εθνικής ανάπτυξης και ως τροχοπέδη για τις οποιεσδήποτε τεχνολογικές δυνατότητες. Εκείνες πάλι, που θεωρούν ότι το χάσμα δεν είναι τόσο σημαντικό, βεβαιώνουν, ότι, πρόκειται ν' ακολουθήσουν την οικοδόμηση της εθνικής τεχνολογικής ικανότητας, με τρόπους

---

²⁴ Βλ. πηγή: UNCTAD, statistical pocket book, United Nations, 1984.

και μέσα απ' όπου κι αν προέρχονται, ώστε ν' αυξήσουν την τεχνολογική τους παραγωγικότητα μ' έναν επιταχυνόμενο ρυθμό. Εκθειάζουν ακόμη, μια ταχεία ανάπτυξη παραγωγής ειδών τεχνολογικού εξοπλισμού, την εκπαίδευση τεχνικών και την προώθηση σχετικών μελετών που θα στοχεύουν στην τεχνολογική και οικονομική ανεξαρτησία των αναπτυσσόμενων χωρών.

Εκεί όμως που διαπιστώνεται η αναμφισβήτητη μεγάλη απόσταση και δε μπορεί ν' αλλοιωθεί από κάποιου είδους οικονομική θεωρία, είναι στους τομείς της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας μεταξύ αναπτυγμένου και αναπτυσσόμενου κόσμου.

Η διαφορά αρχίζει να ευρύνεται μετά το τέλος δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, όπου γίνεται αντιληπτό από τη διεθνή κοινότητα ότι οι θάλασσες και οι ωκεανοί, με τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους τους, είναι πρόσφοροι για εκμετάλλευση. Ταυτόχρονα όμως αποδεικνύεται ότι το πλούσιο αυτό υγρό στοιχείο, συμπεριλαμβανομένων και των βυθών, γίνεται εκμεταλλεύσιμο μόνον από τα λιγοστά εκείνα κράτη που κατέχουν τα οικονομικοτεχνικά μέσα ν' αδράξουν το θαλάσσιο και ωκεάνιο πλούτο.

Τα κράτη αυτά, οι μεγάλες οικονομικές και ναυτικές δυνάμεις κατοχυρώνουν επιπλέον τις υπερπόντιες επιχειρήσεις τους μέσα από το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας των Συμβάσεων της Γενεύης το 1958 και 1960.⁽²⁵⁾ Οι δύο Συνδιασκέψεις της Γενεύης στηρίζονται πάνω στην αποκλειστική νομή των θαλασσών και ωκεανών, πάνω δηλαδή στην "αρχή της ελευθερίας των θαλασσών", σύμφωνα με την οποία όλα τα κράτη θα έχουν τη δυνατότητα να κάνουν χρήση στη θάλασσα, δίχως όμως ν' αποκτούν κυριαρχικά δικαιώματα εις βάρος της.

Την εποχή εκείνη, στις θάλασσες και τους ωκεανούς κυριαρχεί ένας μικρός αριθμός κρατών που είναι ικανός για ναυσιπλοΐα, αλιεία, εκμετάλλευση θαλάσσιων ζωντανών πηγών και ν' απολαμβάνει τα προνόμια της "αρχής".⁽²⁶⁾

---

²⁵ Στη Γενεύη το 1958 και κάτω από την αιγίδα του Ο.Η.Ε. υιοθετούνται τέσσερις Συμβάσεις: α) η Σύμβαση για την αιγιαλίτιδα και τη συνορεύουσα ζώνη, β) η Σύμβαση για την ανοιχτή θάλασσα, γ) η Σύμβαση για την Αλιεία και τη διατήρηση των ζωντανών οργανισμών της ανοιχτής θάλασσας και δ) η Σύμβαση για την ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα.

²⁶ Η.Π.Α., Μεγάλη Βρατανία, Ιαπωνία, Γαλλία, Ολλανδία, Νορβηγία, Σουηδία, παλαιότερα Ισπανία και Πορτογαλία.

Μετά το τέλος του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου και με τη δημιουργία νέων αναγκών και απαιτήσεων στην ανθρώπινη διατροφή και με την παράλληλη εξέλιξη των αλιευτικών ικανοτήτων των προηγμένων κρατών εκδηλώνεται μεγάλο και σοβαρό ενδιαφέρον για τις πηγές της αλιείας. Οι χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου - γνωρίζοντας τις αδυναμίες τους στην αλιευτική βιομηχανία - επιθυμούν την κατοχύρωση των αλιευτικών ζωνών της αιγιαλίτιδας ζώνης, που με τις Συμβάσεις της Γενεύης οριοθετείται στα έξι ναυτικά μίλια.

Με την κατοχύρωση των αλιευτικών ζωνών αποκτούν την κυριαρχία σ' αυτό το τμήμα της θάλασσας και θέτουν φραγμό στους αλιευτικούς στόλους των μεγάλων ναυτικών δυνάμεων και από τις οποίες περιορίζει τους θαλάσσιους εκμεταλλευτικούς χώρους. Τ' αντίθετα αιτήματα αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων - σχετικά με τον περιορισμό στην εκμετάλλευση των ζωνών αλιείας - οδηγούν τις δύο Συνδιασκέψεις της Γενεύης για το Δίκαιο της Θάλασσας σε αποτυχία, αφήνοντας το πρόβλημα σ' εκκρεμότητα και τ' αναπτυγμένα κράτη να εξακολουθούν να προσπορίζονται τ' αλιευτικά οφέλη.

Τα ίδια κράτη είναι τα μόνα που έχουν επιπλέον τις τεχνολογικές δυνατότητες να προχωρήσουν και στην εκμετάλλευση του υποθαλάσσιου πλούτου, του βυθού και του υπεδάφους των θαλασσών. Εκείνο το τμήμα δηλαδή - την ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα - που χαρακτηρίζει το βυθό και το υπέδαφος των υποθαλάσσιων περιοχών, που είναι προέκταση των ακτών πέραν των ορίων της αιγιαλίτιδας ζώνης, έως το βάθος των διακοσίων μέτρων ή έως το σημείο που το βάθος των υερών επιτρέπει την υποθαλάσσια εκμετάλλευση.⁽²⁷⁾

Με το νομικό καθορισμό του καθεστώτος της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας από τη Συνδιάσκεψη της Γενεύης για το Δίκαιο της Θάλασσας και με την εισδοχή του κριτηρίου της εκμεταλλευσιμότητας επεκτείνονται τα κυριαρχικά δικαιώματα των αναπτυγμένων κρατών σ' αυτό το πλούσιο σε πόρους τμήμα βυθού.

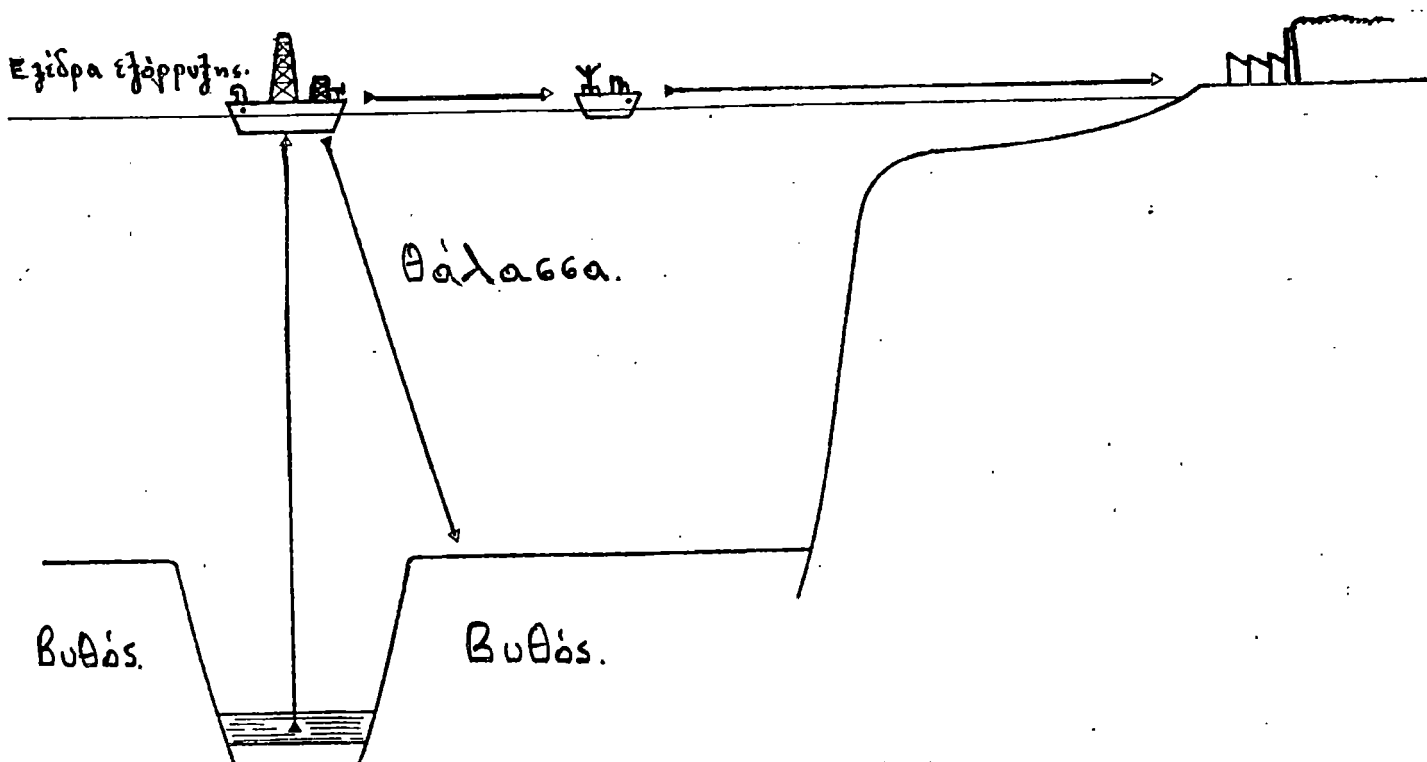
"Η τεχνική ανάπτυξη, όμως που ακολούθησε τη Συνδιάσκεψη της Γενεύης το 1958, διέψευσε όλα τα επιστημονικά προγνωστικά. Μέσα

---

²⁷ Alain Piquemal., "Le Fond des Mers Patrimoine Commun de l' Humanité", Public du CNEOX, No 2, Université de Nice, 1973, για τη Σύμβαση της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας, σελ. 43-50.

σε δεκαπέντε περίπου χρόνια η τεχνική καθόρθωσε να διπλασιάσει το "ωφέλιμο" βάθος εκμετάλλευσης και να δημιουργήσει προϋποθέσεις για πιο πέρα διεύρυνση της ικανότητας για οικονομικά πρόσφορη ανόρυξη αγαθών του βυθού και του υπεδάφους του..." (28)

Η αλματώδης αυτή θαλάσσια τεχνολογική πρόδος εφαρμόζεται - πάντοτε από τα προηγμένα τεχνολογικά κράτη - αποτελεσματικότερα στην εξόρυξη του πετρελαίου και του φυσικού αερίου από τους βυθούς, όχι πλέον από τις ακτές, αλλά από εγκατεστημένες πλατφόρμες στην επιφάνεια της θάλασσας (Surface Offshore Drilling). (29) (βλ. Εικόνα 1).

Εικόνα 1.

²⁸ Χρήστος Α. Ροζάκης., "Το Δίκαιο της Θάλασσας και η διαμόρφωσή του από τις διεκδικήσεις των παράκτιων κρατών", Παπαζήσης, Αθήνα, 1976, σελ. 129-130.

³⁰ René Rodière-Martine Remont, Gouillond, "La mer-droits des hommes du proie des états", Pedone 1980, p. 112.

Πριν την εγκατάσταση των εξεδρών εξόρυξης προηγείται επιστα-
μένη εξερεύνηση της περιοχής από ερευνητικά σκάφη στελεχωμένα
με ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό. Είναι φημισμένες οι αποστολές,
πριν το 1974 του ερευνητικού σκάφους "Άλπατρος" και "Ατλαντίς"
σε θάλασσες και ωκεανούς μ' εντυπωσιακά αποτελέσματα στον εντο-
πισμό νέων κοιτασμάτων, πετρελαιοφόρων στρωμάτων και φυσικού αε-
ρίου. Εξίσου σημαντικές υπηρεσίες προσφέρουν οι ερευνητικές απο-
στολές των σκαφών "Βαλντίβια", "Σον" και "Σέντκο" στην ωκεανο-
γραφία, στη γεωμορφολογία του βυθού, στη μεθόδευση νέων τρόπων
εξόρυξης, κ.ά. την πρόσφατη δεκαετία.

Εκεί όμως που η θαλάσσια τεχνολογία των αναπτυγμένων κρατών
έχει αξιοσημείωτη και εντυπωσιακή πρόοδο, είναι στην τεχνική εξόρ-
ρυξης πλουτοπαραγωγικών πόρων από την επιφάνεια του βυθού (On-
Bottom Mining). Πρόκειται για τις μεταλλοφόρους αργίλους - την ασβε-
στόυχα και την κόκκινη - που βρίσκονται κατακαθήμενες στην επιφά-
νεια του βυθού και η σύνθεσή τους είναι αποτέλεσμα πλούσιων ουσιών
σε μέταλλα, και για τους πολυμεταλλικούς κονδύλους των οποίων η
ανακάλυψη γίνεται το 1873, αλλά οι τεχνικές περισυλλογής τους εξε-
λίσσονται μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1972-73.⁽³⁰⁾ (Εικόνα 2).

Η θαλάσσια επιστημονική έρευνα, μέσα στις τόσες της προό-
δους, προωθεί συστήματα μεταφοράς, μετακίνησης τεχνολογικού ε-
ξοπλισμού, διακίνησης μικρών εγκαταστάσεων, καθώς επίσης και τη
βελτίωση μηχανημάτων για τη μεγαλύτερη ανθρώπινη παραμονή στα σκο-
τεινά, ψυχρά και επικίνδυνα βάθη των θαλασσών και ωκεανών (Underwa-
ter - Transportation, Living in Deep Waters).⁽³¹⁾

Οι εκπληκτικές πρόοδοι του αναπτυγμένου κόσμου στη θαλάσσια τεχνο-
λογία βασίζονται σε μια μεθοδευμένη οργάνωση και έρευνα, σε μακρο-
πρόθεσμο επίπεδο, που έχει δώσει μέχρι σήμερα τα παραπάνω επιτεύγ-
ματα. Η εφαρμογή ερευνητικών προγραμμάτων θαλάσσιας επιστήμης,

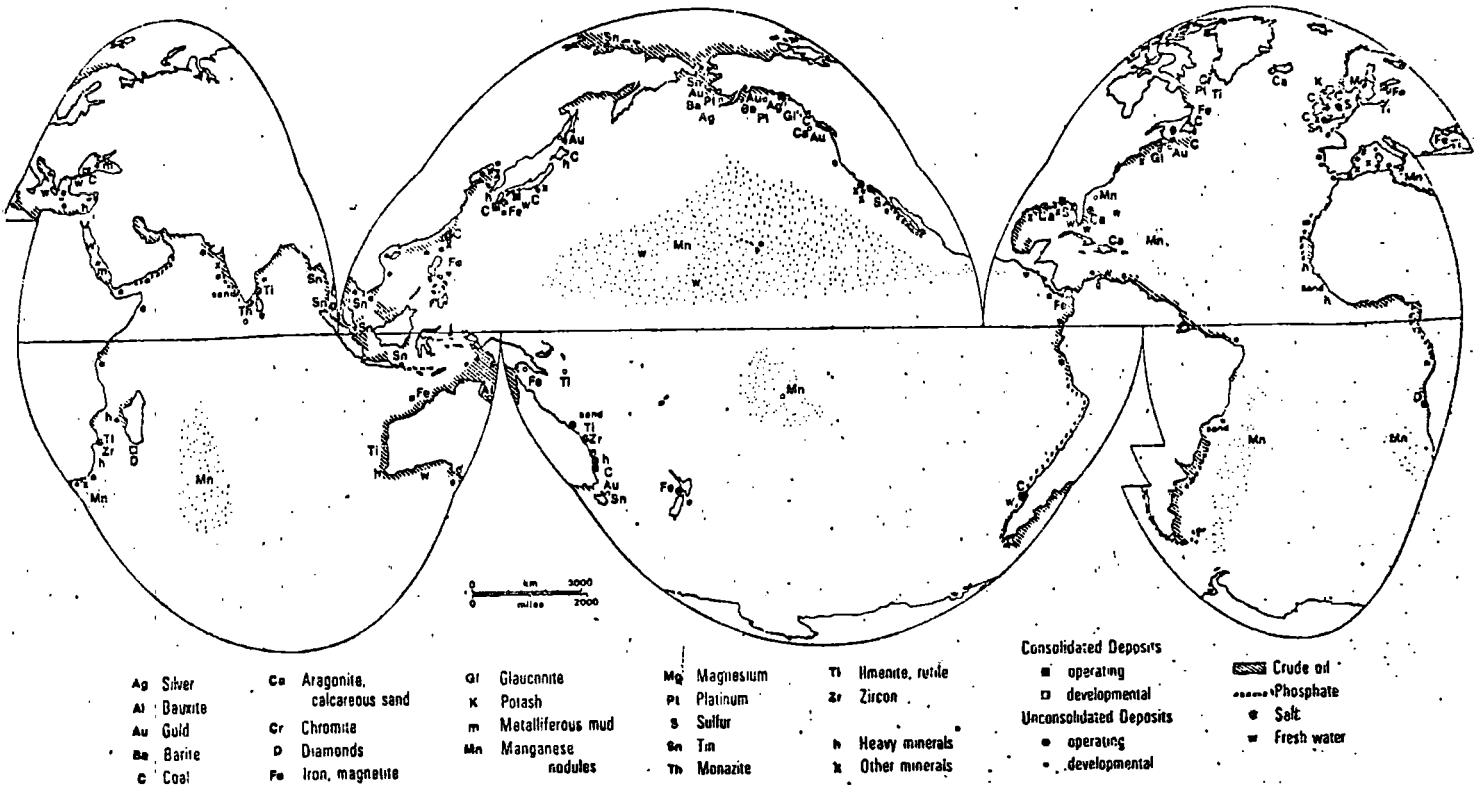
---

30 Γρηγόρης Ι. Τσάλτας., "Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας - Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας" τό-
μος β', Παπαζήσης, Αθήνα, 1984, για τους φυσικούς πόρους στην επιφάνεια του βυθού των θαλασ-
σών και των ωκεανών, σελ. 39-52.

31 Juraij Andrassy, "International Law and the Resources of the Sea", Columbia University Press,
New York and London, 1970, p. 14-31.

μηχανικής και τεχνολογίας ξεκινά από την ανώτατη εκπαίδευση,⁽³²⁾ οι καρποί των οποίων συνδέονται με αντίστοιχα προγράμματα βιομηχανικής παραγωγής.

Major Oceanic Mineral Sites

Εικόνα 2.

Πηγή: Άρθρο του R.H. Charlier., για τις "Other Ocean Resources", στο Ocean Yearbook 1, ...ό.π., 1978, p. 160-210.

Πραγματοποιείται ακόμη σύνδεση με τεχνολογικά ιδρύματα και ινστιτούτα που τα χαρακτηρίζει η ευρύτητα και η εξειδίκευση στην οργάνωση τμημάτων, από την ναυπηγική έως και την ωκεανογραφία. Συγκεκριμένη περίπτωση αποτελεί η ίδρυση του "Δυτικοευρωπαϊκού Εκπαιδευτικού Προγράμματος Θαλάσσιας Τεχνολογίας" (WEGEMT) στο πανεπιστήμιο του Στραδκλάϊντ της Γλασκώβης, που βρίσκεται σε συντονισμό με ανάλογα ευρωπαϊκά ινστιτούτα - όπως το ινστιτούτο του Νιούκαστλ για τον "Εξελιγμένο Σχεδιασμό Πλοίων", αυτό της "Ωκεά-

³² Βλ. "Πρόγραμμα Ερευνητικής Πολιτικής για τη Μηχανική, την Επιστήμη και την Τεχνολογία" (PREST) στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ της Μεγάλης Βρετανίας.

νίας Μηχανικής" στο Άαχεν, για έναν "Πρωθημένο Σχεδιασμό Θαλάσσιων Εγκαταστάσεων" στο Δ. Βερολίνο και την Τεργέστη, κ.ά. - και μέσα στο οποίο εκπαιδεύονται πτυχιούχοι φοιτητές και ερευνητές με ειδικά ενδιαφέροντα σε ιδιαίτερα τεχνολογικής υφής θαλάσσια θέματα.

Η συνεργασία των προηγμένων κρατών δε σταματά σ' εκπαιδευτικό και ερευνητικό μόνον επίπεδο, προχωρεί και στους τρόπους εκμετάλλευσης των θαλάσσιων πλουτοπαραγωγικών πόρων. Οι εκμεταλλευτικές αυτές δραστηριότητες γίνονται από κρατικούς ή ιδιωτικούς φορείς και τις περισσότερες φορές διενεργούνται με την κάλυψη πολυεθνικών εταιρικών συμπράξεων, όπως έκδηλα δείχνει ο πίνακας 2 για την εκμετάλλευση των πολυμεταλλικών κονδύλων.

Πίνακας 2: "Κονσόρτσιουμ για τη δημιουργία εκμετάλλευσης πολυμεταλλικών κονδύλων"

1. "KENNECOTT"

Κονσόρτσιουμ που δημιουργείται το 1973 από την Kennecott των Η.Π.Α.

Περιλαμβάνει: 2 βρετανικές εταιρείες: "Rio Tinto Zinc" (20%) και Consolidated Confields (10%).

1 καναδική εταιρεία: "Noranda Mines" (10%)

1 ιαπωνική εταιρεία: "Mitsubishi" (10%)

2. "OCEAN MINING ASSOCIATES"

Κονσόρτσιουμ που δημιουργείται το 1984 από την αμερικάνικη εταιρεία "Deepsea-Ventures", θυγατρική της "Tenneco".

Περιλαμβάνει: 1 θυγατρική της "U.S. Steel", την "Essox Iron Company"

1 θυγατρική της "Μεταλλευτικής Ένωσης S.A." (βελγική εταιρεία) "Tenneco".

1 ομάδα ενωμένων ιαπωνικών εταιρειών μέσα στην "Ιαπωνική Εταιρεία για την Ανάπτυξη του Μαγγανίου, Jamco".

3. "OCEAN MANAGEMENT INC."

Κονσόρτσιουμ που δημιουργείται το 1975 κάτω από την επιτροπή της "Διεθνούς Εταιρείας Νικελίου" (Καναδάς).

Περιλαμβάνει: 1 αμερικάνικη θυγατρική της "Inco" (Jedco).

1 γερμανική ομάδα "AMR"

1 ομάδα με πολυάριθμες ενωμένες ιαπωνικές εταιρείες μέσα στην "Deep Ocean Mining Company Limited" (Domeo).

4. "DEEP OCEAN MINERALS ASSOCIATION" (DOMA)

Κονσόρτσιουμ που δημιουργείται το 1976 γύρω από την εταιρεία "Lockheed".

Περιλαμβάνει: 27 ιαπωνικές επιχειρήσεις.

5. "GROUPE LOCKHEED"

Κονσόρτσιουμ που δημιουργείται το 1976 γύρω από την εταιρεία "Lockheed".

Περιλαμβάνει: "Amoco Minerals Company (θυγατρική της "Standard Oil Company" της Ινδιάνας).

"Billiton International Metals" (Εταιρεία της ομάδας "Royal Dutch/Shell").

6. "GROUPE FRANCAIS AFERNOD"

Κονσόρτσιουμ που δημιουργείται το 1974 κάτω από την επιρροή του "CNEOX" και της εταιρείας "Le Nickel"

Περιλαμβάνει: το "CNEOX" (Εθνικό Κέντρο για την Εκμετάλλευση των Ωκεανών),

την "Επιθεώρηση Ατομικής Ενέργειας",

το "Γραφείο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών",

την "Εταιρεία "Le Nickel" και

την "France - Dunkerque".

Πηγή: Gilles Chouraqui, "La mer confisquée", Seuil, 1979, p. 252-254.

Από τα παραπάνω εύκολα γίνεται κατανοητό ότι, το τεχνολογικό χάσμα στη θαλάσσια ανάπτυξη μεταξύ του αναπτυγμένου και του αναπτυσσόμενου κόσμου τείνει να καταστεί απροσδιόριστο και ανεξέλεγκτο. Οι συνεχείς τεχνολογικές εξελίξεις στη θαλάσσια και ωκεάνια τεχνολογία είναι πολύ δύσκολο, αν όχι ακατόρθωτο, αν παρακολουθηθούν από τις φτωχές παράκτιες τριτοκοσμικές χώρες.

Η μονομερής, ανεξέλεγκτη και σε μεγάλο βαθμό καταστροφική εκμετάλλευση του θαλάσσιου χώρου παραμερίζει και αγνοεί π ρ ο -

κ λ η τ ι κ ά την πλειοψηφία του παγκόσμιου πληθυσμού. Τους δια-
γραφόμενους ορατούς φόβους των αναπτυσσόμενων χωρών θα απαλύνει
ο μαλτέζος πρέσβυς Anrid Pardo, ο οποίος την 1η Νοεμβρίου 1967
από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε., θα ζητήσει "ν' ανα-
κηρυχτεί ο βυθός των θαλασσών και των ωκεανών, πέραν των ορίων
της εθνικής δικαιοδοσίας, Κοι ν ή Κ λ η ρ ο ν ο μ ι ά
τ η ς Α ν θ ρ ω π ό τ η τ α ς για χρήση αποκλειστικά ειρηνι-
κών σκοπών και η εκμετάλλευση των πηγών του να γίνεται προς όφε-
λος όλης της υφηλίου".

Όπως και ο καθηγητής Alain Piquemal υποστηρίζει, "το κρά-
τος δε φέρεται πλέον ως ο συνηθισμένος μελλοντικός αποδέκτης ανα-
γνωρισμένων από τη διεθνή κοινότητα δικαιωμάτων, αντίθετα η ανθρω-
πότητα βλέπει για μοναδική πράγματι φορά να της αναγνωρίζεται μια
κοινή κληρονομιά".⁽³³⁾ Μια αναγνώριση στη συντριπτική πλειοψηφία
των χωρών της ανθρωπότητας, των οποίων η τεράστια τεχνολογική από-
σταση διακρίνεται όχι μόνον από την έλλειψη εκμεταλλευτικών δυνατο-
τήτων των πλούσιων θαλάσσιων πόρων, αλλά κυρίως - σε πολλές από
τις λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες - από την ανύπαρκτη έως εμβρυακή
αξιοποίηση ηπειρωτικών και παράκτιων φυσικών πηγών ικανών για την
επιβίωσή τους.

---

³³ Alain Piquemal, "Les Positions Francaises sur le Problème des Fonds - Marins au - delà de la
Jurisdiction Nationale", στο "La France et le Droit de la mer", CNECO, No 3, 1974, σελ. 15.

α. Οι νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες

Μια ξεχωριστή γεωγραφική ενότητα στην όλη μελέτη των χωρών των περιφερειακών μελετών αποτελούν οι νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες με παράλληλα και τις περισσότερες φορές εντονότερα αναπτυξιακά προβλήματα θαλάσσιας τεχνολογικής ανάπτυξης. Αυτές οι χώρες αριθμούν τις εξήντα δύο και οι πιο πολλές εντοπίζονται στη θάλασσα της Καραϊβικής και στο Νοτιοδυτικό Ειρηνικό ωκεανό και είναι οι ακόλουθες:

Αγγουΐλα, Αντίγκουα, Μπαρμπάντος, Βερμούδες, Πράσινο Ακρωτήριο, Κύπρος, Κομόρες, Κούβα, Δομίνικος, Φίτζι, Γκρενάδα, Γκουάμ, νησιά Κάϊμαν, νησιά Χριστουγέννων, νησιά Κουκ, Φώκλαντ (Μαλβίνες), νησιά Σολομώντα, νησιά Κάϊκ, Αμερικανικά Παρθένα νησιά, βρετανικά Παρθένα νησιά, Ινδονησία, Τζαμάϊκα, Κιριμπάτι, Μαδαγασκάρη, Μαλδίβες, Μάλτα, Μαυρίκιος, Μοντσεράτ, Ναουρού, Νιουέ, Νέα Καληδονία, Νέα Παπουασία, Φιλιππίνες, Πίτκερν, Γαλλική Πολυνησία, Πόρτο Ρίκο, Άγιος Χριστόφορος, Αγίας Ελένη, Αγίας Λουκία, Άγιος Βικέντιος, Σαμόα, αμερικάνικες Σαμόα, Σάο Τομέ και Πρίνσιπ, Σεϋχέλλες, Σιγκαπούρη, Σρι Λάνκα, νησιωτικά υπό κηδεμονία εδάφη του Ειρηνικού: Τοκελάου, Τόγκα, Τρίνινταντ και Τομπάγκο, Τριστάν, Τιβαλού, Βανουάτου, Νέες Εβρίδες, Ουαλλίς και Φουτούνα.

"Ένας όμως επιπλέον παράγοντας σοβαρής επιδείνωσης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σήμερα οι χώρες του Τρίτου Κόσμου είναι... και η γεωγραφική τους θέση σε σχέση με τον παράγοντα θάλασσα".⁽³⁴⁾ Τα μειονεκτήματα και οι δυσκολίες για την ανάπτυξη των χωρών αυτών μπορούν ν' αντληθούν από τη μικρή έκταση εδάφους, την απομακρυσμένη θέση των περισσότερων από τις γειτονικές χώρες και την "τρωτή" θέση τους σε φυσικές καταστροφές. Οι δυσχέρειες αυτές ενισχύονται από ειδικά προβλήματα εμπορικών μεταφορών, των περιορισμένων δυνατοτήτων στις εσωτερικές αγορές, την έλλειψη φυσικών πόρων, τη μεγάλη εξάρτηση στις εισαγωγές και από τις μικρές δυνατότητες των διαμετακομιστικών τους κέντρων.

Τα προβλήματα των νησιωτικών αναπτυσσόμενων χωρών αρχίζουν

---

³⁴ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, "Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης και Τρίτος Κόσμος", μέρος πρώτο, πανεπιστημιακές παραδόσεις, Αθήνα, 1986, σελ. 33.

να τυγχάνουν ειδικής προσοχής από τη διεθνή κοινότητα μετά το 1970. Η "Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη" (UNCTAD) αποφασίζει να συγκαλέσει μια ομάδα εμπειρογνομόνων που θα μελετήσει και θα προσδιορίσει τα προβλήματα αυτών των χωρών. ⁽³⁵⁾ Στη συνέχεια, η UNCTAD θα συντάξει μελέτες για τις εξεταζόμενες περιοχές που θ' αφορούν τους λόγους της αναπτυξιακής καθυστέρησης και θα προτείνουν πολιτικές εξόδους τους απ' αυτήν.

Με τις δραστηριότητές της η UNCTAD επιδιώκει να γνωστοποιήσει στη διεθνή κοινότητα τα χαρακτηριστικά και τις δυσκολίες των νησιωτικών αναπτυσσόμενων χωρών και να εξασφαλίσει τη χορήγηση βοήθειας για τις αναπτυξιακές προσπάθειές της. Η άμεση και επείγουσα υποστήριξη σχετίζεται με θέματα όπως: της ναυπηγικής και των αερομεταφορών, της επιστιτιστικής τροφοδοσίας, των τηλεπικοινωνιών, του κατευνασμού και σχεδιασμού αντιμετώπισης των φυσικών καταστροφών, της περιβαλλοντικής και οικολογικής προστασίας, των θαλάσσιων και υποθαλάσσιων πηγών, κ.ά. ⁽³⁶⁾

Η αναγνώριση των παραπάνω προβλημάτων και αναγκών θα αντανάκλασει στη Γενική Συνέλευση των Η.Ε. όπου, μεταξύ 1976 και 1982, θα ληφθούν ομόφωνα πέντε αποφάσεις σχετικές με την κατάσταση των νησιωτικών αυτών χωρών. Η Διεθνής Στρατηγική για την Ανάπτυξη της Τρίτης Αναπτυξιακής Δεκαετίας των Η.Ε. (1980-1990) θα δρομολογήσει προγράμματα χορήγησης υλικοτεχνικής βοήθειας, εκτρέποντας σημαντικά τους στόχους των προϋπαρχουσών στρατηγικών του 1960 και 1970.

Επίσης, το 1979, οι κυβερνήσεις των κρατών της Κοινοπολιτείας θα υποστηρίξουν ένα ειδικό πρόγραμμα δράσης υπέρ των μικρότερων νησιωτικών χωρών της στο Νοτιοδυτικό Ειρηνικό, και τέλος, στις τρεις Συμβάσεις της Λομέ (μεταξύ Ε.Ο.Κ. και χωρών Αφρικής, Καραϊβικής, και Ειρηνικού - Α.Κ.Ε.) περιλαμβάνονται ειδικές διατάξεις γι' αυτές τις χώρες.

---

³⁵ Βλ. για τις νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες στην "Εισήγηση της Ομάδας των Εμπειρογνομόνων", (TD/B/443/Rev. 1), (United Nations Publication, Sales No. E, 74.II.6), 1974.

³⁶ Βλ. αποφάσεις 98(IV), 111(V) του 1979 και 138 (VI) για τις νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες στα πρακτικά της UNCTAD, έκτη σύνοδος, τόμος III, Basic Documents, (United Nations Publication, Sales No. E. 83II. D.8), 1983.

Η ιδιαίτερη παρουσία των νησιωτικών αναπτυσσόμενων χωρών στις θάλασσες και στους ωκεανούς, σε συνδυασμό με τα θαλάσσια αναπτυξιακά προβλήματα και τις σοβαρές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις στους πληθυσμούς τους, τις οδηγεί να διεκδικήσουν δικαιώματα εκμετάλλευσης των πλούσιων αποδεδειγμένα πόρων των εσωτερικών νερών, της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης τους, από τους λίγους, αλλά ισχυρούς εκμεταλλευτές των όχι συχνά κοντινών περιοχών (Βλ. περιπτώσεις Αυστραλίας, Νέας Ζηλανδίας, Ιαπωνίας, Γαλλίας, Η.Π.Α., Ε.Σ.Σ.Δ., κ.ά.). Αυτές οι νέοι "κιβωτοί του Νώε" ίσως δεν κατορθώσουν να πετύχουν τους στόχους τους, οι επίμονές τους όμως διεκδικήσεις είναι αρκετά ισχυρά πιστοποιητικά για την είσοδο στο άνισο παιχνίδι της αναπτυγμένης με την αναπτυσσόμενη πλευρά.

3. Η συνεργασία στη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την τεχνολογία των αναπτυσσόμενων χωρών των περιφερειακών θαλασσών

Η παγκόσμια οικονομία, τα τελευταία χρόνια, έρχεται αντιμετώπιση με κολοσσιαία προβλήματα όπως, τις ισχυρές πληθωριστικές πιέσεις που παρατηρούνται στα βιομηχανικά αναπτυγμένα κράτη, τις διακυμάνσεις των τιμών των προϊόντων βάσης (σιτάρι, ρύζι, καλαμπόκι, ζάχαρη, καφές, κ.ά.), τα χρηματοδοτικά ζητήματα και τις δυσκολίες σταθεροποίησης του ισοζυγίου πληρωμών, την υπερχρέωση και την ύφεση των οικονομιών των αναπτυσσόμενων χωρών, κ.ά.

Αυτά τα δομικά στοιχεία της παγκόσμιας οικονομίας έχουν συμβάλλει ως ένα βαθμό, να συνειδητοποιήσει ο αναπτυσσόμενος κόσμος τις δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει η συνεργασία, για την εκπλήρωση των στόχων της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας, σε τρία στάδια:

Σ' αυτό της συνεργασίας και της υποστήριξης των αρχικών του βημάτων με τα κράτη του αναπτυγμένου κόσμου, μέσα από συμφωνίες συνεργασίας ερευνητικών και επιστημονικών προγραμμάτων, ίδρυση κοινών ερευνητικών και τεχνολογικών θαλάσσιων κέντρων κ.ά.

Στο στάδιο της συνεργασίας με το σύστημα του ΟΗΕ. Εδώ, η εκπροσώπηση και η έντονη παρουσία στις ειδικευμένες οργανώσεις, οργανισμούς, περιφερειακά κέντρα, ινστιτούτα και προγράμματα των Η.Ε., των παράκτιων αναπτυσσόμενων χωρών, αναζητά τη συνεργασία και το συντονισμό αυτών των δραστηριοτήτων, ώστε να επιτευχθεί η οργάνωση, ο προγραμματισμός και η βελτίωση της θαλάσσιας αναπτυξιακής πολιτικής τους.

Σ' εκείνο της κοινής συνεργασίας και δράσης, ώστε να εκλείψουν οι διάφοροι παράγοντες διαχωρισμού - έλλειψη ομοιογένειας από άποψη επιπέδων ανάπτυξης, έλλειψη πλούσιων πόρων, κ.λ.π. - που διακινδυνεύουν την ενότητα των αναπτυσσόμενων χωρών στις διεθνείς διαπραγματεύσεις. Είναι γεγονός ότι, αυτές οι χώρες βρίσκονται σε διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης, θέτουν αντίθετους πολλές φορές στόχους, αλλά παρόλα αυτά απαιτείται η αλληλοβοήθεια και η υιοθέτηση συμπληρωματικών αναπτυξιακών πολιτικών.

Μέσα από τις προσπάθειες αυτές φαίνεται η τάση του αναπτυσσόμενου κόσμου να προσπαθεί ν' αποφύγει τις διαφορές και τις αντιθέσεις του από τη μια και η προώθηση της θαλάσσιας τεχνολογικής συνεργασίας με τ' αναπτυγμένα κράτη και τη διεθνή οργάνωση, από την άλλη.

Σχετικά με τη συνεργασία ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες, τίθενται ως στόχοι η προαγωγή της εθνικής και "συλλογικής αυτονομίας" των χωρών και την επεξεργασία από τις ίδιες ισοδύναμων στρατηγικών και πολιτικών, την αύξηση του όγκου της ποιότητας της συνεργασίας τους, την ενδυνάμωση των τεχνικών ικανοτήτων τους και την ισχυροποίηση της αμοιβαίας επικοινωνίας τους.

Συνιστά έναν ορισμένο αριθμό μέτρων σ' εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο, την οργάνωση συστημάτων θαλάσσιας τεχνολογικής πληροφόρησης, σε κάθε μία από τις παράκτιες αναπτυσσόμενες χώρες, την ανταλλαγή των τεχνολογικών δεδομένων σε περιφερειακό επίπεδο και τη δημιουργία συμπληρωματικών σχεδίων δράσης για την αλιεία και τη βιομηχανία.

Σ' αυτό το πλαίσιο, καλούνται τ' αναπτυγμένα κράτη και ο Ο.Η.Ε. να συνεισφέρουν στην οικονομική στήριξη των σχεδίων και των δραστηριοτήτων τεχνικής συνεργασίας μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών.

α. Η συνεργασία με τ' αναπτυγμένα κράτη

Η συνεργασία του αναπτυσσόμενου με τον αναπτυγμένο κόσμο στη θαλάσσια επιστήμη, έρευνα και τεχνολογία μπορεί να εντοπιστεί και να μελετηθεί κατά περιοχή, έτσι ώστε να διαφανούν και διαπιστωθούν οι ανάγκες, οι δυνατότητες, οι ικανότητες και τα οφέλη αυτής της συνεργασίας των συγκεκριμένων παράκτιων χωρών.

Η υποστήριξη των αναπτυγμένων κρατών σε περιφερειακά προγράμματα τεχνολογικής ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων χωρών πραγματοποιείται με προγράμματα θαλάσσιας τεχνολογικής βοήθειας της Αυστραλίας στις χώρες του ASEAN. (37)

Το Ερευνητικό Κέντρο Διεθνούς Ανάπτυξης (IDRC) του Καναδά δίδοντας έμφαση στην περιφερειακή συνεργασία, στηρίζει την εκπαίδευση ερευνητών σε νέα αλιευτικά προγράμματα θαλασσοκαλλιέργειας, τόσο με το Κέντρο Ανάπτυξης της Αλιείας της Νοτιοανατολικής Ασίας (SEAFDEC), όσο και με το Κέντρο της Καραϊβικής στην Τζαμάϊκα για την αποδοτικότερη καλλιέργεια μυδιών, στρειδιών και άλλων οστράκων.

Η Καναδική Εταιρεία Διεθνούς Ανάπτυξης (CIDA) επιχειρεί την περιφερειακή προσέγγιση της συνεργασίας της στα πεδία της θαλάσσιας έρευνας, εκπαίδευσης, διαχείρισης και ανάπτυξης χρηματοδοτώντας προγράμματα αναπτυσσόμενων περιοχών, όπως αυτό της Νότιας Κίνας (SCSP).

Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο για την Οικονομική Συνεργασία της Δυτικής Γερμανίας χρηματοδοτεί περιφερειακές υπηρεσίες για την προώθηση νέων αλιευτικών μεθόδων στην Αφρική.

Η Νέα Ζηλανδία και η Ιαπωνία προβλέπουν την στήριξη και την οργάνωση επιστημονικών σεμιναρίων και αναπτυξιακών προγραμμάτων, για τη θαλάσσια έρευνα και τεχνολογία, με την αποστολή ειδικευμένου προσωπικού και την κατάλληλη χρηματοδότηση στις χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού. (38)

---

³⁷ Βλ. Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Ανάπτυξη της Επιστήμης και της Τεχνολογίας (UNCSTD), Summaries of National and Regional papers, (A/CONF. 81/6), vol. 2., August 8, 1979, p. 8.

³⁸ Βλ. Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Ανάπτυξη της Επιστήμης και της Τεχνολογίας (UNCSTD)... ό.π., p.59.

Ακόμη, η Νορβηγία συμβάλλει, μέσω του F.A.O., στο νέο τριετές πρόγραμμα των 35 εκατομ. δολλαρίων για τη βοήθεια των παράκτιων αναπτυσσόμενων χωρών στους τομείς αλιείας και αλιευμάτων. (39)

Από τα προγράμματα οικονομικής συνεργασίας των σοσιαλιστικών κρατών της Ανατολικής Ευρώπης και στα πλαίσια οικονομικής βοήθειας, στις λιγότερο αναπτυσσόμενες παράκτιες χώρες, (40) η Σοβιετική Ένωση και η Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας (1,3 δισεκατομ. ρούβλια και 242 εκατομ. μάρκα αντίστοιχα) προβλέπουν και τους τομείς θαλάσσιας έρευνας, τεχνολογίας, εξόρυξης πόρων και μεταφοράς προϊόντων. (41)

Το 1979 στην Ονιάρα των νησιών του Σολομώντα υπογράφεται σύμβαση μεταξύ της Αυστραλίας, της Νέας Ζηλανδίας και των χωρών του Νότιου Ειρηνικού (νησιά Κουκ, Φίτζι, Τζίλμπερτ, Ναουρού, Νιουέ, Παπούα - Νέα Γουϊνέα, νησιά Σολομώντα, Τόγκα, Τιβαλού και Δυτικών Σαμόα), που αναγνωρίζει το κοινό συμφέρον για τη διατήρηση και την καλύτερη χρησιμοποίηση των θαλάσσιων ζωντανών πόρων, επιδιώκει την προώθηση της συνεργασίας και του συντονισμού στις νέες αλιευτικές πολιτικές και αποβλέπει στην εξασφάλιση οφελών απ' αυτούς τους πόρους στους πληθυσμούς της περιοχής και ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες. (42)

Κατά τη διάρκεια του 1980 και 1981 το Διεθνές Ινστιτούτο Ωκεανών (ΙΟΙ) οργανώνει προγράμματα και συναντήσεις στη Μάλτα, την Αυστρία, τη Δ. Γερμανία και τον Καναδά, που ασχολούνται με

---

39 F.A.O. "Νέο Πρόγραμμα Ανάπτυξης Αλιείας του F.A.O.", F.A.O. Press Release, August : 21, 1979, p. 3.

40 Οι λιγότερο αναπτυσσόμενες παράκτιες χώρες είναι οι εξής 22 από τις 36 του συνόλου του Τέταρτου Κόσμου: Μπαγκλαντές, Μπένιν, Πράσινο Ακρωτήριο, Κομόρες, Τζιμπουτί, Αιθιοπία, Γκάμπια Γκουϊνέα του Ισημερινού, Αϊτή, Μπουρκίνα, Φάζο (πρώην Άνω Βόλτα), Μαλντίβες, Ενωμένης Δημοκρατία της Τανζανίας, Σαμόα, Σιέρρα Λεόνε, Σομαλία, Τόγγο, Υεμένη, Σουδάν και Δημοκρατία της Υεμένης.

41 Βλ. Δελτίο της UNCTAD για τη βοήθεια στις λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες, Νο 214, Αύγουστος - Σεπτέμβριος 1985, σελ. 19.

42 Βλ. "Selected Documents and Proceedings", Ocean yearbook 2, ...ό.π., p. 575 - 578.

την προώθηση θαλάσσιας τεχνολογίας, σχεδιασμού αναπτυξιακών πολιτικών, χορήγησης εξοπλισμού και υλικοτεχνικής υποδομής κ.λ.π. στις αναπτυσσόμενες χώρες. ⁽⁴³⁾

Η τρίτη Σύμβαση της Λομέ που υπογράφεται στο Τόγκο την 8η Δεκεμβρίου 1984 οριοθετεί την αρχή μιας νέας εποχής στις σχέσεις μεταξύ της Ε.Ο.Κ. και 66 αναπτυσσόμενων χωρών στην Αφρική, την Καραϊβική και τον Ειρηνικό (χώρες Α.Κ.Ε.). Η νέα Σύμβαση αναπροσανατολίζει τη συνεργασία ΕΟΚ/ΑΚΕ και αποτελεί ένα πρότυπο για μια οργανωμένη και θεσμοθετημένη συνεργασία βορρά-νότου.

Αυτός ο διάλογος Λομέ ΙΙΙ αποβλέπει στη διασφάλιση των αναπτυξιακών στόχων των χωρών ΑΚΕ στηρίζοντάς τους στις κοινωνικές πιστώσεις. Τα προγράμματα δίδουν προτεραιότητα στην αντιμετώπιση της πείνας και της κοινωνικής ένδειας, στην γεωργία, την υγεία, τις μεταφορές, το περιβάλλον και την ενέργεια. Ειδικότερα όμως, "η σημερινή προσέγγιση της Λομέ για την καταπολέμηση της πείνας στον κόσμο, σκοπεύει να προχωρήσει περισσότερο από την παραδοσιακή γεωργία, σ' έναν τομέα που είναι συγκριτικά άγνωστος στις σχέσεις ΕΟΚ/ΑΚΕ". ⁽⁴⁴⁾

Επιδιώκεται μέσω κατάλληλου προγράμματος η δημιουργία και η ανάπτυξη αλιευτικών βιομηχανιών και επιχειρήσεων των χωρών ΑΚΕ, χρησιμοποιώντας σύγχρονες τεχνολογικές μεθόδους και πρακτικές αλιείας στα χωρικά νερά τους.

Η συνεργασία μεταξύ των κρατών της Ανατολικής Ευρώπης και των παράκτιων αναπτυσσόμενων χωρών στο θαλάσσιο τεχνολογικό τομέα είναι περιορισμένη. Γίνεται διαμέσου συμφωνιών - πλαισίων που αφορούν την εκμετάλλευση των φυσικών πηγών του βυθού, όπως οι δύο συμφωνίες της Σοβιετικής Ένωσης για την εξόρυξη του φωσφατίου και την αλιευτική τεχνολογία με το Μαρόκο στις 27 Απριλίου 1978. Με την πρώτη συμφωνία, η Σοβιετική Ένωση αναλαμβάνει να κατασκευάσει ορυχείο και να το αγοράσει για τα επόμενα τριάντα χρόνια αντί εννέα δισετομύριων δολλαρίων.

---

⁴³ Βλ. για το "Pacem in Maribus X", που οργανώνεται από το Ι.Ο.Ι. της Μάλτας, κάτω από την αιγίδα της αυστριακής κυβέρνησης στη Βιέννη στις 27-31 Οκτωβρίου 1980.

⁴⁴ Βλ. άρθρο της Τζέην Μόρρις στην "Ευρωπαϊκή Κοινότητα", 145, Ιανουάριος 1985, για τις "Νέες Προοπτικές που Ανοίγει η Σύμβαση της Λομέ", σελ. 18-21.

Με τη δεύτερη, η ΕΣΣΔ οργανώνει τη μαροκινή αλιεία στον Ατλαντικό Ωκεανό, επικουρεί στην ανάπτυξη της επιστημονικής έρευνας, εκπαίδευει μαροκινό προσωπικό στις θαλάσσιες τεχνικές, ενεργεί για τη δημιουργία μαροκινών εταιρειών αλιείας, με σοβιετομαροκινά κεφάλαια, την πραγματοποίηση πολυσύνθετης βιομηχανίας για τη διάθεση του αλιεύματος και τον καθορισμό των αγορών που θα πωλούνται τα μεταποιημένα προϊόντα της αλιείας. (45)

Μετά τα προηγούμενα, ενώ θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι, οι προσπάθειες για τη δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας βορρά-νότου οφείλονται στην πρωτοβουλία και των δύο κόσμων, το ίδιο δεν ισχύει και για τους φορείς από τους οποίους θα εξαρτηθεί εάν οι τελικοί στόχοι θ' αλλάξουν ή θα κλίνουν την πλάστιγγα της συνεργασίας προς την πλευρά του νότου.

Ο τεχνολογικά προηγμένος κόσμος της Ευρώπης, της Βόρειας Αμερικής και τμήματος της Ασίας και του Ειρηνικού, αναζητά θαλάσσιες πλουτοπαραγωγικές πηγές για την ικανοποίηση των αναγκών του. Η βαθμιαία μείωση των ηπειρωτικών πηγών και ο οξύτατος ανταγωνισμός των υπεραναπτυγμένων κρατών στη θαλάσσια έρευνα και τεχνολογία είναι τα δύο κυρίαρχα στοιχεία που τα στρέφουν στην εξερεύνηση κι' εκμετάλλευση θαλάσσιων πλούσιων πόρων και σε περιοχές που ανήκουν σ' εθνική δικαιοδοσία άλλων χωρών.

Αυτή η "νέα" στροφή του ενδιαφέροντος στα θαλάσσια οφέλη εμφανίζει και χαρακτηρίζει τις πολιτικές κατευθύνσεις της συνεργασίας αναπτυγμένου και αναπτυσσόμενου κόσμου και από τις οποίες θα διαφανεί αν επιθυμούν ν' αλλάξουν ουσιαστικά ή όχι το ήδη διαγραφόμενο πλαίσιο.

---

⁴⁵ Mohamed Bennouna., "Droit International du Développement", Berger - Levrault, Paris, 1983, p. 134-135.

β. Η συνεργασία με τον Ο.Η.Ε.

Την τελευταία δεκαετία έχει διαπιστωθεί ότι η συνεργασία στα διεθνή θαλάσσια προγράμματα, με τις παράκτιες αναπτυσσόμενες χώρες δεν πραγματοποιείται με αποτελεσματικό και συντονισμένο τρόπο. Γι' αυτό το λόγο το σύστημα των Η.Ε. αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, περισσότερο αποδοτικές και λειτουργικές για την προώθηση και ανάπτυξη της θαλάσσιας έρευνας και τεχνολογίας.

Το 1977 η "Γραμματεία της Επιτροπής των Η.Ε. για τα Επιστημονικά Προγράμματα Αναφορικά με την Ωκεανογραφία" (ICSPRO) συγχωνεύοντας τα όργανα και τις λειτουργίες της, εμφανίζεται ως σύμβουλος πάνω στις θαλάσσιες επιστημονικές υποθέσεις του "Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας" (F.A.O.), της UNESCO, της "Παγκόσμιας Οργάνωσης Μετεωρολογίας" (W.M.O.) και του "Διακυβερνητικού Ναυτικού Οργανισμού" (I.M.O.). Ανάλογο συντονιστικό ρόλο αναλαμβάνει η "Διακυβερνητική Επιτροπή Ωκεανογραφίας" (I.O.C.) της UNESCO και στην οποία προτείνεται η προετοιμασία ορισμένων πληροφοριακών δεδομένων για τη θαλάσσια έρευνα και τεχνολογία, στις αναπτυσσόμενες χώρες. ⁽⁴⁶⁾

Κατά την διάρκεια του ίδιου χρόνου το "Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Η.Ε." (ECOSOC) θα προετοιμάσει μιά εισήγηση κατά την οποία θα τίθενται και θ' αναλύονται διεξοδικά διάφορα προβλήματα των χρήσεων των θαλασσών, οι τάσεις και οι εξελίξεις στα ιδιαίτερα θέματα της θαλάσσιας επιστήμης κι εφαρμογής της στις αναπτυσσόμενες χώρες και τέλος θα προτείνονται λύσεις γι' αυτά τα προβλήματα. ⁽⁴⁷⁾

Μέσα στο "Τμήμα των Διεθνών Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων" (DIESA) των Η.Ε., το "Γραφείο της Ωκεάνιας Οικονομίας και Τεχνολογίας" (OETO) το 1978, αναλαμβάνει να προετοιμάσει έναν οδηγό πληροφοριακών πηγών για τη θαλάσσια και παράκτια τεχνολογία. Επιπλέον συγκροτεί ένα τεχνολογικό πρόγραμμα που περιλαμβάνει μελέτες για την υπάρχουσα εγχώρια τεχνολογία στις αναπτυσσόμενες χώρες και τη δυνατότητα για περιφερειακή οικονομική και τεχνική συνεργασία

---

⁴⁶ F.A.O., "Activities of Other Bodies in the United Nations System", (COFI/78/ Inf. 7), April 1978 p. 1-4.

⁴⁷ UN. ECOSOC., "Uses of the Sea: Report of the Secretary General", (E/1980/68), May 23, 1980, p.46.

στον τομέα της θαλάσσιας επιστήμης. (48)

Το καλοκαίρι του 1978, στην προσπάθεια μιας ουσιαστικής περιφερειακής αποκέντρωσης των στόχων συνεργασίας με τις παράκτιες αναπτυσσόμενες χώρες προτείνεται, μέσω του ECOSOC, στις περιφερειακές επιτροπές των Η.Ε. - "Οικονομική Επιτροπή για την Λατινική Αμερική" (ECLA), "Οικονομική Επιτροπή για την Αφρική" (ECA), "Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή για την Ασία και τον Ειρηνικό" (ESCAP), "Οικονομική Επιτροπή για την Δυτική Ασία" (ECWA) - η επαναδιαπραγμάτευση σε νέα βάση των τεχνολογικών σχεδίων και προγραμμάτων θαλάσσιας ανάπτυξης. Τέτοιου είδους αποκεντρωμένες προτεραιότητες είναι οι στρατηγικές για την ανάπτυξη, εξόρυξη και διαχείριση θαλάσσιων ζωντανών ή μη πόρων. (49)

Ανάλογες πρωτοβουλίες θαλάσσιας τεχνολογικής συνεργασίας ακολουθεί το "Πρόγραμμα των Η.Ε. για το Περιβάλλον" (UNEP) το οποίο καλύπτει δέκα περιοχές, με πάνω από 120 παράκτιες χώρες (βλ. χάρτη Χ) και συνεργάζεται με τα κατά τόπους θαλάσσια ερευνητικά ινστιτούτα και κέντρα, καθώς και απευθείας με τις κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων χωρών.

Η γενική στρατηγική του UNEP στις περιοχές αυτές μπορεί να συνοψισθεί στ' ακόλουθα σημεία: εκτίμηση της θαλάσσιας μόλυνσης, εντοπισμός των πηγών και των τάσεων αυτής της μόλυνσης και της επίδρασής της στην ανθρώπινη υγεία και στα θαλάσσια οικοσυστήματα, συντονισμός προσπαθειών για την προστασία, ανάπτυξη και διαχείριση των παράκτιων πόρων, στήριξη εκπαιδευτικών και μορφωτικών προσπαθειών για να καταστήσουν δυνατή την πλήρη συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών στον περιβαλλοντολογικό προγραμματισμό του UNEP. (50)

Ακόμη η IOC, έχοντας ως κεντρικό στόχο τη συντονισμένη περιφερειακή επιστημονική έρευνα, προωθεί ένα "Μακροπρόθεσμο κι Εκτεταμένο Πρόγραμμα Ωκεάνιας Εξερεύνησης" (LEPOR) σε πολλές αναπτυσσόμενες

---

⁴⁸ U.N. General Assembly, "Overview of Activities of Organs, Organizations and Programmes of the U.N. System", (A/CONF. 81/PC/19), July 31, 1978, part 1, p.11.

⁴⁹ ECOSOC, "Regional Cooperation and Development : Policy and Programme Issues Relating to the Distribution between the Regional Commissions and Other U.N. Units, Programmes and Organs Concerned: Report of the Secretary - General", (E/AC. 51/1980/6), April 22, 1980 p. 14,21.

⁵⁰ UNEP: "An Update on the Regional Seas Programme", Reports from Organizations, Ocean Yearbook 4, ... ο.π., p. 450-461.

σης. οι οργανισμοί αυτοί των Η.Ε. που εξυπηρετούντα περιφερειακά προγράμματα στον αναπτυσσόμενο κόσμο διακρίνονται:

"Η Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Ανάπτυξη της Επιστήμης και της Τεχνολογίας" (UNCSTD) που ενεργεί για τη συλλογή και την επεξεργασία θαλάσσιων τεχνολογικών δεδομένων από διεθνείς οργανισμούς, κυβερνητικά ινστιτούτα ή οργανισμούς του ιδιωτικού τομέα αναπτυσσόμενων κρατών προς τα υπάρχοντα περιφερειακά κέντρα του αναπτυσσόμενου κόσμου. Για την ευλιγισία και την αποτελεσματικότητα στην παροχή αυτών των υπηρεσιών, η Συνδιάσκεψη έχει ιδρύσει δύο ανάλογα προγράμματα: το "Πρόγραμμα για τη Θαλάσσια και Παράκτια Τεχνολογία" (MACTEH), και το "Πρόγραμμα Υπηρεσιών Πληροφόρησης για τη Θαλάσσια και Παράκτια Τεχνολογία" (MACTIS).⁽⁵²⁾

"Η Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη" (UNCTAD) σε μιά από τις πολλές πρωτοβουλίες της δραστηριοποιείται για τη μεταφορά της θαλάσσιας τεχνολογίας εγκαθιστώντας συμβουλευτικές υπηρεσίες και στέλνοντας επιστημονικές αποστολές στις χώρες μέλη της, βοηθώντας τις μ' αυτόν τον τρόπο να προγραμματίσουν αναπτυξιακές πολιτικές, που θα είναι ικανές ν' αφομοιώσουν την παρεχόμενη τεχνολογία. Η UNCTAD ενεργοποιείται επιπλέον, για τη δημιουργία περιφερειακών τεχνολογικών κέντρων και την παροχή υλικότεχνικής βοήθειας, ιδιαίτερα στις νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες, ενθαρρύνοντάς τις ταυτόχρονα στο σχηματισμό συμφωνιών συνεργασίας μεταξύ τους και στο συντονισμό τους με αρμόδιες περιφερειακές επιτροπές.⁽⁵³⁾

"Ο Οργανισμός των Η.Ε. για τη Βιομηχανική Ανάπτυξη" (UNIDO) δημιουργεί μια "Τράπεζα Βιομηχανικής και Τεχνολογικής Πληροφόρησης", που σκοπό έχει τη διευκόλυνση της ροής προηγμένων τεχνολογικών γνώσεων στις χώρες των περιφερειακών θαλασσών. Σε συνδυασμό με άλλα όργανα των Η.Ε. και αρμόδια περιφερειακά κέντρα, ο UNIDO προετοιμάζει έναν οδηγό με πληροφορίες, οδηγίες, μεθόδους, επιστημονικές και ερευνητικές κατευθύνσεις τεχνολογικής υφής για την εκμετάλ-

⁵² Η.Ε. / Τμήμα Δημόσιας Πληροφόρησης (OPI), "Science and Technology on Sixty - Third Ecosoc Agenda" (OPI/ CESI, NOTE/ 420), U.N.Press Release, July 7, 1977

⁵³ George Merloz., La CNUCED, Droit International et Développement", publications de la Faculté de Droit de l'Université René Descartes (Paris V), Paris 1980, p. 314-316 για τις νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες.

λευση θαλάσσιων και παράκτιων πόρων των ίδιων χωρών. ⁽⁵⁴⁾

"Το Πρόγραμμα των Η.Ε. για την Ανάπτυξη " (UNDP) προωθεί πρωτ' απ' όλα την τεχνική συνεργασία ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες, παρέχοντας στις περισσότερες απ' αυτές τρόπους και μεθόδους που θα προσαρμόζουν τις ανάγκες με τις διαθέσιμες ικανότητες στη θαλάσσια έρευνα και τεχνολογία. Αυτό το τεχνολογικό δίκτυο, το UNDP για τη λειτουργικότερη απόδοσή του, το ενισχύει με την αποστολή και τη χρησιμοποίηση εμπειρογνομώνων, τεχνικών συμβούλων και άλλων διευκολύνσεων στην εξάσκηση νέων τεχνολογιών, εξοπλισμού κ.λ.π. Επίσης το UNDP, διαμέσου του "Κέντρου του για τους Φυσικούς Πόρους, την Ενέργεια και τις Μεταφορές"(NRET), χορηγεί τεχνική βοήθεια κι εντοπίζει τα θαλάσσια ορυκτά αποθέματα, καθορίζοντας έτσι την ποσότητα και την ποιότητά τους κι εκτιμώντας την οικονομική τους αξία στις αναπτυσσόμενες χώρες των περιφερειακών θαλασσών. ⁽⁵⁵⁾

Οι παράκτιες αναπτυσσόμενες χώρες ζητούν σήμερα από τη διεθνή οργάνωση του συστήματος Ο.Η.Ε., μια ενεργή αναπτυξιακή βοήθεια και συνεργασία για τα προγράμματα θαλάσσιας έρευνας και τεχνολογίας. Αυτό μπορεί νάναι το αποτέλεσμα ανάγκης και αδυναμίας να εφαρμόσουν ανεξάρτητα αναπτυξιακά προγράμματα, όμως οι χώρες αυτές δεν παύουν να θέτουν στόχους για την έρευνα, την εξερεύνηση πόρων και την εκτίμησή τους, συμμετοχή σε υπηρεσίες τεχνολογικής πληροφόρησης κι εξάσκησης μέσα από κοινά, συντονισμένα και αποδεκτά προγράμματα της διεθνούς οργάνωσης.

Η διεθνής οργάνωση οφείλει να δώσει έμφαση στις εμπειρίες και ικανότητες των τεχνικοοικονομικών δυνατοτήτων των αναπτυσσόμενων χωρών, ώστε ο προγραμματισμός της να εξασφαλίζει, την προαγωγή και τη διάδοση της θαλάσσιας τεχνολογίας στις χώρες υποδοχής με όλα τα ποδούμενα αποτελέσματα και οφέλη.

---

⁵⁴ Ecosoc, "Institutional Arrangements in the Field of the Transfer of Technology: Establishment of a Network for the Exchange of Technological Information", (E/6002), June 2, 1977, p. 7-8

⁵⁵ U.N.Revolving Fund for Natural Resources Exploration: Annyal Report of Administrator", (DP/ 312), March 27, 1978, p. 1-9.

γ. Η συνεργασία μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών των περιφερειακών θαλασσών.

Η υιοθέτηση από τη Γενική Συνέλευση της "πρώτης δεκαετίας των Ηνωμένων Εθνών για την Αναπτυξη", τον Δεκέμβριο του 1961 και η νέα προσέγγιση του διεθνούς εμπορίου προτρέπουν για πρώτη φορά μια ομάδα αναπτυσσόμενων χωρών, από τέσσερεις ηπείρους να συγκεντρωθούν στο Κάιρο, τον Ιούλιο του 1962, για να εναρμονίσουν τις θέσεις τους. (56)

Αυτή η νέα αλληλεγγύη θα εκδηλωθεί κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες της πρώτης UNCTAD (1962-1963) και με την ευκαιρία σύγκλησης της δέκατης όγδοης Γ.Σ. των Η.Ε. Οι ίδιες αναπτυσσόμενες χώρες θα υποστηρίξουν αυτή την πρωτοβουλία και θ'αποφασίσουν κατόπιν κοινής διακήρυξης να εργασθούν για την επιτυχία της. (57)

Αυτή η διακήρυξη, τη 15η Ιουνίου 1964, θα σφραγίσει την πράξη γέννησης της νέας ανασυγκρότησης: "οι αναπτυσσόμενες χώρες δεσμεύονται από την παρούσα διακήρυξη να διατηρήσουν, ν'αναπτύξουν και να ενδυναμώσουν την ενότητά τους στο μέλλον. Γιαυτό, οφείλουν να χρησιμοποιούν όλα τα υπαρκτά μέσα για να πολλαπλασιάσουν τις αμοιβαίες επαφές και γνωμοδοτήσεις, με σκοπό τη σταθεροποίηση κοινών στόχων και σχηματισμό εκτέλεσης προγραμμάτων στον τομέα της διεθνούς συνεργασίας. Θεωρούν ότι, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων στη διάρκεια της δέκατης ένατης συνόδου της Γ.Σ. των Η.Ε. θα πρέπει να μελετήσουν τα κατάλληλα μέτρα που θα ενδυναμώσουν την ένωση, ώστε να μπορέσει να πραγματοποιηθεί στη διάρκεια της παρούσας συνδιάσκεψης και οι σχεδιαζόμενες διευθετήσεις να οργανώσουν τις σχετικές επαφές και γνωμοδοτήσεις". (58)

---

56 Η Γενική Συνέλευση υιοθετεί τη 19η Δεκεμβρίου 1961 το κείμενο της πρώτης δεκαετίας και μιας απόφασης για το "διεθνές εμπόριο, ως κύριο όργανο της οικονομικής ανάπτυξης". (Απόφαση 1707-XVI). Η Συνδιάσκεψη του Καΐρου για τα "προβλήματα της οικονομικής ανάπτυξης" συμπεριλαμβάνει από τις 9-18 Ιουλίου 1962, 33 χώρες: 16 από την Αφρική, 11 από την Ασία, 4 από τη Λατινική Αμερική, 2 από την Ευρώπη (τη Γιουγκοσλαβία και τη Μάλτα.

57 Είναι η διακήρυξη 1897 (XVII) της 11ης Νοεμβρίου 1963 της UNCTAD.

58 N.U. Actes de la CNUCED, 5ème session, Manille, 17 Mai-3 Juin 1979, vol.1.p. 138-141, για το "Programme d'Arusha pour l'Autonomie Collective et Cadre de Negociation". Αυτό υιοθετήθηκε από την τέταρτη σύνοδο υπουργών της "ομάδας των 77" που διαρκεί στην Αρούσα της Τανζανίας από τις 12 έως τις 16 Φεβρουαρίου 1979.

Την πρόσφατη δεκαετία οι χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου διαπνέονται από την αντίληψη της "συλλογικής αυτονομίας", η οποία αντιπροσωπεύει την ιδεολογική θεμελίωση στις μεταξύ τους σχέσεις και τη βάση της στρατηγικής τους ως μιας συγκροτημένης ομάδας.

Η "συλλογική αυτονομία" προέρχεται από τη θέληση αυτών των χωρών να βρουν έναν κατάλληλο χώρο, όπου θ' αναπτύξουν σε βάθος τις δυνατότητες αμοιβαίας συνεργασίας, θ' ανακατευθύνουν τους οικονομικούς κι εμπορικούς στόχους, ώστε να μειώσουν τη μεγάλη τους εξάρτηση από τα βιομηχανικά κράτη του κέντρου.

Δίχως ν' απορριφθεί ο διάλογος βορρά-νότου ή η παρέμβαση των περισσότερων διεθνών οργανισμών του συστήματος των Η.Ε. και κυρίως της UNCTAD, του ΟΝΥΔΙ, του ΡΝΥΔ και των περιφερειακών οικονομικών επιτροπών, αρμόζει να στηριχτούν οι διαπραγματευτικές ικανότητες του νότου και να μετατραπούν τα δεδομένα της διεθνούς διαίρεσης, της διατήρησης κι ενίσχυσης των αναπτυξιακών ανισοτήτων.

Το πρόγραμμα της Αρούσα (Arusha) μεταξύ άλλων είναι εκείνο που αντανάκλα τους προβληματισμούς της νέας τριτοκοσμικής αντίληψης για την ανάπτυξη: "λαμβάνοντας υπ' όψη ότι, μια στρατηγική συλλογικής αυτονομίας δίδει στις αναπτυσσόμενες χώρες τη δυνατότητα μιας κοινής δράσης, που θα ενισχύσει τη διαπραγματευτική τους δύναμη προς τ' αναπτυγμένα κράτη και θα ελαττώσει την εξάρτησή τους ως προς τα κράτη αυτά, καθώς και η ισχυροποίηση των εμπορικών και οικονομικών δεσμών, μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών προξενεί τους μετασχηματισμούς των αναγκαίων δομών για μια περισσότερο ορθολογική διεθνή κατανομή που να καταλήγει σε μια αποδοτικότερη απασχόληση των παγκόσμιων πόρων...." (59)

"Για την ώθηση της ανάπτυξης του εμπορίου μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών το πρόγραμμα της Αρούσα προβλέπει τη δημιουργία πολυεθνικών επιχειρήσεων και τη βοήθεια των αρμόδιων διεθνών οργανισμών, κυρίως της CNUCED... Το πρόγραμμα προβλέπει εξίσου τη δημιουργία παραγωγικών πολυεθνικών επιχειρήσεων και μιας "τράπεζας των αναπτυσσόμενων χωρών" με τη συμπαράσταση της CNUCED". (60)

---

59 Mohamed Bennouna., "Droit International du..... ο.π., p. 310.

60 Madjid Benchikh., "Droit International du sous-développement," Berrjer-Levrault, Paris 1983, p. 201.

Όσον αφορά όμως την τεχνολογική συνεργασία των αναπτυσσόμενων χωρών των περιφερειακών θαλασσών, συνιστάται η εγκαθίδρυση ενός ολοκληρωμένου συστήματος συνεργασίας μεταξύ αυτών των χωρών στους τομείς της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας. Θα πρέπει ν'αναληφθούν προσπάθειες, διαμέσου των περιφερειακών οργανώσεων, επιτροπών, ινστιτούτων και κέντρων, ώστε αυτές να γίνουν εκείνα τα αποτελεσματικά όργανα που θα επεξεργαστούν και θα ξεκινήσουν σχέδια κοινού συμφέροντος και στα οποία θα έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής όλες οι χώρες της συγκεκριμένης αναπτυσσόμενης περιοχής.

Το 1972 η "Επιτροπή Αλιείας του Ινδικού Ωκεανού" (IOFC) προγραμματίζει τις λειτουργίες της για την ανάπτυξη και τη διαχείριση των αλιευτικών πόρων των κόλπων της περιοχής, καθώς και τον προσδιορισμό των αναγκών και των απαραίτητων τεχνολογικών μέσων που θα χρειαστούν για τη βελτίωση των θαλάσσιων δυνατοτήτων των χωρών. ⁽⁶¹⁾

Μετά επτά χρόνια στη δεύτερη σύνοδο της ίδιας Επιτροπής, αποφασίζεται να δοθεί προτεραιότητα στη χορήγηση τεχνικής βοήθειας στις παράκτιες χώρες της περιοχής και ιδιαίτερα σε θέματα ανάπτυξης και διαχείρισης της αλιείας, συντονισμού της συλλογής των αλιευτικών δεδομένων και στατιστικών, υποστήριξης περιφερειακών αγορών, ενίσχυσης εθνικών τεχνολογικών υπηρεσιών με αρμοδιότητες στο σχεδιασμό αναπτυξιακής πολιτικής κ.α. ⁽⁶²⁾

Οι πρωτοβουλίες της "Μόνιμης Επιτροπής του Νότιου Ειρηνικού" (SPPC) προσαρμόζουν τα προγράμματά τους στις δομές και δραστηριότητες θαλάσσιας έρευνας και τεχνολογίας των χωρών της περιοχής.

Τον Δεκέμβριο του 1979 στη Μανίλα των Φιλιππίνων συγκαλούνται ομάδες εργασίας από το κέντρο της "Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ασία και τον Ειρηνικό" (ESCAP) και την "Επιτροπή για Κοινή Εξερεύνηση Μεταλλευτικών Πόρων στην Ευρύτερη Περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού" (CCOP/SOPAC). Κατά τις εργασίες αυτής

---

61 F.A.O., "Report of the Indian Ocean Fishery Survey and Development Programme," (FI:DP/INT/76/012), (Rome: UNDP/FAO, 1980), p. 71.

62 F.A.O., "Report of the Second Session of the IOFC for the Development and Management of Fishery Resources of the Gulfs", Doha, Qatar, 18-20 September 1979, F.A.O. Fisheries Reports, no 223, (Rome: F.A.O., 1979)

της συνάντησης, οι εμπειρογνώμονες και οι σύμβουλοι των ομάδων συντονισμού εξετάζουν τη συλλογή επιστημονικών δεδομένων, αναλύουν τεχνικά στοιχεία και προβαίνουν στο σχεδιασμό ερευνητικών προγραμμάτων, μεθόδων και διαδικασιών θαλάσσιας τεχνολογίας, που θα προτείνουν μετά τη λήξη της στις κυβερνήσεις των χωρών της περιοχής.

Στις συνόδους του "Προγράμματος του Δυτικού και Κεντρικού Ατλαντικού Ωκεανού" (WECAP) προτείνονται μέτρα για την προσαρμογή νέων τεχνολογικών μεθόδων στην αλιεία των χερών της περιοχής της Κεντρικής Αμερικής, των νησιωτικών χωρών της Καραϊβικής και των μεγάλων, όπως της Κούβας, της Τζαμάικας και του Πουέρτο Ρίκο.⁽⁶³⁾

Στο χώρο της Καραϊβικής η "Επιτροπή για Ανάπτυξη κι τη Συνεργασία της Καραϊβικής" (CDCC) συντονίζει τις ενέργειες και προετοιμάζει μια μελέτη για την ανάπτυξη και το περιβάλλον της περιοχής σε θαλάσσια θέματα.⁽⁶⁴⁾ Η μελέτη αυτή, η οποία υποβάλλεται στην τέταρτη σύνοδο της CDCC στο Σούριναμ το 1979, προβλέπει ειδικά προγράμματα έρευνας, εκπαίδευσης, ειδικών υπηρεσιών για θέματα θαλάσσιας μόλυνσης, θαλάσσιων μεταφορών, αλιείας, κ.λ.π.

Τον ίδιο χρόνο στο Μπαρμπάντος, συγκαλείται διάσκεψη για την οικονομική ανάπτυξη και το περιβάλλον των μικρότερων νησιών της Καραϊβικής, με τη συμμετοχή του "Προγράμματος για το Περιβάλλον της Καραϊβικής" (CEP), που ασχολείται με την παροχή τεχνικής βοήθειας, το σχεδιασμό στρατηγικής για την εκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων και τον εντοπισμό μελλοντικών αναγκών των νησιών.

Η "Επιτροπή Αλιείας για τον Ανατολικό και Κεντρικό Ατλαντικό" (CECAF) υποστηρίζει προγράμματα τεχνικής βοήθειας για όλες τις παράκτιες χώρες κι εκπονεί κοινά οργανογράμματα εκμετάλλευσης και διαχείρισης των θαλάσσιων ζωντανών ή μη πόρων, στοχεύοντας στη μείωση της εισαγωγής αλιευτικής τεχνολογίας από τους ναυτικούς στόλους των προηγμένων κρατών.

Το 1980 στο Λάγος της Νιγηρίας, από τις χώρες της περιοχής διοργανώνεται ένα περιφερειακό σεμινάριο για την ανάπτυξη της

---

⁶³ F.A.O., "Possible Adjustments to the Structure and Activities of the Commission" (WECAF/80/13), (paper presented to the Third Session of the WECAF, Havana, November 17-24, 1980).

⁶⁴ Document E/CEPAL/CDCC/52/Add.1, March 1979.

παράκτιας Δυτικής Αφρικής, το οποίο συμβάλλει στο προσδιορισμό και στην επίλυση προβλημάτων τεχνολογικής υφής, στη διευκόλυνση λήψης αποφάσεων για τις μελλοντικές ενέργειες εξερεύνησης κι εκμετάλλευσης των θαλάσσιων πόρων και στην εκπόνηση μακροπρόθεσμων σχεδίων δράσης για την ενδυνάμωση της ανάπτυξης αυτής της θαλάσσιας περιοχής.

Στην περιφερειακή διάσκεψη για τη προστασία και ανάπτυξη του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Θάλασσας του Κουβέϊτ - η οποία πραγματοποιείται το 1978 - συντονίζονται οι δραστηριότητες των σχεδίων δράσης που αναφέρονται: στην εκτίμηση των ρυπαντών στην περιοχή και στην επίδρασή τους στο θαλάσσιο οικοσύστημα και στις ανθρώπινες δραστηριότητες, στις εργασίες της παράκτιας μηχανικής και μετάλλευσης, στο συντονισμό των ηπειρωτικών και θαλάσσιων μεταφορών και στη δημιουργία καθοδηγητικών αρχών για την ανάπτυξη του εμπορίου και των αγορών στις παράκτιες περιοχές.

Με την πρωτοβουλία και την δραστηριοποίηση της "Εταιρείας Διεθνών Σπουδών" (A.E.I.) πραγματοποιείται στη Τύνιδα της Τυνησίας, από τις 12-14 Μαΐου 1982, ένα διεθνές συμπόσιο με θέμα: "Ωκεάνιες Επιχειρήσεις, Παγκόσμιες Θαλάσσιες Δραστηριότητες και Μέλλον της Ανθρωπότητας", στο οποίο συμμετέχουν εκατό εμπειρογνώμονες, επιστήμονες, τεχνικοί, νομικοί και διπλωμάτες από τα Ηνωμένα Έθνη, το Κουβέϊτ, την Αλγερία, τη Σαουδική Αραβία, το Ιράκ, την Τυνησία, το Καμερούν, την Αίγυπτο, την Ακτή Ελεφαντοστού, το Ζαΐρ και άλλες αναπτυσσόμενες χώρες. (65)

Το συμπόσιο θεωρώντας ότι, η ανάπτυξη κατάλληλης τεχνολογίας είναι πρώτιστης και βαρύνουσας σημασίας για την εξερεύνηση κι εκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων - για ειρηνική χρήση - στις αναπτυσσόμενες χώρες, συνιστά τη λήψη των ακόλουθων αναγκαίων μέτρων:

α) την αύξηση της ανταλλαγής τεχνολογικών πληροφοριών ανάμεσα στις αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες,

β) την πορώθηση κατάλληλης τοπικής επιστημονικής και τεχνολογικής υποδομής, στις ίδιες χώρες και

---

65 "Selected Documents and Proceedings" για τη "Διακήρυξη της Τύνιδας περί Ωκεάνιων Επιχειρήσεων" στο Ocean Yearbook 4,.....ο.π., p. 547-552.

γ) την εξασφάλιση μέσων και ικανοτήτων που θα προσαρμοστούν οι εισαγόμενες τεχνολογίες, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες αυτών των χωρών.

Γνωρίζοντας το οικονομικό ενδιαφέρον των θαλάσσιων και ωκεάνιων ορυκτών πλούτων και την ύπαρξη περιβαλλοντολογικής διατάραξης απ' αυτή την εκμετάλλευση, καθορίζει ότι, οι μελλοντικές θαλάσσιες και ωκεάνιες επιχειρήσεις, θα πρέπει από την αρχή, να παίρνουν περιβαλλοντολογικά προστατευτικά μέτρα. Για να επιτευχθεί όμως, η προαγωγή των θαλάσσιων επιστημών, το συμπόσιο καλεί τα πλούσια κράτη να συμβάλλουν με ικανα χρηματοδοτικά και υλικοτεχνικά μέσα στη στήριξη και στην απόκτηση των τριτοκοσμικών χωρών θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες των περιφερειακών θαλασσών μέσα από την έννοια της "συλλογικής αυτονομίας" που θα τους εξασφαλίζει μια ελευθερία στον αυτοκαθορισμό της ανάπτυξής τους, "παρακινούνται τόσο από μια ανάγκη συνεργασίας, όσο και από την επιτακτικότητα να διαφυλάξουν την ταυτότητά τους.... γνωρίζοντας ότι οι αναπτυξιακές πολιτικές, δεν θα τις ωθήσουν σε παράλογες τάσεις πολιτιστικής τους εκκρίζωσης...." (66)

Το ζήτημα γενικά της θαλάσσιας τεχνολογικής συνεργασίας του αναπτυσσόμενου κόσμου οφείλει, σήμερα, να προσαρμοστεί σε μια ευρύτερη προοπτική απ' αυτή που έχει γνωρίσει μέχρι τώρα. Είναι απαραίτητη μια στρατηγική που να μπορεί να επεξεργαστεί με την πλήρη συμμετοχή του αναπτυγμένου και αναπτυσσόμενου κόσμου τους στόχους της ανάπτυξης. Ο σχηματισμός μιας τέτοιας διεθνούς αναπτυξιακής στρατηγικής (δ.α.σ.) δεν είναι βέβαια εύκολο έργο και δε θα μπορεί να εκπληρωθεί σύντομα. "Είναι εντούτοις αναγκαίο - πρώτ' απ' όλα για τη συνεργασία των αναπτυσσόμενων χωρών - εάν υπάρχει θέληση, να παραμεριστούν πραγματικά οι κίνδυνοι οικονομικής καταστροφής και να ανατοποθετηθεί η οικονομική ανάπτυξη στις χ ρ ή ζ ο υ σ ε ς απ' αυτήν περιοχές του κόσμου". (67)

---

66 René-Jean Dupuy, "Communauté Internationale et Disparités de Développement," Cours general de droit international public, Martinus Nijhoff, The Hague/ Boston/ London, 1981, p. 224

67 Rapport du secrétariat de la CNUCED, "perçu général et première partie: la situation actuelle de l'économie mondiale et ses perspectives à court terme," UNCTAD/TDR/5, (Vol.I), 1985, p.18

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η Νέα Σύμβαση για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας και η θαλάσσια επιστημονική έρευνα, ανάπτυξη και μεταφορά των θαλάσσιων τεχνικών από τον αναπτυσσόμενο στον αναπτυσσόμενο κόσμο.

Η υπογραφή της Σύμβασης για το Νέο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας στο Μοντέγιο Μπαϊη της Τζαμάϊκας, στις 10 Δεκεμβρίου 1982, θεωρείται αποτέλεσμα των επιτακτικών αναγκών αναμόρφωσης των πεπραγμένων του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας και αποκλειστική επιτυχία των τριτοκοσμικών χωρών, που κατάφεραν να συνδυάσουν τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους στο χώρο της "Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας" ⁽⁶⁸⁾, - το τμήμα εκείνο των θαλασσών και ωκεανών πέραν των ορίων της εθνικής δικαιοδοσίας - με την ανάπτυξη και μεταφορά της θαλάσσιας τεχνολογίας από τ' αναπτυγμένα στ' αναπτυσσόμενα κράτη των περιφερειακών θαλασσών.

Η μεταφορά της θαλάσσιας επιστήμης και τεχνολογίας στις λιγότερο προηγμένες χώρες, όπως έχει ήδη αναφερθεί αποτελεί το νεοσύστατο και καινοτόμο στοιχείο της νέας Σύμβασης. Ως θαλάσσια τεχνολογία μπορεί να οριστεί το σύνολο των πληροφοριών των γνώσεων, των αρμοδιοτήτων, των μεθόδων και του εργαλειακού εξοπλισμού που απαιτούνται για την κατασκευή, χρήση και δημιουργία ωφέλιμων και ανα-

⁶⁸ Βλ. άρθρο 136 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας: "Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας: η περιοχή και οι πόροι της αποτελούν την Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας". Η μοναδική παγκόσμια, μέχρι σήμερα ρύθμιση η οποία μέσα σε μια φράση εμπεριέχει τη μελλοντική παρακαταθήκη της ανθρωπότητας. Σ' αυτό το άρθρο, χρίεται ανέλπιστα κληρονόμος η παγκόσμια κοινωνία πέραν των ορίων της εθνικής επικράτειας και στο τμήμα εκείνο που αφορά τους βυθούς και τα υπεδάφη των θαλασσών και των ωκεανών. Η εκμετάλλευση και η διαχείριση των πόρων της περιοχής δίδεται σ' έναν και μόνο "Κύριο", την Α ν θ ρ ω π ό τ η τ α . Γι την περιοχή θα επιμελούνται και οι ισχυροί και οι ανίσχυροι. Θα φροντίζουν από τη διανομή των πόρων της περιοχής, την αποκατάσταση βλαβών και ζημιών από τις πραγματοποιούμενες ερευνητικές θαλάσσιες και ωκεάνιες δραστηριότητες, έως την πρόληψη της μόλυνσης και τη διατήρηση των ιστορικών αρχαιολογικών θησαυρών. "Οι πάντες για τα πάντα των θαλασσών και των ωκεανών, πέραν των ορίων της εθνικής δικαιοδοσίας", μ' έμφαση στα ιδιαίτερα και ειδικά συμφέροντα των αναπτυσσόμενων χωρών.

γκαίων πραγμάτων. Στον ορισμό αυτό, παρουσιάζεται αλληλεξάρτηση υλικών μέσων με αρμοδιότητες και γνώσεις. Εδώ, βρίσκεται και ο "γόρδιος δεσμός" της μεταφοράς της τεχνολογίας. Η μεταφορά υλικών και γνώσεων ίσως είναι εύκολη, η απόκτηση όμως της τεχνολογικής ικανότητας απαιτεί μακρόχρονη πορεία εκπαίδευσης -θεωρητικής και τεχνικής- ώστε ο εκπαιδευόμενος να μάθει τη νέα τεχνολογία, να την καταστήσει "δική" του.

Η μεταφορά της θαλάσσιας τεχνολογίας συναντάται σε τρία επίπεδα: α) μεταφορά ανάμεσα στα δυτικά αναπτυγμένα βιομηχανικά κράτη, β) μεταφορά ανάμεσα στα δυτικά και στ' ανατολικά αναπτυγμένα βιομηχανικά κράτη, μεταξύ δηλαδή του πρώτου και δεύτερου κόσμου, γ) μεταφορά από τα αναπτυγμένα κράτη (βορράς) προς τις αναπτυσσόμενες χώρες (νότος). Την τεχνολογία "γέννησε" ο βορράς και ο νότος προσπαθεί να την αποκτήσει. Γι' αυτήν ερίζουν ο βορράς και ο νότος. Αυτό είναι και ένα από τα σημεία τριβής - το βασικότερο - των αναπτυγμένων κι αναπτυσσόμενων στις εννιάχρονες Συνδιασκέψεις της UNCLOS III, ποτε στη Νέα Υόρκη, ποτε στο Καράκας, με κατάληξη το Μοντέγκο Μπαίη. ^{(69),(70)}

Όσον αφορά το επίπεδο ανάπτυξης που βρίσκεται σήμερα η θαλάσσια τεχνολογία, σχετικά με την εξερεύνηση κι εκμετάλλευση του βυθού και του υπεδάφους των θαλασσών και των ωκεανών, βέβαιο είναι, ότι δε θα μπορούσε να είχε γίνει καμιά σκέψη για εκμετάλλευση των θαλάσσιων και ωκεάνιων πόρων, αν δεν είχε προηγηθεί η τεχνολογική εξέλιξη η οποία καθιστά την εξόρυξη κι εκμετάλλευση οικονομικά

---

⁶⁹ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας., "Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας - Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας",.....ο.π., σελ. 86-88 για τις εργασίες της Πρώτης Επιτροπής της Τρίτης Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, "UNCLOS III" (United Nations Conference on the Law of the Sea), όπου: "η Γενική Συνέλευση των Η.Ε., με την Απόφαση 2750(XXV) θέτει σε αμφισβήτηση ολόκληρο το Δίκαιο της Θάλασσας, ζητώντας τη ριζική του αναμόρφωση μέσα από μια Τρίτη Διεθνή Συνδιάσκεψη..."

⁷⁰ 3eme Conference des Nations Unies sur le Droit de la Mer, Documents Officiels, volume II, 7E, 9E Seances: Recherche Scientifique, Developpement et Transferts de Techniques -volume II, 16E Seance: Developpement et Transferts des Techniques -volume III, Document A/Conf 62/C3/C8, Doc. 62/C3/L.12. Η τρίτη Επιτροπή της UNCLOS III για την αναγκαιότητα κι επιτακτικότητα της μεταφοράς της θαλάσσιας τεχνολογίας, διαμέσου της οποίας θα προωθείται η θαλάσσια επιστημονική έρευνα και τεχνική στην εκμετάλλευση των θαλάσσιων και ωκεάνιων πόρων και τη δημιουργία της τεχνικοεπιστημονικής δομής των αναπτυσσόμενων χωρών και την ενίσχυση της με σύγχρονα προωθητικά εκπαιδευτικά και τεχνικά προγράμματα.

συμφέρουσα και υλοποιήσιμη. Οι εξερευνήσεις στα μεγάλα βάθη, δεν είναι δυνατές δίχως την αξιοποίηση μιας σειράς τεχνικών επιτευγμάτων, τα οποία να επιλύουν τα κυριότερα προβλήματα της θαλάσσιας επιστήμης, όπως η ισχυρότατη πίεση των νερών και των ρευμάτων, τις ψυχρές θερμοκρασίες, το απόλυτο σκότος κι ακόμη, η εξεύρεση τέτοιου τεχνικού συστήματος εκμετάλλευσης στο οποίο θα συμμετέχει ανθρώπινο δυναμικό (επανδρωμένοι θάλαμοι κατάδυσης).

Τις πρόσφατες δύο δεκαετίες, με τη συνεχή εξέλιξη της τεχνολογίας και τη συνειδητοποίηση μέρους του παγκόσμιου πληθυσμού ότι το μέλλον της ανθρωπότητας βρίσκεται στα βάθη μερικών χιλιάδων μέτρων, σε θάλασσες και ωκεανούς, το ενδιαφέρον για την εξερεύνηση των βυθών γίνεται έντονο. Με πρωτοπόρες τις επιστημονικές αποστολές των Η.Π.Α., της ΕΣΣΔ, της Γαλλίας, της Ιαπωνίας, της Δυτ.Γερμανίας κ.α., η θαλάσσια και ωκεάνια τεχνολογία κατόρθωσε να προωθήσει συστήματα παραμονής στους βυθούς που να επιτρέπουν και τη συμμετοχή των ανθρώπων σε μεγάλα βάθη. Πραγματοποιείται έτσι, μια αλματώδης πρόοδος τα αποτελέσματα της οποίας είναι πια φανερά, ώστε να μην υπάρχει σήμερα κράτος που ν'αμφισβητεί τη δυνατότητα εκμετάλλευσης του πλούτου των βυθών και που να μην επιδιώκει να συμμετέχει σ'αυτήν και στ'αναμφισβήτητα οφέλη της.

Η μεγάλη όμως αυτή θαλάσσια τεχνολογική πρόοδος δημιουργεί αναπόφευκτα, πολλά προβλήματα που σχετίζονται με τις διεκδικήσεις κρατών σε θέματα εκμετάλλευσης. Κατά συνέπεια, αναφύονται προβλήματα και στ'αναπτυγμένα κράτη τα οποία διαπιστώνουν ότι, τα κράτη του αναπτυσσόμενου κόσμου είναι αποφασισμένα να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους από την Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας. Τα κράτη αυτά έχουν μια διπλή φροντίδα στην UNCLOS III: α) να περιορίσουν το δικαίωμα των βιομηχανικά αναπτυγμένων χωρών να διεξάγουν έρευνες σ'όλες τις θάλασσες του κόσμου και β) ν'απαιτήσουν μεταφορά τεχνολογίας η οποία ανήκει μέχρι τώρα αποκλειστικά στ'αναπτυγμένα κράτη. Σκοπός τους είναι, να ζητήσουν να διαμορφωθεί ένα καινούργιο καθεστώς σε ότι αφορά τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και να προετοιμάσουν ταυτόχρονα το έδαφος για μετάδοση των κατάλληλων γνώσεων στα κράτη που δεν τις διαθέτουν. Θέλουν ν'αποκτήσουν νέες γνώσεις, τεχνική εκπαίδευση, υλικά μέσα κ.λ.π., ώστε να είναι σε θέση δημιουργώντας την ανάλογη υποδομή να προάγουν το τεχνολογικό τους επίπεδο στους τομείς εξερεύνησης κι εκμετάλλευσης των θαλάσσιων

και ωκεάνιων πόρων .

Η νέα Σύμβαση αφιερώνει το μέρος XIII και XIV για τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα (άρθρα, 238-265) και για την ανάπτυξη και μεταφορά των θαλάσσιων τεχνικών (άρθρα, 266-278), αντίστοιχα προς τις αναπτυσσόμενες χώρες των περιφερειακών θαλασσών. Τα 41 αυτά άρθρα αποτελούν το "χάρτη βοήθειας" στον αναπτυσσόμενο νότο. Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζει η Elisabeth Mann Borgese ⁽⁷¹⁾ ότι: "το 70% της ηπειρωτικής μάζας του πλανήτη μας τοποθετείται στο βόρειο ημισφαίριο. Το νότιο ημισφαίριο είναι σε μεγάλη κλίμακα ωκεάνιο. Αυτή η διάσταση είναι πολλές φορές αδιανόητη στις αναφορές για το διάλογο βορρά-νότου. Ο διάλογος ανάμεσα στο βορρά και στο νότο είναι σε πολλά σημεία, ένας διάλογος ανάμεσα στα ωκεάνια και ηπειρωτικά συμφέροντα, ανάμεσα στη θαλάσσια επανάσταση, από τη μια και στα κερκημένα ηπειρωτικά δικαιώματα, από την άλλη. Η θαλάσσια επανάσταση είναι σαφώς ένα ολοκληρωμένο τμήμα της νέας φάσης της βιομηχανικής επανάστασης. Έτσι, ενθαρρυνόμενες οι αναπτυσσόμενες χώρες να συμμετέχουν στη νέα φάση της βιομηχανικής επανάστασης, οφείλουν ευχαριστίες στη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας. Εδώ, ίσως, βρίσκεται η μέγιστη υπόσχεση κι ελπίδα που έχει να προσφέρει η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας στις αναπτυσσόμενες χώρες".

---

⁷¹ Βλ. άρθρο της Elisabeth Mann Borgese στο "Trade and Development" AN UNCTAD REVIEW, No 6, United Nations, 1985, με τίτλο: "What can developing countries gain from the United Nations Convention on the Law of the Sea?" p. 123-130

1. Η στήριξη της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας στις αναπτυσσόμενες χώρες

Για τις αναπτυσσόμενες χώρες των περιφερειακών θαλασσών οι θάλασσες και οι ωκεανοί αποτελούν ζωτικό χώρο για την οικονομική και κοινωνική τους επιβίωση. Το υγρό αυτό στοιχείο είναι πλούσιο σε αλίευμα, ο βυθός των θαλασσών και ωκεανών αποθηκεύει τρισεκατομμύρια τόνους πολυμεταλλικών κονδύλων⁽⁷²⁾, το υπέδαφός τους περιέχει πετρέλαιο, φυσικό αέριο και άλλα πλούσια κοιτάσματα. Προς το χώρο αυτό πρώτα στρέφονται τα κράτη με την εξελιγμένη θαλάσσια τεχνολογία και τις προωθημένες θαλάσσιες έρευνες, δηλώνοντας το αυξημένο τους ενδιαφέρον κατά τις αρχές της δεκαετίας του 1960 και κορυφώνοντάς το μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1973.

Στις εργασίες της τρίτης Επιτροπής της UNCLOS III, για την εξέταση θεμάτων μεταφοράς θαλάσσιας τεχνολογίας και διατήρησης και προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος, οι αντιπροσωπείες που συμμετέχουν, αναγνωρίζουν την αγκαλαιότητα της μεταφοράς της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας, την απόκτηση θαλάσσιων τεχνικών και μεθόδων, ώστε να καταστεί δυνατή η εκμετάλλευση του θαλάσσιου και ωκεάνιου πλούτου. Σημαντικό είναι και χρειάζεται να τονιστεί ότι, στη γενική αυτή διαπίστωση δε σημειώνονται διαφωνίες μεταξύ αναπτυγμένων και τριτοκοσμικών.

Το καθεστώς της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας ρυθμίζεται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις (άρθρο, 238) του ΧΙΙΙΙου μέρους της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας. Εδώ δηλώνεται ότι, όλα τα κράτη ανεξάρτητα σε ποιά γεωγραφική θέση βρίσκονται (παράκτια, ημίκλειστα, νησιωτικά ή και γεωγραφικά μειονεκτούντα), καθώς και οι αρμόδιοι διεθνείς οργανισμοί έχουν το δικαίωμα πραγματοποίησης θαλάσσιων επιστημονικών ερευνών εφ' όσον βέβαια σέβονται και τηρούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των άλλων κρατών. Οφείλουν ακόμη να ενθαρρύνουν, να στηρίζουν και να διευκολύνουν την ανάπτυξη και τη διεξαγωγή της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας που θα πρέπει να χρησιμο-

---

⁷² Κόνδυλοι είναι μικρές μαύρες προς το καφέ χρώμα εύθραυστες συμπήξεις μετάλλων σε σχήμα πατάτας ή μπάλας του γκόλφ, οι οποίοι ανακαλύπτονται πριν 110 χρόνια από τις φημισμένες ερευνητικές αποστολές του "Σάλεντζερ" και του "Αλμπατρος". Υπάρχουν κόνδυλοι μαγγανίου, μαγνησίου, νικελίου, σιδήρου, χαλκού κ.λ.π.

ποιείται για αποκλειστικά ειρηνικούς σκοπούς ⁽⁷³⁾ Η πραγματοποίηση της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας για ειρηνικούς σκοπούς δεν αποτελεί μόνο μια σημαντική όψη της γενικής διάταξης για τις ειρηνικές χρήσεις των θαλασσών και των χώρων τους. Επιβάλλει επιπλέον ορισμένες υποχρεώσεις για τα κράτη μέρη της Σύμβασης όπως, να μην χρησιμοποιούν στρατιωτικές εγκαταστάσεις κατασκευές και οχυρώσεις συμβατικών ή πυρηνικών όπλων στο βυθό πέρα από 12 ναυτικά μίλια και στα νερά που υπόκεινται στον έλεγχο της εθνικής δικαιοδοσίας τους, περιλαμβάνοντας την αιγιαλίτιδα ζώνη, την αποκλειστική οικονομική ζώνη και την ανοιχτή θάλασσα. Επίσης υιοθετεί κανονισμούς που προστατεύουν και διατηρούν το θαλάσσιο περιβάλλον. Μάλιστα, κατοχυρώνεται τεχνική βοήθεια προς τις αναπτυσσόμενες χώρες στους τομείς της επιστήμης, της εκπαίδευσης, της τεχνικής κ.λ.π. με γνώμονα πάντοτε την προστασία, τη μείωση και τον έλεγχο της θαλάσσιας μόλυνσης (βλ. άρθρα 202, 203). Τέλος, χορηγείται κατάλληλη βοήθεια, ειδικά προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, που θα συμβάλλει στην ελαχιστοποίηση των επενεργειών της μόλυνσης από μεγάλα θαλάσσια ατυχήματα, όπως π.χ. πετρελαιοκηλίδες, καταστροφή εξεδρών εξόρυξης πετρελαίου, κ.λ.π.

Η παροχή αυτής της βοήθειας θα επιτευχθεί μέσα από προνομιακές μεταχειρήσεις, χορήγηση κεφαλαίων και ειδικευμένων υπηρεσιών των διεθνών οργανισμών και των αναπτυγμένων κρατών στις αναπτυσσόμενες χώρες.

---

⁷³ Βλ. Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας, σελ. 4-5 της εισαγωγής, για τη "Διακήρυξη των Αρχών", Απόφαση 2749 XXV της Γ.Σ. του 1970.

2. Διεθνής συνεργασία για την πραγματοποίηση της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας

Μια άλλη ουσιώδης γενική αρχή που υπόκειται στο νέο καθεστώς της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας είναι εκείνη της διεθνούς συνεργασίας. Η υποχρέωση των κρατών να συνεργάζονται με κάθε ένα από τα άλλα κράτη, δηλώνεται ως ένας θεμελιώδης κανόντας της πραγμάτωσης των αρχών της Διακήρυξης που αφορούν τις φιλικές σχέσεις και τη συνεργασία των κρατών σε συμφωνία με τον Χάρτη των Η.Ε. Αυτές οι αρχές συμφωνούν ότι, "τα κράτη οφείλουν να συνεργάζονται με κάθε άλλο ανεξάρτητα από διαφορές στα οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά συστήματά τους, στις διάφορες "σφαίρες" των διεθνών σχέσεων, για να διατηρούν τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και να προάγουν τη διεθνή οικονομική σταθερότητα, τη γενική ευημερία και τη διεθνή συνεργασία, ελεύθερη από διακρίσεις βασισμένες σε τέτοιες διαφορές. Ακόμη οφείλουν να διεξάγουν τις διεθνείς σχέσεις τους στα οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, τεχνικά και εμπορικά πεδία, σύμφωνα με τις αρχές της ισότιμης κυριαρχίας και μη επέμβασης". (74)

Η διεθνής συνεργασία στον τομέα της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας μπορεί να υλοποιηθεί στο σημείο που, συμμορφούμενα τα κράτη και οι αρμόδιοι διεθνείς οργανισμοί στην αρχή του σεβασμού της κυριαρχίας και της αμοιβαιότητας των συμφερόντων από τους θαλάσσιους πόρους, προάγουν αυτή για ειρηνικούς πάντοτε σκοπούς. Τα κράτη μπορούν να συνεργάζονται εφαρμόζοντας το άρθρο 242, για την απόκτηση πληροφοριών για την πρόληψη και τον έλεγχο επιζήμιων αποτεσμάτων στην υγεία και την ασφάλεια των ατόμων και στο θαλάσσιο περιβάλλον.

Η επιστημονική γνώση των χαρακτηριστικών και των φυσικών, γεωλογικών, χημικών, βιολογικών φαινομένων των ωκεανών θα οδηγήσει ακριβέστερα στον προσδιορισμό και την εκτίμηση των ωκεάνιων πόρων. Γι' αυτό το σκοπό, τα κράτη και οι αρμόδιοι διεθνείς οργανισμοί διαμέσου διμερών ή πολυμερών συμφωνιών θα δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για έρευνα στο θαλάσσιο χώρο και για ολοκλήρωση των ερευνητικών προσπαθειών. Δημιουργείται ένα πλαίσιο προς τις αναπτυσσόμενες

---

74 Απόφ. 2625 XXV της Γ.Σ. των Η.Ε. στις 24 Οκτωβρίου 1970.

χώρες από την CNUCED, τον ΟΝΥΔΙ, τον FAO και άλλες ειδικευμένες οργανώσεις του Ο.Η.Ε. "που προσφέρει ήδη μια ενεργητική βοήθεια στις αναπτυσσόμενες χώρες ώστε να τις επιτρέψει να εξάγουν από τις διενεργούμενες επιχειρήσεις όλα τα πιθανά οφέλη..." ⁽⁷⁵⁾ Η διεθνής συνεργασία στο συγκεκριμένο αυτό τομέα προσπαθεί να ενδυναμώσει τις τεχνολογικές ικανότητες στην έρευνα/ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών λαμβάνοντας τ' ακόλουθα μέτρα:

- α) "ανταλλαγή πληροφοριών ως προς τη διαθεσιμότητα και το περιεχόμενο των τεχνολογιών,
- β) ανταλλαγή πληροφοριών σχετικών με την εξέλιξη της εθνικής νομοθεσίας για τη μεταφορά της τεχνολογίας,
- γ) προώθηση για τη σύναψη διεθνών συμφωνιών που θα εξασφαλίζουν ίση μεταχείριση ταυτόχρονα με τους χορηγούς και τους αποδέκτες της τεχνολογίας,
- δ) προώθηση κοινών προγραμμάτων για έρευνα, απόκτηση και διάδοση των τεχνολογιών,
- ε) προώθηση στην ανάπτυξη πόρων και κατάλληλων τεχνολογικών και επιστημονικών ικανοτήτων που θα παραινούν την εξέλιξη των εγχώριων τεχνολογιών" ⁽⁷⁶⁾

---

⁷⁵ βλ.. CNUCED VI, "Στρατηγική-για τον τεχνολογικό μετασχηματισμό των αναπτυσσόμενων χωρών", POINT 13α, DOCUMENT DIRECTIF ID/277, Juin 1983, για την Action de la Communaute Internationale p. 35

⁷⁶ βλ. CNUCED "Σχέδιο του διεθνούς κώδικα για τη μεταφορά της τεχνολογίας TD/CODE TOT/41,1983, για τη Διεθνή Συνεργασία , p. 17.

3. Διεξαγωγή της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας

Στο τμήμα αυτό της Σύμβασης για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας (τμήμα 3, άρθρα 245-257) αναφέρονται τ' αποκλειστικά δικαιώματα που έχουν τα παράκτια κράτη στην αιγιαλίτιδά τους ζώνη, σχετικά με το διακανονισμό, τον έλεγχο και τη διεξαγωγή της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας. Κάθε θαλάσσια έρευνα διεξάγεται στην αιγιαλίτιδα ζώνη κατόπιν σαφούς συγκατάθεσης του παράκτιου κράτους και των καθορισμένων απ' αυτό όρων. Τα ίδια αποκλειστικά δικαιώματα έχουν τα παράκτια κράτη στην ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα και στην αποκλειστική οικονομική ζώνη. Επιπλέον τα ίδια κράτη υιοθετούν κανόνες και διαδικασίες που εγγυώνται ότι η συγκατάθεσή τους θα συμφωνεί στις λογικές προθεσμίες των ερευνητικών δραστηριοτήτων και δεν θα απορρίπτεται χωρίς αιτία.

Εντούτοις τα παράκτια κράτη μπορούν, αν θέλουν, ν' αρνηθούν την πραγματοποίηση ενός σχεδίου θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας από ένα άλλο κράτος ή από έναν αρμόδιο διεθνή οργανισμό στην αποκλειστική οικονομική ζώνη και την ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα τους στις ακόλουθες περιπτώσεις.

- α) Εάν το σχέδιο έχει άμεση επίπτωση στην εξόρυξη και εκμετάλλευση των φυσικών βιολογικών ή μη βιολογικών πόρων,
- β) Εάν το σχέδιο προβλέπει γεωτρήσεις στην ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα, τη χρήση εκρηκτικών ή την εισαγωγή βλαβερών ουσιών στο θαλάσσιο χώρο,
- γ) Εάν το σχέδιο προβλέπει την κατασκευή, την εκμετάλλευση ή τη χρησιμοποίηση τεχνητών νησιών, εγκαταστάσεων και εργασιών που προβλέπονται στα άρθρα 60 και 80,
- δ) Εάν οι κοινοποιημένες πληροφορίες ως προς τη φύση και τους στόχους του σχεδίου είναι ανακριβείς, ή εάν το κράτος ή ο αρμόδιος διεθνής οργανισμός που θα εκτελέσει το σχέδιο δεν εκπληρώσει τις αναλαμβανόμενες υποχρεώσεις προς το παράκτιο κράτος,
- ε) Εάν η θαλάσσια επιστημονική έρευνα δε διεξάγεται και δε σέβεται τις σχετικές διατάξεις με τα δικαιώματα και τη δεδομένη συγκατάθεσή του.

Τ' αναπτυγμένα κράτη και οι αρμόδιοι διεθνείς οργανισμοί από την πλευρά τους, που σκοπεύουν να επιχειρήσουν θαλάσσιες επιστημονικές έρευνες στην αποκλειστική οικονομική ζώνη και στην ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα μιας παράκτιας αναπτυσσόμενης χώρας χορηγούν σ'έξη μήνες το αργότερο, πριν την προβλεπόμενη έναρξη των εργασιών τις απαραίτητες πληροφορίες για :

- α) τη φύση και τους στόχους του ερευνητικού σχεδίου,
- β) τη μέθοδο και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν, προσδιορίζοντας το όνομα τη χωρητικότητα, τον τύπο και την κατηγορία των ερευνητικών σκαφών και μια περιγραφή του επιστημονικού υλικού,
- γ) τις ακριβείς γεωγραφικές ζώνες για την εκτέλεση του ερευνητικού σχεδίου,
- δ) τις προβλεπόμενες ημερομηνίες της πρώτης άφιξης και της τελευταίας αναχώρησης των ερευνητικών σκαφών ή εκείνων των εγκαταστάσεων και του υπόλοιπου επιστημονικού υλικού κ.λ.π.,
- ε) το όνομα του οργανισμού που διευθύνει το σχέδιο έρευνας, του διευθυντή αυτού του οργανισμού και του υπεύθυνου του σχεδίου,
- στ) το βαθμό συμμετοχής του παράκτιου κράτους στην εκτέλεση του ερευνητικού σχεδίου.

Επιπλέον τ' αναπτυγμένα κράτη και οι διεθνείς οργανισμοί που αναλαμβάνουν την εκτέλεση θαλασσιών επιστημονικών ερευνών οφείλουν να πληρούν τους ακόλουθους όρους ως προς τις παράκτιες αναπτυσσόμενες χώρες: Το δικαίωμα συμμετοχής στα θαλάσσια ερευνητικά σχέδια ή το δικαίωμα της αντιπροσώπευσης, όταν είναι δυνατό, επί των ερευνητικών σκαφών, πλοιαρίων και τεχνικών εγκαταστάσεων, τη χορήγηση προκαταρκτικών αναφορών, εφόσον είναι δυνατόν, για τις περατομένες έρευνες και για τα τελικά συμπεράσματα, τη δέσμευση να προσεγγίσουν δείγματα και δεδομένα που λαμβάνονται στα πλαίσια του ερευνητικού σχεδίου καθώς επίσης και την παροχή αυτών όταν είναι σε θέση να αναπαραχθούν και να κατανεμηθούν χωρίς να προσβληθεί η επιστημονική τους εγκυρότητα, τη διάθεση των ερευνητικών αποτελεσμάτων, όταν είναι δυνατό, σε διεθνές επίπεδο, την πληροφόρηση της παράκτιας χώρας σε περιπτώσεις τροποποίησης του πραγματοποιούμενου ερευνητικού σχεδίου, την απομάκρυνση των εγκαταστάσεων και των ερευνητικών υλικών όταν δεν είναι δυνατή η ολοκλήρωση των θαλασσιών

αυτών δραστηριοτήτων.

Με το νέο καθεστώς της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας προβλέπονται οι διατάξεις για τις αναπτυσσόμενες χώρες των περιφερειακών θαλασσών, αναφορικά με τη συμμετοχή στα θαλάσσια ερευνητικά σχέδια, την παροχή πληροφοριών, επιστημονικών δεδομένων, δειγμάτων και άλλων ειδών τεχνολογικού εξοπλισμού. Επιπλέον προβλέπονται όροι για αναβολή ή διακοπή των ερευνητικών δραστηριοτήτων και σχετικών ερευνών για εξερεύνηση, εκμετάλλευση και διαχείριση ζωντανών ή μη πόρων στην ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα και την αποκλειστική οικονομική ζώνη τους. Το νέο καθεστώς της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας παρέχει τα γενικά κριτήρια και τις καθοδηγητικές γραμμές που θα πρέπει να τηρηθούν από τ' αναπτυγμένα κράτη και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς ώστε να προσδιοριστεί η βοήθεια προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. "Η αποτελεσματική εκπλήρωσή του θα είναι σε θέση να προάγει την καθιέρωση διεθνών κριτηρίων, κανόνων, προτύπων και πρακτικών συνισταμένων - γενικά αποδεκτών - που θα εξασφαλίζουν τη βάση για την ομοιομορφία του νομικού σκελετού της ωκεάνιας έρευνας". (77)

---

⁷⁷ βλ. άρθρο του Yankov Alexander στο "OCEAN YEAR BOOK 4", ED. ....

... ο.π., για μια "Γενική Θεώρηση της Νέας Σύμβασης για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας" σελ. 172.

4. Η θεμελίωση του καθεστώτος της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας

Η νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας για πρώτη φορά στην ιστορία του Διεθνούς Δικαίου θέτει ως γενικό αξίωμα το δικαίωμα όλων των κρατών και των αρμόδιων διεθνών οργανισμών να διεξάγουν θαλάσσια επιστημονική έρευνα (βλ. άρθρο 238). Η σημαντικότητα αυτού του αξιώματος εξηγείται από το γεγονός ότι οι περισσότερες από τις διατάξεις του ΧΙΙΙΙου μέρους της Σύμβασης τοποθετούν σε ίση βάση κράτη και διεθνείς οργανισμούς στο πεδίο της διεθνούς συνεργασίας. Συνήθως αυτές αρχίζουν με την έκφραση "κράτη και αρμόδιοι διεθνείς οργανισμοί" ορίζοντας έτσι τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και καθιερώνοντας ταυτόχρονα τα πλεονεκτήματα των συντονισμένων ερευνητικών προσπαθειών, με ιδιαίτερη μνεία στις χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου. Αυτή η γενική θεώρηση των διατάξεων που αφορούν τη θαλάσσια έρευνα και την εφαρμογή της εμφανίζει μια όψη των προβλημάτων της επιστημονικής έρευνας υπό το φως της νέας Σύμβασης. Το πρόβλημα "κλειδί" που απασχολεί αυτό το συμβατικό κείμενο, είναι ο συμβιβασμός εθνικών διεκδικήσεων και προτεραιοτήτων με τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας. Ένα βασικό επιπρόσθετο στοιχείο αφορά την προσπάθεια κατανόησης του προβλήματος ενός "modus vivendi" μεταξύ των δύο αυτών φαινομενικά αντιπαρατιθέμενων τάσεων. Δημιουργείται έτσι ένα δίλημμα, μεταξύ των παραθαλάσσιων αναπτυσσόμενων χωρών και των κρατών με δυνατότητες στη θαλάσσια έρευνα, σχετικά με την κοινή εκτίμηση του ζωτικού ρόλου της θαλάσσιας επιστήμης για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της.

Γίνεται φανερό από τη νέα πραγματικότητα ότι, οι στόχοι της διεθνούς συνεργασίας είναι σε θέση να βελτιώσουν το επίπεδο των ερευνητικών ικανοτήτων, να επιδράσουν σε κρατικές πολιτικές και επιλογές οικονομικής και πολιτικής φύσης, να υποστηρίξουν την ολοκλήρωση των προσπαθειών των επιστημόνων, ανάμεσα στους δύο κόσμους, διαμέσου διεθνών προγραμμάτων και να προωθήσουν γενικότερα την επιστημονική τεχνολογική υποδομή προς τις παράκτιες αναπτυσσόμενες χώρες.

Επείγει η θέσπιση ομοιόμορφων κανόνων, κανονισμών και σταθερών που θα προάγουν και διευκολύνουν τη θαλάσσια και ωκεάνια έρευνα σε περιοχές εθνικής δικαιοδοσίας και θα οδηγήσουν ασφαλέστερα

στη δημιουργία μιας ευνοϊκής θέσης για τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα. Αυτές επιπλέον οι διεθνείς ρυθμίσεις και διαδικασίες θα προβάλλουν ως νέο πρότυπο για μια ομοιογενή και αποτελεσματική νομοθεσία.

Είναι πολύ νωρίς ν'αποτιμηθεί η συμβολή της UNCLOS III στην εγκαθίδρυση μιας αποτελεσματικής και ισότιμης νομικής τάξης των θαλασσών και ωκεανών. Το αποτέλεσμα αυτού του μεγάλου διεθνούς τολμήματος θα εκτιμηθεί, αφού επικυρωθεί στο σύνολό της η νέα Σύμβαση από τον απαραίτητο αριθμό κρατών.

5. Η αντιμετώπιση της μεταφοράς θαλάσσιων τεχνολογίας από την πλευρά των παράκτιων αναπτυσσόμενων χωρών και του αναπτυγμένου κόσμου στην UNCLOS III

Οι χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου στην UNCLOS III ζητούν να διμορφωθεί ένα καινούργιο καθεστώς για το πρόβλημα της μεταφοράς των θαλάσσιων τεχνικών. Στις εργασίες της τρίτης Επιτροπής οι αντιπροσωπείες που συμμετέχουν αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα τους. Σημαντική είναι η βαρύτητα που δίδεται στις δηλώσεις των περισσότερων αντιπροσώπων, όχι μόνο για τη μεταφορά των θαλάσσιων τεχνικών, αλλά και για αυτήν των τεχνολογικών γνώσεων. Ένα δείγμα αυτής της αντιμετώπισης αποτελεί η δήλωση του αντιπροσώπου της Βενεζουέλας στη Συνδιάσκεψη: "... Οφείλουμε να λάβουμε υπόψη την τεχνική και επιστημονική δομή των αναπτυσσόμενων χωρών, καθώς και την αναγκαιότητα ενδυνάμωσης αυτής της δομής ταυτόχρονα με την εκπαίδευση του προσωπικού των χωρών" ⁽⁷⁸⁾ Μια άλλη αναπτυσσόμενη χώρα η Σρι Λάνκα (πρώην Κεϋλάνη) "είναι δίχως αμφιβολία η χώρα που θέτει καλύτερα το πρόβλημα της μεταφοράς των θαλάσσιων τεχνολογιών στη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας" ⁽⁷⁹⁾ Για τον αντιπρόσωπό της τον Vandergert "όσο οι θαλάσσιες τεχνικές ανήκουν σε μερικά αναπτυγμένα κράτη, οι λαοί της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής δε θα έχουν την πιθανότητα να επωφεληθούν αποτελεσματικά τους θαλάσσιους πόρους και τους οποίους έχουν απελπιστικά ανάγκη... Αυτές οι τεχνικές βρίσκονται συχνά σε ιδιωτικά συμφέροντα προστατευμένες από συμβόλαια ή "Κόπυ-ράιτ" που αποσκοπούν στην εξασφάλιση εμπορικών κερδών... Αναφορικά με τη μεταφορά των τεχνικών στην εκμετάλλευση των βυθών των θαλασσών, τ' αναπτυγμένα κράτη οφείλουν να ενθαρρύνουν προγράμματα, είτε απευθείας, είτε διαμέσου αρμοδίων διεθνών οργανισμών που να εξασφαλίζουν τη γρήγορη μεταφορά των κατάλληλων τεχνικών στις αναπτυσσόμενες χώρες... Η υιοθέτηση μιας νέας διάταξης για τη μεταφορά των θαλάσσιων τεχνικών δε θα πρέπει να σταματήσει απλά στη προσθήκη μιας διακοσμητικής παραγράφου σ' ένα διεθνές όργανο...

---

⁷⁸ βλ. Πρακτικά των συνεδριάσεων της Τρίτης Επιτροπής της UNCLOS III, τομ. II, 16η Συνεδρίαση: Ανάπτυξη και μεταφορά των τεχνικών.

⁷⁹ 18 Ιουλίου 1974, Καράκας, 3η Επιτροπή.

... καθώς ήλθε ο καιρός που οι αναπτυσσόμενες χώρες ζητούν επίμονα να τους μεταφερθούν οι τεχνικές, αλλά αντί αυτών τους παρέχεται οικονομική βοήθεια, δαπανηρό υλικό και βοήθεια ξένων εμπειρογνομόνων· δηλαδή τα πάντα εκτός από τις τεχνικές που συνθέτουν τον ακρογωνιαίο λίθο της ανάπτυξής τους" ⁽⁸⁰⁾

Αποτέλεσμα της αντιμετώπισης του θέματος της μεταφοράς της θαλάσσιας τεχνολογίας από τον αναπτυσσόμενο κόσμο είναι η κατάθεση ενός ντοκουμέντου στις 24 Απριλίου 1975 στη Γενεύη ⁽⁸¹⁾ όπου προτείνεται στη Διεθνή Αρχή ⁽⁸²⁾ η ρύθμιση των θεμάτων της ανάπτυξης και μεταφοράς των θαλάσσιων τεχνικών. Η διάθεση και η δραστηριότητα που δείχνει ο αναπτυσσόμενος κόσμος κατά τις πολύχρονες και πολύμοχνες συζητήσεις της UNCLOS III ενοχλεί τις πρωτοβουλίες του αναπτυγμένου κόσμου, διότι τους αμφισβητεί προνόμια και παρενοχλεί το προβάδισμά τους στην εκμετάλλευση των θαλάσσιων και ωκεάνιων βυθών. Γι' αυτό ο βορράς επιδιώκει κατόπιν σκληρών διαπραγματεύσεων να μπορέσει το Συμβούλιο της Διεθνούς Αρχής ν' αποκτήσει δικαίωμα, ώστε να ελέγχει τη συντριπτική πλειοψηφία της Συνέλευσης από τον τριτοκοσμικό νότο. Στο Συμβούλιο όμως ο αναπτυγμένος βορράς έχει δώδεκα μέλη σε σύνολο τριάντα έξι, αδυνατώντας έτσι να αποκτήσει και την πολυπόθητη αυτοδυναμία του σ' επίπεδο αποφάσεων ⁽⁸³⁾. Έτσι επιδιώκουν τ' αναπτυγμένα κράτη τον περιορισμό των αρμοδιοτήτων της Διεθνούς Αρχής ισχυροποιώντας μ' αυτόν τον τρόπο την διαπραγματευτική τους θέση απέναντι στις αναπτυσσόμενες χώρες που χρειάζονται την προηγμένη θαλάσσια τεχνολογία. Είναι χαρακτηριστικές οι περιπτώσεις της Γαλλίας και των Η.Π.Α. όπου η πρώτη ζητά η Συνδιάσκεψη να περιοριστεί στην επεξεργασία μιας Συνθήκης πλαισίου που να υιοθετεί γενικές διατάξεις, αρχές και κατευθύνσεις, χωρίς να θεσπίζουν συγκεκριμένα μέτρα, ανάλογα με τη συγκεκριμένη περίπτωση μεταφοράς της

---

80 Joseph Martray., "A qui appartient l'océan", COLLECTIONS DOCUMENTS, ED. Maritimes et d'outre mer, 1979, p. 190

81 βλ. πρακτικά των συνεδριάσεων της τρίτης Επιτροπής της UNCLOS III, vol. III. DOC. A/Conf. 62/C3/L12/ REV. I.

82 Η Διεθνή Αρχή (International Sea-Bed Authority) που καθιερώνεται με το άρθρο 156 της Νέας Σύμβασης, είναι ο ανώτατος εκείνος διεθνής μηχανισμός που θα διοικεί και θα διαχειρίζεται τους πόρους της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας και θα ρυθμίζει καθοριστικά τις κάθε είδους δραστηριότητες που θα γίνονται στην περιοχή πέραν των ορίων εθνικής δικαιοδοσίας. Τα όργανα της Διεθνούς αρχής είναι τέσσερα: η Συνέλευση, το Συμβούλιο, η Γραμματεία και η Επιχείρηση.

83 βλ. Excerpts from the U.N. Department of Public Information, Press Station, United Nations Press Release, Sea/422, Septempber 2, 1980.

θαλάσσιας τεχνολογίας. Οι Η.Π.Α. υποστηρίζουν ότι η υποχρεωτική μεταφορά της θαλάσσιας τεχνολογίας προ τον Τρίτο Κόσμο θ' αποδυναμώσει μακροπρόθεσμα την τεχνολογική ικανότητα και πρωτοπορία τους στο χώρο αυτό. Μια άλλη επιδίωξη των αναπτυγμένων κρατών σχετίζεται με την εξασφάλιση παραχωρήσεων στα θέματα μεταφοράς της θαλάσσιας τεχνολογίας και σεβασμού των δικαιωμάτων τους στους όρους έρευνας κι εκμετάλλευσης των θαλάσσιων και ωκεάνιων πόρων. Απαιτούν, αυτοί οι όροι να μην υπόκεινται σε αναθεώρηση, σε αντίθεση με τις τριτοκοσμικές απαιτήσεις, οι οποίες αποβλέπουν την περιοδική επανεξέτασή τους, ανάλογα με τις τεχνολογικές εξελίξεις και την πορεία της διεθνούς οικονομίας.

Από τα παραπάνω φανερώνεται η αντιμετώπιση του αναπτυγμένου βορρά στη μεταφορά θαλάσσιων μεθόδων και τεχνικών προς τον αναπτυσσόμενο νότο, όπως επίσης και η αναπόδραστη διαπίστωση ότι, το καινούργιο νομικό καθεστώς της εξερεύνησης κι εκμετάλλευσης των θαλάσσιων πόρων δεν τον νομιμοποιεί και δεν τον μονιμοποιεί στην αλόγιστη και επεκτατική του πολιτική, αλλά επιπλέον τον υποχρεώνει να κατανοήσει, να σεβαστεί και να ενισχύσει τα δικαιώματα και τις ανάγκες του νότου απ' αυτόν τον καθοριστικό για την επιβίωση του δεύτερου χώρου.

6. Διεθνής συνεργασία και η Διεθνής Αρχή για την ανάπτυξη και μεταφορά των θαλάσσιων τεχνικών

Η μεταφορά των θαλάσσιων τεχνικών ρυθμίζεται από το XIV μέρος της νέας Σύμβασης μέσα από τα άρθρα 266-278. Εδώ καθρίζεται ότι τα αναπτυγμένα κράτη οφείλουν να ευνοούν την ανάπτυξη της θαλάσσιας επιστημονικής και τεχνολογικής ικανότητας των αναπτυσσόμενων χωρών και ειδικότερα στους τομείς της εξερεύνησης, της εκμετάλλευσης, της διατήρησης και διαχείρισης των θαλάσσιων πόρων, της προστασίας και διαφύλαξης του θαλάσσιου περιβάλλοντος, ώστε να επιταχυνθεί η κοινωνική και οικονομική πρόοδός τους. Κατόπιν τίθενται οι θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την προώθηση των οποίων τ'αναπτυγμένα κράτη από μόνα τους ή διαμέσου των αρμόδιων διεθνών οργανισμών θα καταβάλουν κάθε προσπάθεια υλοποίησής τους. Όπως: α) η διάδοση των θαλάσσιων τεχνικών και γνώσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες, β) η εξέλιξη της αναγκαίας τεχνολογικής υποδομής για την διευκόλυνση της μεταφοράς των θαλάσσιων τεχνικών, γ) η εκπαίδευση κ. επιμόρφωση των τεχνικών των αναπτυσσόμενων και ιδιαίτερα των λιγότερο αναπτυσσόμενων χωρών.

Στη συνέχεια θεσπίζονται μέτρα κατάλληλα για την επίτευξη των αναφερόμενων προϋποθέσεων. Τέτοια είναι: οργάνωση προγραμμάτων τεχνικής συνεργασίας για την αποτελεσματικότερη μεταφορά όλων των ειδών των θαλάσσιων τεχνικών στις αναπτυσσόμενες χώρες των περιφερειακών θαλασσών, που έχουν ανάγκη από παρόμοια βοήθεια μια και αδυνατούν να δημιουργήσουν και να θέσουν ανάλογες υποδομές, θέπιση ευνοϊκών όρων για τη σύναψη συμφωνιών, συμβολαίων και διακανονισμών με ίσους και λογικούς όρους, προετοιμασία διασκέψεων, σεμιναρίων και συναντήσεων επιστημονικού και τεχνολογικού χαρακτήρα, ανταλλαγή επιστημόνων, τεχνικών και άλλων εμπειρογνομόνων και διμερή ή πολυμερή συνεργασία για την ανάληψη σχεδίων και την προώθηση κοινών επιχειρήσεων.

Στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας για την ανάπτυξη και μεταφορά των θαλάσσιων τεχνικών ορίζεται ως απαραίτητη η παρουσία της Διεθνούς Αρχής στην εφαρμογή προγραμμάτων και συντονισμένων δραστηριοτήτων, σχετικών με τα θέματα μεταφοράς της θαλάσσιας τεχνολογίας. Είναι σκόπιμο να αναφερθεί η παρέμβαση του αντιπρόσωπου του Καμερούν, Πώλ Μπαμέλα Εγκο, στην όγδοη σύνοδο της UNCLOS III στη

Γενεύη από τις 19 Μαρτίου-27 Απριλίου 1979 και ο οποίος θα υποστηρίξει ότι η υλοποίηση της μεταφοράς της θαλάσσιας τεχνολογίας απαιτεί την επείγουσα εκπαίδευση του τεχνικού προσωπικού των αναπτυσσόμενων χωρών στις δραστηριότητες της Διεθνούς Αρχής. Τονίζει επίσης μεταξύ άλλων: "... σε πολλές από τις αναπτυσσόμενες χώρες δεν υπάρχει αρκετό ανθρώπινο δυναμικό κατάλληλα εκπαιδευμένο και μορφωμένο το οποίο θα απαιτήσει τη συμμετοχή του στις εργασίες της Αρχής. Μερικές δεν έχουν καθόλου. Αυτή η κατάσταση απείλκει την αποτελεσματική συμμετοχή των περισσότερων νέων χωρών στις δραστηριότητες της Αρχής... Σχεδόν όλες οι αναπτυσσόμενες χώρες, για παράδειγμα, έχουν επαρκή αριθμό νομικών και γενικά εκπαιδευμένων ανθρώπων σε η επιστημονικά και τεχνικά πεδία. Αλλά όμως είμαι βέβαιος ότι κανένας από μας δε θάθελε να δει μια Αρχή όπου οι νομικοί και οι δακτυλογράφοι θάναυ όλοι από τις αναπτυσσόμενες χώρες και οι γεωλόγοι, οι μηχανικοί και οι ωκεανογράφοι θάναυ όλοι από τα βιομηχανικά προηγμένα κράτη ..."

Για την αντιμετώπιση της άνιση κατανομής στην Αρχή, ο Εγκο προτείνει από τη μια, την άμεση επιδίωξη μεθοδικού σχεδίου για την εκπαίδευση κι εξάσκηση των πολιτών των αναπτυσσόμενων χωρών και από την άλλη, τη δημιουργία εκπαιδευτικών τεχνικών προγραμμάτων στους σπουδαστές αυτών των χωρών. Η τεχνική βοήθεια και εκπαίδευση για την εξερεύνηση και διαχείριση των πόρων των θαλάσσιων βυθών μπορεί να έρχεται, όχι μόνο από τα προηγμένα κράτη και τα Ηνωμένα Έθνη, αλλά και από τις πιο αναπτυγμένες των αναπτυσσόμενων χωρών-μελών του Ο.Π.Ε.Κ., στηρίζοντας οικονομικά τις προσπάθειες αυτές. Καταλήγοντας ο εκπρόσωπος του Καμερούν λέει: "μπορώ να προβλέψω κάποιο πρόβλημα στην προετοιμασία του τεχνικού προσωπικού των αναπτυσσόμενων χωρών στη συμμετοχή των εργασιών της Αρχής και στις άλλες θαλάσσιες δραστηριότητες. Αλλά μπορώ επίσης να δω τους ορθούς και δικαίους όρους που θα υπερβούν το πρόβλημα εάν δράσουμε τ ώ ρ α".

Αναλυτικότερα αυτή καθορίζει (άρθρο 274) τις κατευθυντήριες γραμμές της διεθνούς συνεργασίας έτσι ώστε να εξασφαλίζει: τα νόμιμα συμφέροντα, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κατόχων, των προμηθευτών και των αγοραστών των νέων τεχνικών, την εκπαίδευση κι εξάσκηση των τεχνιτών και ερευνητών των αναπτυσσόμενων χωρών, την προνομιακή διάθεση θαλάσσιων τεχνικών, μεθόδων, δεδομένων κι εφευρέσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες και την παροχή χρήσιμου

τεχνολογικού εξοπλισμού και κάθε είδους υλικοτεχνικής υποδομής στις ίδιες χώρες.

Για ν' αποδώσει καρπούς η διεθνής συνεργασία στους τομείς των θαλάσσιων μεθόδων και τεχνικών διαμέσου του μηχανισμού της Διεθνούς Αρχής, πρέπει κάθε συμβαλλόμενο μέρος να προετοιμάσει και να διαθέσει προς αυτήν μια γενική περιγραφή του εξοπλισμού και των μεθόδων που θα χρησιμοποιήσει για την πραγματοποίηση, την εξερεύνηση και την εκμετάλλευση των πόρων της περιοχής, πέραν των ορίων της εθνικής δικαιοδοσίας, καθώς και να πληροφορήσει για τα χαρακτηριστικά και την προσαρμογή της χρησιμοποιούμενης θαλάσσιας τεχνικής του. Η Διεθνής Αρχή θα πρέπει ενημερώνεται για οποιεσδήποτε μετατροπές, αλλαγές και καινοτομίες των εισαγόμενων τεχνολογιών, γνωρίζοντας έτσι τα διαθέσιμα δεδομένα και το υλικοτεχνικό δυναμικό της. Ακόμη, από την πλευρά της και μέσω της επιχείρησής της, ζητά από τον ανάδοχο της διεξαγωγής των δραστηριοτήτων στην περιοχή τις εγγυήσεις και διαβεβαιώσεις ότι, η συγκεκριμένη τεχνολογία δε θα διατεθεί στην ελεύθερη αγορά και θ' αποκτηθεί με δίκαιους και λογικούς εμπορικούς όρους.

Με τη σύσταση και την οργάνωση της Διεθνούς Αρχής, ο αναπτυσσόμενος κόσμος των περιφερειακών θαλασσών αποκτά έναν υπεύθυνο κύριο για τον προγραμματισμό της διεθνούς συνεργασίας, σε θέματα ανάπτυξης και μεταφοράς των θαλάσσιων τεχνικών, αποβλέποντας βέβαια στην ορθολογική εξερεύνηση κι εκμετάλλευση των θαλάσσιων και ωκεάνιων βυθών. Ορίζεται μ' αυτόν τον τρόπο ένας διεθνής διαχειριστής της περιοχής - Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας - που θα μεριμνά για την αποτροπή σύναψης συμφωνιών εκμετάλλευσης από τ' αναπτυγμένα μόνο κράτη και την τήρηση των συμφωνηθέντων.

7. Ίδρυση εθνικών και περιφερειακών κέντρων θαλάσσιας τεχνικής κι επιστημονικής έρευνας

Σ' αυτό το τμήμα της Σύμβασης ενθαρρύνεται η εγκατάσταση εθνικών και περιφερειακών κέντρων θαλάσσιων τεχνικών ερευνών στις αναπτυσσόμενες χώρες, ταυτόχρονα με την ενίσχυση των ήδη υπαρχόντων. Επιδιώκεται μ' αυτόν τον τρόπο η παρακίνηση και η προαγωγή της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνα στις τριτοκοσμικές χώρες, ώστε ν' αυξήσουν τις ικανότητες για την εξερεύνηση, τη χρησιμοποίηση, τη διαχείριση και την προστασία των θαλάσσιων πόρων για τα οικονομικά τους οφέλη. Η εγκατάσταση και η ενίσχυση τέτοιων κέντρων θα επικουρείται από το συντονισμό των ειδικευμένων διεθνών οργανισμών με τη Διεθνή Αρχή, για να διευκολυνθεί η απόκτησή τους με τον απαραίτητο εξοπλισμό, τις εξειδικευμένες γνώσεις, τον αναγκαίο "know-how", τους τεχνικούς και ειδικούς εμπειρογνώμονες, κ.λ.π.

Η δημιουργία των περιφερειακών κέντρων (άρθρο 277) επιφορτίζεται με ορισμένες λειτουργίες, σχετικές με εκπαιδευτικά και μορφωτικά προγράμματα θαλάσσιας επιστημονικοτεχνικής έρευνας, ιδιαίτερα σε θέματα θαλάσσιας βιολογίας, διατήρησης και διαχείρισης των βιολογικών πηγών, ωκεανογραφίας, υδρογραφίας, μηχανικής, γεωλογικής εξερεύνησης των βυθών, εξόρυξης και τεχνικών αφαλάτωσης του νερού. Επίσης, προβλέπονται πρόσθετες λειτουργίες των περιφερειακών κέντρων οι οποίες εντοπίζονται: α) στις μελέτες διαχείρισης των θαλάσσιων πόρων, β) στα προγράμματα μελετών για την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου χώρου, καθώς και την πρόληψη, μείωση κι έλεγχο της μόλυνσης, γ) στη διοργάνωση περιφερειακών διασκέψεων, σεμιναρίων και συμποσίων, δ) στην απόκτηση και επεξεργασία θαλάσσιων επιστημονικοτεχνικών δεδομένων και πληροφοριών, ε) στη γρήγορη διάδοση των αποτελεσμάτων της θαλάσσιας τεχνικής κι επιστημονικής έρευνας σε προσιτές δημοσιεύσεις, στ) στη διάδοση των πληροφοριών για τις εθνικές πολιτικές μεταφοράς των θαλάσσιων τεχνικών και τη συστηματική συγκριτική μελέτη τους, ζ) στη συλλογή και στη συστηματοποίηση των σχετικών πληροφοριών με την εμπορευματοποίηση των τεχνικών, καθώς και με τα συμβόλαια και τις άλλες συμφωνίες για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και η) στην τεχνική συνεργασία με τις άλλες χώρες της περιοχής.

Η δημιουργία εθνικών και περιφερειακών κέντρων στις παράκτιες και νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες μπορεί να εξασφαλίσει και εγγυηθεί την ανάπτυξη των περιοχών αυτών σε θέματα μεταφοράς θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας. Τα κέντρα επεξεργάζονται πρώτ'από όλα ένα γενικό οικονομικό σχεδιασμό και εξετάζουν παράλληλα τις δυνατότητες εγκαθίδρυσης επιμέρους εθνικών προγραμμάτων θαλάσσιας έρευνας και τεχνολογίας στις αντίστοιχες περιοχές. Λαμβάνουν υπόψη τους το νομοθετικό και θεσμικό καθεστώς κάθε χώρας της περιοχής, όπως και τις ιδιαίτερες ανάγκες και συμφέροντα από τους θαλάσσιους ζωντανούς ή μη πόρους. Ακόμη, προετοιμάζουν μελέτες για τις θαλάσσιες πηγές ενέργειας και τις επιδράσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον, τις νέες στρατηγικές θαλάσσιας οικονομικής ανάπτυξης, την ενίσχυση των εξαγωγών των θαλάσσιων προϊόντων τους, κ.α.

Η ίδρυση εθνικών και περιφερειακών κέντρων δίδει μια νέα σημασία στη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και τεχνολογία: Το δικαίωμα της ελεύθερης εισόδου των αναπτυσσόμενων χωρών στις επιστημονικές έρευνες που θα εξυπηρετεί τη συνεργασία και τον κοινό αναπτυξιακό τους σκοπό. Έχουν τη δυνατότητα διαμέσου αυτού του μηχανισμού να περάσουν από την "τυπική" στην "πραγματική" κι εφαρμοσμένη μορφή της θαλάσσιας τεχνολογίας.

Β. Συμπεράσματα

Ο βασικότερος ίσως άξονας της κρίσης που πλήττει κατεξοχήν τις παράκτιες και νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες, είναι αυτός της θαλάσσιας τεχνολογίας. Βασίζεται στη σχέση βορρά-νότου από άποψη οικονομική, κοινωνικοπολιτική και ιστορική.

Η κρίση αυτή σημειώνεται μετά από μια μακρά περίοδο ανάπτυξης στο βορρά - με χαρακτηριστικά: την πλήρη απασχόληση, αύξηση μισθών, υψηλό βιοτικό επίπεδο, άνοδο παραγωγικότητας - και από μια εξαιρετικά άνιση οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη στο νότο.

Παρόλη την οικονομική και τεχνολογική καχεξία των αναπτυσσόμενων χωρών, ο προηγμένος βορράς αρνείται να τροποποιήσει τις σχέσεις του με το νότο. Τ' αναπτυγμένα κράτη προσπαθούν να επιλύσουν την κρίση μέσα από απαιτήσεις και συμφέροντα εναντίον του νότου, τόσο σε οικονομικό, όσο και σε πολιτικό επίπεδο.

Ποιές όμως είναι οι συνθήκες που θα επιτρέψουν τις προσπάθειες των αναπτυσσόμενων χωρών, για την τεχνολογική τους ανάπτυξη, να στεφθούν από επιτυχία;

Η μοναδική απάντηση του αναπτυσσόμενου νότου σ' αυτή την άτεγκτη καθολική θέση του αναπτυγμένου βορρά είναι η α υ τ ό ν ο μ η α ν ά π τ υ ξ η μ ε τ ε χ ν ο λ ο γ ι κ ό π ε ρ ι ο χ ό μ ε ν ο . Για μια τέτοια ανάπτυξη υπάρχει μια πολιτική προϋπόθεση:

Η δυνατότητα κατοχής της θαλάσσιας τεχνολογίας. Θα πρέπει να μπορεί ν' απορροφηθεί και να προωθηθεί τουλάχιστο μια μικρή αρχικά τεχνολογική δημιουργικότητα που θ' ανταποκρίνεται στα προβλήματα της ανάπτυξης. Η πολιτική της αυτόνομης ανάπτυξης και του θαλάσσιου τεχνολογικού μετασχηματισμού πρέπει ν' αρμολογείται μέσα από μια συγκεκριμένη ανάπτυξη των οικονομικών δυνάμεων κάθε αναπτυσσόμενης χώρας. Εάν η οικονομία της είναι στάσιμη ή σημειώνει καθυστέρηση, μια τέτοιας φυσιογνωμίας πολιτική δεν είναι δυνατή και ευκαταία.

Το πολιτικό πλαίσιο της λειτουργίας των εννιάχρονων εργασιών της Τρίτης Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας (1973-1982:UNCLOS III), με αποκορύφωμα την υπογραφή της Σύμβασης απ' όλη σχεδόν τη διεθνή κοινότητα, χρήζει κληρονόμο την ανθρωπότητα στους βυθούς και

τα υπεδάφη των θαλασσών και των ωκεανών.

Αφορά όλη την ανθρωπότητα και πολύ περισσότερο την αναπτυσσόμενη ανθρωπότητα - Θάλασσα. Είναι εξίσου σημαντικό ότι, μέσα στη Σύμβαση εκπροσωπούνται τα συμφέροντα ακόμη και των λαών που δεν έχουν αποκτήσει πλήρη ανεξαρτησία ή άλλη μορφή αυτοκυβέρνησης. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι, υπάρχει ένας επαναπροσδιορισμός της έννοιας "ελευθερία των θαλασσών" βασισμένη πια στις ανάγκες της διεθνούς κοινωνίας και με ορισμένες βαθύτερες κοινωνικές προεκτάσεις .

Η Νέα Σύμβαση είναι προϊόν πολιτικών συμβιβασμών ζωτικών αναγκών και συμφερόντων. Ιδρύεται λοιπόν, ένας διεθνής ρυθμιστικός μηχανισμός, η Διεθνής Αρχή, που θα προσπαθήσει να περιορίσει τις αλόγιστες πρωτοβουλίες των αναπτυγμένων κρατών να ελέγξουν κι εκμεταλλευθούν τους θαλάσσιους και ωκεάνιους πόρους.

Από την πλευρά του, ο αναπτυσσόμενος κόσμος των περιφερειακών θαλασσών "νομιμοποιεί" με το Νέο διεθνές καθεστώς μεγαλύτερες ζώνες αποκλειστικής και οικονομικής κυριαρχίας, από τις δραστηριότητες στην ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα με τις Συμβάσεις της Γενεύης του 1958 και 1960.

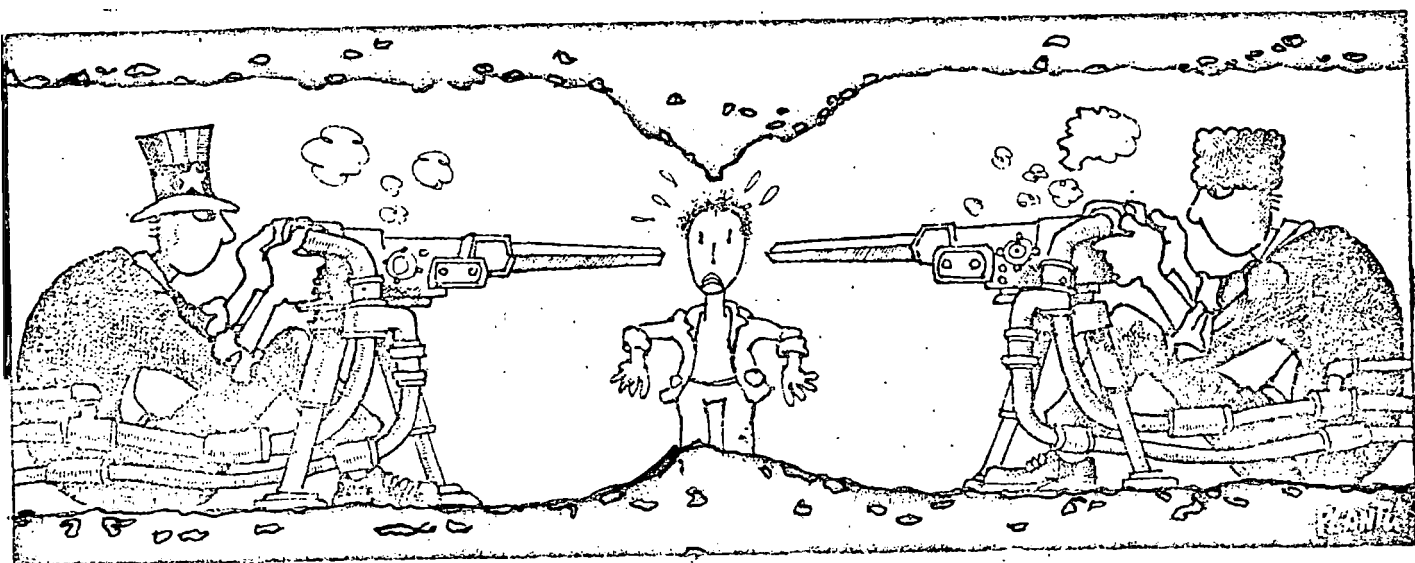
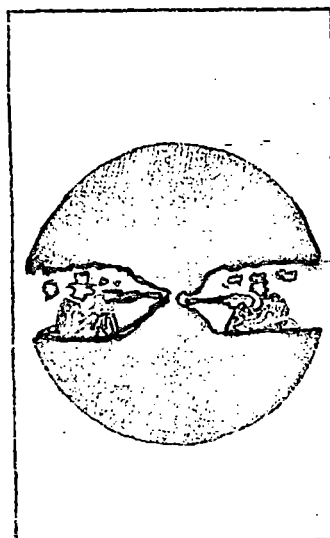
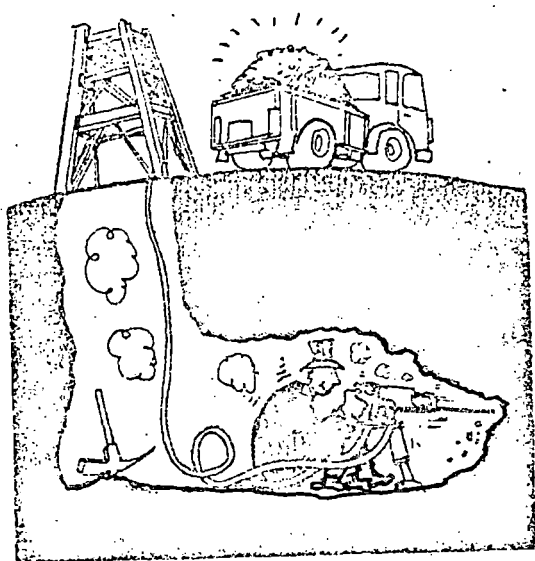
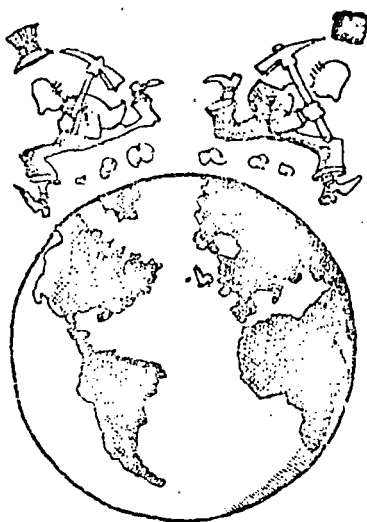
Με τη Νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας γίνεται φανερή η σημαντική καινοτομία και η οποία εισάγεται για πρώτη φορά στα χρονικά του Διεθνούς Δικαίου: Η προώθηση και στήριξη της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και της ανάπτυξης και μεταφοράς των θαλάσσιων τεχνολογιών στις αναπτυσσόμενες χώρες. Μια καινοτομία η οποία συνιστά έναν καινοφανή εξισσοροπητικό παράγοντα των οικονομικών αναπτυξιακών δραστηριοτήτων αυτών των χωρών.

Παίρνοντας το λόγο, στην τελική σύνοδο της Συνδιάσκεψης στο Μοντέγκο Μπαίη, ο αντιπρόσωπος της Σιγκαπούρης και πρόεδρος της UNCLOS III, Τόμμου Τ.Μπ.Κοχ, χαρακτηρίζει τις Νέες ρυθμίσεις της Σύμβασης ως "Παγκόσμιο Σύνταγμα για τους Ωκεανούς", που μας επιτρέπει να "γιορτάσουμε σήμερα τη νίκη της προτεραιότητας του δικαίου και της αρχής του ειρηνικού διακανονισμού των διαφορών . Επιτέλους γιορτάζουμε την ανθρώπινη αλληλεγγύη και την πραγματικότητα της αλληλεξάρτησης μεταξύ των εθνών, που συμβολίζει η Σύμβαση των

Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας"

"Κανόνες της μητρόπολης παντού, που μεταφέρουν οι γαλέρες της και τους εγκαθιστούν σωστά οι αρμοστές της".

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΛΤΣΟΣ, "Το Έργο Ανεβάζεται σ'ολόκληρη την Πόλη", Ίκαρος, Αθήνα, 1979, σελ.54

Γελοιγραφία του Plantu στο "Le Monde Diplomatique", Μάρτιος 1981, No. 324

Γ. Βιβλιογραφία

α. Εργα

- Jyrajij Andrassy "International Law and the Resources of the Sea," Columbia University Press, New York and London, 1970
- Madjid Benchikh, "Droit International du sous-développement", Bérjer-Levrault, Paris, 1983
- Mohamed Bennouna, "Droit International du Développement," Berger-Levrault, Paris, 1983
- M. Cornoy, "L'éducation et l'emploi: une étude critique," Paris, UNESCO-IIPE, 1977
- René-Jean Dupuy, "Communaute Internationale et Disparités de Développement," Cours Général de droit international public, Martinus Nijhoff, The Hague/Boston/London, 1981.
- Joseph Martray, "A qui appartient l'océan" Collections Documents, ed. Maritimes et d'Outre Mer, 1979.
- Georges Merloz, "La CNUCED, Droit International et Développement," Publications de la Faculté de Droit de l'Université René Descartes (Paris V), Paris, 1980
- Ocean Yearbook 1, 2, 3, 4, ed. Elisabeth Mann Borgese and Norton Ginsburg, (Chicago: University of Chicago Press, 1978, 1980, 1982, 1983).
- Alain Piquemal, "Le Fond des Mers, Patrimoine Commun de l'Humanité," Public. CNEEXO, No 2, Université de Nice, 1973.
- Alain Piquemal, "Les Positions Françaises sur le Problème des Fonds-Marins au-delà de la Jurisdiction Nationale," στο "La France et le Droit de la Mer," CNEEXO, No 3, 1974

- René Rodiere -
Martine Remont Couilloud, "La mer-droits des hommes ou proie des états," Pedone, 1980
- Χρήστος Α. Ροζάκης,
"Το Δίκαιο της Θάλασσας και η διαμόρφωσή του από τις διεκδικήσεις των παράκτιων κρατών", Παπαζήσης, Αθήνα 1976
- Γρηγόρης Ι. Τσάλτας,
"Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας - Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας", τόμος β', Παπαζήσης, Αθήνα 1984.
- Γρηγόρης Ι. Τσάλτας,
"Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης και Τρίτος Κόσμος", μέρος πρώτο, πανεπιστημιακές παραδόσεις, Αθήνα, 1986.

Β. Π ρ ω τ ο γ ε ν ε ί ς Π η γ έ ς - Μ ε λ έ τ ε ς

- CNUCED, 5ème session, Manille, 17 Mai-3 Juin 1979, vol.1
- CNUCED, "Σχέδιο του διεθνούς κώδικα για τη μεταφορά της τεχνολογίας", TD/CODE, TOT/41, 1983.
- CNUCED VI, "Action de la Communauté Internationale, Point 13a, Document Directif, TO/277, Juin 1983.
- Convention des Nations Unies sur le droit de la mer et ses annexes accompagné d'un index, acte final de l'UNCLOS III, Nations Unies, 1984.
- Δ.Ν.Τ., International Capital Markets, 1983.
- Document E/CEPAL/CDCC/52/Add.1, March 1979
- DIESA/U.N., Ανάπτυξη Θαλάσσιας και Παράκτιας Περιοχής της Κροατικής, (E/CEPAL/PROY.3/L.INF.13, 1979)
- DPI/U.N., "Science and Technology on Sixty-Third ECOSOC Agenda," (OPI/CESI, NOTE/420), U.N. Press Release, July 7, 1977
- ECOSOC, "Institutional Arrangements in the Field of the Transfer of Technology: Establishment of a Network for the Exchange of Technological Information," (E/6002), June 2, 1977.
- ECOSOC, "Uses of the Sea: Report of the Secretary General" (E/1980/68), May 23, 1980.
- ECOSOC; "Regional Cooperation and Development," (E/AC.51/1980/6) April 22, 1980.
- Excerpts from the U.N./DPI, Press Station, United Nations, Press Release, Sea/422, September 2, 1980.
- F.A.O., Yearbook of Fishery Statistics, Catches and Landings, 1976, vol.42, table C-81
- F.A.O., "Νέο πρόγραμμα Ανάπτυξης Αλιείας του FAO", FAO Press Release, August 21, 1979
- F.A.O., "Activities of Other Bodies in the United Nations System". (COFI/78/Inf.7) April 1978.
- F.A.O., "Report of the Indian Ocean Fishery Survey and Development Programme," (FI.DP/INT/76/012). (Rome:UNDP/FAO, 1980).

- F.A.O., Fisheries Reports, no 223, (Rome: FAO,1979)
- F.A.O., "Possible Adjustments to the Structure and Activities of the Commission", (WECAF/80/13), 1980.
- I.O.C., Εισήγηση της IOCARIBE κατά τη δεύτερη σύνοδό της στο Σαν Χοσέ της Κόστα Ρίκα, 7-11 Αυγούστου 1978, (Παρίσι: IOC, 1978).
- I.O.C., Εισήγηση των IOC/FAO/WHO στις διεθνείς εργασίες για τη θαλάσσια μόλυνση του κόλπου της Γκουϊνέας και των παράκτιων περιοχών ν.14, (Αμπιτζάν, 2-9 Μαΐου 1978).
- I.O.C., Εισήγηση των IOC/FAO/UNEP στις διεθνείς εργασίες για τη θαλάσσια μόλυνση της Ανατολικής Ασίας, ν.8., (Paris : UNESCO, 1976)
- Λούντς, στατιστικοί πίνακες καταγραφής πλοίων, 1980
- Rapport du Secrétariat de la CNUCED, periu général et première partie: la situation actuelle de l'économie mondiale et ses perspectives á cour terme," UNCTAD/TDR/5, (Vol.I) 1985.
- UNCLOS III, Documents Officiels, volume II, 7E,9E, séances:Recherche Scientifique, Développement et Transferts des Techniques - Volume II 16E séance: Développement et Transferts des Techniques - Volume III, Document A/CONF. 62/C3/C8, DOC.62/C3/L.12.
- UNCSTD, συνόψεις για εθνικά και περιφερειακά θέματα αναπτυσσόμενων χωρών, τόμοι: 2-5 (A/CONF.81/6) 8 Αυγούστου 1979.
- UNCSTD, Summaries of National and Regional Papers, (A/CONF.81/6) vol.2., August 8, 1979.
- UNCTAD, Statistical pocket book, United Nations, 1984.
- UNCTAD, Νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες, πρακτικά έκτης συνόδου, τόμος III, Basic Documents, (U.N.Publications, Sales No.E.83 II. D.8), 1983.
- UNCTAD, δελτίο, λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες, No 214, Αύγουστος - Σεπτέμβριος 1985.

- UNDP, Management of the Fresh-Water Resource of the Mediterranean Basin and Protection of their Quality, (Geneva:UNEP,1976).
- UNDP, "U.N.Revolving Fund for National Resources Exploration: Annual Report of the Administrator" (DP/312), March 27, 1978.
- UNESCO, Marine Science Programme for the Red Sea, UNESCO Technical Papers in Marine Science, no. 25, (Paris:UNESCO,1976)
- U.N.General Assembly, "Overview of Activities of Organs Organizations and Programmes of the U.N.System", (A/CONF.81/PC/19), July 31, 1978.
- United Nations, Νησιωτικές αναπτυσσόμενες χώρες, (TD/B/443/Rev.1) (U.N. Publication, Sales No.E.74.II.D.6), 1974

γ. Περιοδικά - Επιθεωρήσεις

- "Ευρωπαϊκή Κοινότητα", 145, Ιανουάριος 1985
- "Ευρωπαϊκή Κοινότητα", 152, Δεκέμβριος 1985
- "Λατινική Αμερική" τευχος 5, Ιανουάριος - Μάρτιος 1984
- Άρθρο της Elisabeth Mann Borgese στο "Trade and Development",
an Unctad Review, No.6, United Nations, 1985

Δακτυλογράφηση,

Εκτύπωση-επιμέλεια

Βιβλιοδεσία

Άννα Διαλεισμά-Δρόσου

Καραϊσκάκη 7 - Γαλάτσι

Τηλ. 29.27.131

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

23 ΜΑΡ. 2011

30 ΙΟΥΛ. 2015

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000062290